

Ú V O D D O S T R A T E G I C K É T E R A P I E
R O D I N N É H O S Y S T É M U

III. díl část 1
část 2

Antologie odborných textů pro vnitřní potřebu Manželských a předmanželských poraden Středočeského kraje a Metodického střediska sekce pro rodinnou terapii v Dubí.

Uspořádal prim. MUDr. Petr Boš

Metodický materiál č. III

Vydala MPP s krajskou působností v Mělníku, jako studijní materiály pouze pro vnitřní potřebu. Povoleno CK ČNV poř. č. 51/82 ze dne 23. 3. 1982. Práce neprošla redakční ani jazykovou úpravou.

Obálka: akad. malíř Jindřich Růžička

Blána č. 166/82 MPP

I.

7. Cyklus rodinného života /JAY HALEY/

Teprve nedávno jsme se začali vážně zabývat kontextem rodinného života. Stává se očividnějším, že rodiny procházejí vývojovým procesem v proudu času a lidská bolest a psychiatrické symptomy se objevují tehdy, když se tento proces přeruší. Přesto se profesionálním klinikům nebo sociologům příčí brát tyhle obyčejné záležitosti života vážně. Psychologové a psychiatři se radši hluboce zabývají otázkami identity, bludných formací, nevědomé dynamiky atd., nežli dilematy, která vyvstávají, když se spojují muži a ženy v manželství a vychovávají děti. Jak začínáme chápát enormní vliv intimního sociálního kontextu na povahu jednotlivce, ocitáme se tváří v tvář skutečnosti, že sociální kontexty se s proudem času mění a že o tomto procesu máme jen krajně omezené informace.

Strategický přístup v terapii před nás staví otázku cíle, který strategie sleduje. V posledním dvacetiletí jsme se propracovali k stále širšímu pohledu na funkci symptomů i jiných lidských problémů. Nejdřív byly symptomy expresí jedince nezávislého na své sociální situaci /záchvat úzkosti = výraz stavu osoby/. Potom se symptomy staly expresí vztahu mezi lidmi a sloužily nějakému taktickému cíli mezi bližními /záchvat úzkosti = funkce, která slouží něčemu v manželství, zaměstnání či terapii/. Nyní se díváme na symptomy jako na signály poruchy či přerušení životního cyklu rodiny nebo jiné přirozené skupiny, které ohlašují potíže při přechodu do dalšího stádia cyklu /např. záchvat úzkosti rodící matky je výrazem obtíže rodiny při dosahování stádia pečování o dítě/. Ericksonova strategická terapie cílí k tomu, aby se cyklus dal zase do pohybu. Obdiv k technické virtuozitě nesmí zastínit předpoklady o rodinném životě.

O životním cyklu rodiny máme velice skrovné informace. Chybí longitudinální studie založené na sledování rodiny. K dispozici jsou jen nereliabilní přehledy výpovědí rodinných členů. Další informace přicházejí od rodin, které se dostavují k terapii kvůli obtížím, přičemž nemáme vědomosti o tom, co předcházelo.

a následovalo. Klinik se často namáhá pod těhou mýtu o tom, jaké by rodiny měly být, místo aby se díval, jaké jsou.

Další problém, když si chceme udělat představu o životním cyklu rodiny, způsobují velmi rychlé kulturní změny a objevování se nových forem rodinného života. Nukleární rodina /rodiče a děti/ separovaná od širší rodiny příbuzných je relativně nedávným výdobytkem. A zatímco se ji snažíme pochopit, už se objevují nové formy komunitních rodin, a terapeut, který se zabývá mladými lidmi podle vědomostí o nukleární rodině, uvažuje už zastarale. Klinik musí být k různým způsobům, jimiž lze žít, tolerantní.

Krátký přehled některých krizových stádií v rodinách Američanů ze střední vrstvy nám poslouží jako pozadí pro chápání Ericksonova strategického přístupu; bude však ignorovat diference mezi vrstvami a kulturami. Bude to rudimentární rámec pro následující kapitoly, které představují Ericksonova řešení problémů v některých stádiích rodinného života.

Jaké jsou možné námitky proti tomuto přístupu? Nejde o "přizpůsobování" lidí rodině či společnosti? Taková domněnka by ignorovala skutečnost, že jedincův svobodný růst závisí na tom, jak zdánlivě participuje ve své přirozené skupině a v jejím vývoji.

Existují dva způsoby "přizpůsobování člověka" situaci bez vyvolání růstové změny: stabilizace medikací a dlouhodobá terapie soustředěná na vývoj v dětství a jeho nepochopení. Obojí zchráníčuje situaci a zabraňuje změně.

Bude-li terapie uváděném do bohatství života, má ^{za}cíl osvojení člověka od omezení a překážek vadné sociální sítě /social network in difficulty/. Symptom se objevuje, když se člověk pokouší uprchnout z nemožné situace. Odstranění symptomu vyžaduje základní změnu v sociální situaci.

Období námluv

Od poloviny tohoto století se sledují lidé právě tak jako savci na poli či ptáci ve vzduchu ve svých přirozených prostředích. Mezi člověkem a zvířaty jsou obdoby i zásadní rozdíly. Lidé se shodují s jinými tvory ve společném postupu námluv, páření, stavění hnízda, odchovávání dítěte a vyvádění potomka do jeho vlastního života, ovšem z důvodu složitější sociální organizace jsou Blána č. 126

lidécké problémy cyklu rodinného života pro nás druh jedinečné.

Každý živočich prochází v příhodném věku rituály námluv, které mají bezpočetné variace: Anonymní stáda, ve kterých se v době páření jeden spáří s kterýmkoliv jiným jedincem. Dva titíž jedinci se spolu páří každý rok, ale jinak se nestýkají. Celoživotní druh, s nímž jedinec plodí pravidelně potomky /např. divoká husa při úmrtí svého druhu truchlí a už se nepáří/.

Člověk může napodobovat zvyky kteréhokoli živočišného druhu. Muž může kopulovat s kteroukoli ženou, jež se naskytne, může mít tajné pletky a setkávat se s určitou ženou jen za účelem sexu, a jinak ji nevídat. Může zkousit i dohodu o mnoha manželích a manželkách. Nejčastěji si ale vybírá jednoho druhu a zůstává s ním po celý život /mýtus monogamie/.

Jedině člověk má příbuzné. Rozšířená rodina zahrnuje všechna stádia života rodiny, u jiných druhů tvorů je mezi generacemi diskontinuita. Medvědí matka dceři neradí, koho si vzít, ale lidské babičky pomáhají s výchovou vnoučat. Při sňatku se neberou jen dva lidé, nýbrž dvě rodiny, které utvářejí komplexní síť sub-systémů.

Zaangažovanost rozšířené rodiny je důležitější než palec postavený proti ostatním prstům nebo velký mozek, který se vyvinul, aby obsáhl složitost sociální sítě. Mnohonásobná generační angažovanost možná také vyprodukovala psychiatrické problémy u zvířat neznámé /když člověk neintervenuje do jejich života/.

Většina velkých dilemat lidského života vystane během období, kdy mladý člověk přeměňuje svou příslušnost k mládeži za členství v dospělé společnosti. Toto stádium může ovlivnit na celý život zařazení jedince v sociální hierarchii. Tady nejčastěji dochází k vyhledání pomocníka a jeho intervence mívá nejtrvalejší důsledky.

Adolescent na sklonku tohoto období přichází o toleranci poskytovanou mladistvým. Je vymezen určitý čas pro ustavování statutu ve vztahu k druhým a pro výběr druhá. Zvířata, která selžou při ustanovování vlastního teritoria, budou mít nejnižší status a zůstanou bez druhá. Budou se potloukat po koutech teritorií druhých. Pokud budou bojovat, skoro vždycky prohrají s majitelem toho kterého teritoria. Samice, které si nevybrali za družky

samci se statutem, se stanou opovrhovanými a všechny ostatní samice je budou klovat. Všechna periferní zvířata jsou bezbranná a zanedbaná. Jsou nabídkou pro lopiče, což je součást ochrany skupiny. Brzy hynou a nereprodukují se.

U lidí jsou tito autsajdři obětováni služebným profesím /helping professions/: dobročinným ústavům, sociálním organizacím, psychologii a psychiatrii. Tyto profese jsou benevolentními pomocníky a také činiteli sociální kontroly. Jednak pomáhají autsajdrům shánět práci a druhá, jednak je shromažďují v institucích, aby neznepokojovali ty, kdož mají status.

Při námluvách amerických adolescentů je ve hře faktor času a faktor rizika. Čím víc mladík oddaluje námluvy, tím perifernější později bude v sociální síti. Neměl-li ve dvaceti ještě schůzku, bude deviantem. Nejen proto, že se nenaučil zacházet s opačným pohlavím, ale jeho sociální počínání není přiměřené. Ta, kterou si pak vybere k námluvám, se bude chovat zraleji.

Někdy mladí lidé uzavírají sňatek, aby unikli z domova, jeden druhého osvobožili, protože se zamilovali, touží mít děti ap. První setkání dvou mladých lidí může vést k nepředvídatelným důsledkům. Navíc jsou ještě zaangažováni v původní rodině a mezi vrstevníky. Způsoby adaptace v rodině a mezi vrstevníky si mohou překážet. Problém odstavení nekončí, dokud není dítě z domova a neustavi si vlastní intimní svazky. Často dlouhé pečovací období, místo aby připravilo výrostka k samostatnému životu, vede ho k tomu, že nikdy neopustí domov. Snadno se navždycky nechá polapit do léčky rodinné organizace.

Mnozí příští autsajdři se nikdy zásadně od své rodiny neodělili tak, aby se pustili do páření a stavby hnizda. V některých kulturách je zavedeno explicitně formulované právo rodičů vybrat dítěti druhá. V každém případě se dva soubory rodičů stávají součástí rozhodovacího procesu. I když se volba děje navzdory rodičům, je jimi ovlivněna /"neurotická volba partnera"/.

Často je terapie iniciována ceremoniálem nabízejícím vztah s mimošejícím, jehož cílem je pomoci adolescentovi dosáhnout nezávislosti a zralosti. Úspěšná terapie posouvá mladíka směrem k životu, kde může uskutečňovat své potenciální schopnosti. Neúspěšná terapie spěje k tomu, že se mladík stává autsajdrem. Čím drastičtější je intervence /hospitalizace, mnohaletá analýza/, tím trvalejší bude stigma "specialisty", které se nalepí na adolescente. Dlouholetá léčba může mnoha způsoby zavádět do mladého života abnormální škočlivé vlivy /finanční zaangažovanost rodičů, spolehlání na koupený vztah jako náhražku, vědomí odlišnosti/.

S mírou terapeutovy dovednosti začínají být cíle léčby přesněji formulované a techniky účinnější. Pro všechny adolescenty se nehodí jedna metoda, každý se nalézá v jiném kontextu. Adolescenti většinou přicházejí, když cítí, že nedovedou participovat, jak by chtěli, v lásce či díle. Často terapeut i pacient zformuluji cíl, ale v průběhu léčby se vynoří třetí cíl, který neanticipovali. Výsledek intervence se nijak nedá predikovat.

Klinik pracující s adolescenty musí oplývat dostatečnou moudrostí, aby řídil, a přitom odolal stereotypu "přizpůsobování" mládeže představě, co by se mělo /např. oženit se a mít děti/.

Dobrý klinik se více zaměstnává podněcováním alternativních způsobů života než konformností se sociálně přijímaným vzorcem. Chápe, že stísněnost mladíkova života vyvěrá z jeho nedostatečného odpoutání od jeho původní rodiny /např. sociálně deviantní život jako výraz kladné životní alternativy, anebo životní scénář vypracovaný v režii původní rodiny/. Klinik poznává omezení, která brání mladíkovi v dosahování bohatšího života, což si často žádá střetnutí s celou rodinou.

Tak jako se jeden vyhýbá manželství, jiný se může do něj vrhat předčasně, aby unikl z rodinné sítě. Tak musí někdy klinik brzdit přechod do dalšího stádia rodinného života, dokud se ten, o koho jde, neseznámí s rozmanitostí životních cest.

Sňatek a jeho důsledky

Rituály, které se možná zdají mladým lidem zbytečné, mohou být důležitými hraničními čarami stádií, které pomáhají všem zaangažovaným uskutečnit posun směrem k novým způsobům vzájemného vztahování. Ceremoniály obklopující narození, pubertu, sňatek a smrt jsou ve většině kultur chráněny jako zásadní pro ustálenost života.

Svatební ceremoniál posouvá povahu každého předmanželského vztahu nepředvídatelným způsobem. Pro mnoho páru jsou lítánky radostné, u menšiny může stres ze zmatku trhat pouta nebo tvorit symptomy.

Některá manželství jsou od samého začátku svízelná kvůli svému původnímu účelu. Manželé, kteří se vzali, aby unikli z vlastních rodin, ztratí po sňatku důvod k manželství. Představa o manželství je často v rozporu s tím, co má člověk skutečně rád.

I přes různý smysl svatebního obřadu je především dohodou o společném životě. Ve věku snadných rozvodů se stává manželství pokusem. Mladí se někdy cítí polapeni a rebelují, sváří se o autoritu, jindy se cítí svobodní k tomu "být sebou" a chovají se tak, jak to druh neočekával. Sňatkem je pár zproštěn nutnosti držet se od druhého stranou; tento pohyb směrem k nerezervované důvěrnosti může být uvítán, ale někoho může také poděsit. Konzervativní mladí lidé dosud odkládají sexuální vztahy až do manželství a různé představy o dobrodružství, jakož i předešlá přehnaná očekávání, mohou zapříčinovat zklamání a zmatek.

Po sňatku pár musí vypracovat mnoho dohod nezbytných pro párové soužití. Půjde o dohody o způsobech stýkání se s původními rodinami, kamarády, o praktických aspektech společného života, o rozdílech mezi oběma jako individualitami. Musí vyřešit spoustu otázek, z nichž některé nepředvídali před manželstvím /kdo rozhodne, kde se bude žít, zda bude žena pracovat, zda navštěvovat přátele druhého atd. až po takové triviality jako kdo vypere číšaty/. Informace o manželství a skutečné zážitky jsou dva zcela odlišné rády znalostí.

Pár musí také najít způsob, jak zacházet s neshodami. Ze začátku se oba většinou vyhýbají otevřené konverzaci či kritickým výrokům /aureola benevolence, přání neranit/. Oblast, které se vyhýbají, se často rozrůstá, takže se stávají vůči sobě záhadně popudlivými. Někdy je nediskutovaný předmět sporu vestavěn do manželství. Častěji jeden z manželů vynese menší spornou otázku, druhý oplatí a vzniká otevřený boj, který činí z věcí, které byly komunikovány jen nepřímo, explicitní záležitosti. Boj často leká, protože probouzí neočekávané emoce, a partneři si slibují, že už se nebudou hádat, což se nepodaří. Jindy jsou řešení neshod neuspokojivá a vedou k vzrůstání nespokojenosti /např. jeden musí dávat víc, než cítí, že je přiměřen/. V tomto raném období se manželé učí manipulovat mocí slabosti a nemoci stejně jako mocí síly.

Rozhodnutí nejsou ovlivňována jen tím, co se oba naučili ve svých rodinách, ale i přítomnými intervenujícími aliancemi s rodiči. Mladí lidé se musí učit samostatně vztahovat ke svým rodičům jako nezávislí dospělí.

Názory rodičů ovlivňují-mnohé rozhodnutí /kde žít, zda bude žena pracovat ap./. Pár si musí ustavit teritorium nezávislosti na rodičích a rodiče musí změnit své způsoby zacházení s dětmi /přílišné pomáhání, nekonstruktivní cenzúru aj./. Peněžní rodičovská podpora znamená explicitní či implicitní právo zasahovat do života dětí. Roli hraje, zda jde o půjčku, dar jednomu, druhému či oběma, s ochotou nebo kritickým doprovodem. Rozkol může být někdy vnesen do manželství pouhým faktem zaangažovanosti rodičů bez sebemenšího vědomí o původu špatných pocitů. Symptomy se objevují často, když se manželství nechá chytit do konfliktů s širší rodinou příbuzných.

Úplné přetržení vztahu s širší rodinou nebývá také prospěšné a vede k erozi manželství. Funkční je nezávislost se současným udržováním emoční zaangažovanosti v příbuzenských vztazích.

Narození dítěte a zacházení s potomkem

Když jsou problémy jednoho stádia skoro vyřešeny, další stádium už začalo nabízet nové záležitosti. Mladý pár už našel přívětivý způsob, jak spolu žít, když se narodí dítě a vystanou nové předměty sporů a zvikkávají se stará řešení. Pro mnohé páry je to období, kdy se těší z dítěte, pro jiné období nesnází /podrážděná těhotná žena, záhadné tělesné potíže, neklidné a bizarní chování po porodu, koincidence nesnází manžela nebo jiného člena rodiny s dobou porodu/.

Po příchodu dítěte je nutné revidovat velkou spoustu ujednání. Separace v "pokusném" manželství už je méně možná. "Harmonické" páry objevují křehkost původního konaktu.

Z intimní hry ve dvou se stává trojúhelník. Může se vyskytnout nový druh žárlivosti. Manželé mohou začít problémy řešit skrze dítě jako obětního beránka. Dítě se může stát "důvodem" dalšího soužití anebo "přičinou" nespokojenosti manželky.
/V době, kdy opouští adolescentní dítě domov, reaktivují se pak sporné body nevyřešené před narozením děcka./

V manželstvích s ukvapeným těhotenstvím chybí partnerům zkušenosť partnerství ve dvou. Manželství začíná už jako trojúhelník. Někdy může být pak dítě viděno jako vihák všech problémů.

Narození dítěte stvoří prarodiče a tety a strýčky v rodinách rodičů. Příchod novorozeného mění systém návštěv rodičů. Mezi rodinami rodičů mohou vzniknout spory / o návštěvy, jméno, způsob výchovy, působení prarodičů atd./. Často považuje rozšířená rodina manželství bez dítěte za jenom prozatímní. Even-tuální defekt dítěte přináší pátrání v rodinách po přičině a slouží jako munice v rodinném boji.

Příchod dítěte manžele osamostatňuje od jejich původních rodin, ale současně je více zapletá do sítí nových vztahů předešlých

Nesnáze se v tomto období často vyjadřují ve formě symptomů jednoho z účastníků. Avšak rozrušení manžela může být také reakcí na potíže druhého z manželů nebo na krizi v širší rodině.

S narozením dítěte se ujímá vlády dlouhé období péče o ně. Každé další narozené dítě mění situaci, nastoluje nové sporné body a oživuje staré. Radosti z dětí jsou často kompenzovány stresem složitých problémů. Manželé mnohdy odmítají používat výchovné metody svých rodičů.

V období péče o mladé děti vyvstávají specifické problémy pro ženu. Mnohdy očekává děcko jako formu sebenaplnění. Přece však péče o ně může být zdrojem osobní frustrace. Ženy byly vzdělávány pro den, kdy budou dospělé a schopné využít svých schopností, a najednou se ocitají odříznuty od dospělého světa a života a zpátky ve světě dětí. Manžel naopak je obvykle s to participovat s dospělými na práci ve světě i těšit se z dětí jako nové dimenze svého života. Žena je v konverzaci s dětmi uvězněna a může se také cítit zahanbována nálepkou pouhé hospodyně a matky. Může se cítit nespokojená a závislá na mužových aktivitách. Manželství může začít erodovat, jak žena vyžaduje mužovu pomoc v péči o dítě a víc vlastních dospělých aktivit, zatímco manžel se cítí zavalen ženou a dětmi a spoutáván v práci. Matka někdy podněcuje dítě v emočních problémech, kterým pak věnuje pozornost. V tom případě ji terapeut pomáhá vyprostit se z dětského problému a najít pro sebe uspokojující vlastní život.

Nejběžnějším krizovým obdobím je začátek školní docházky. Dřív se postupovalo tak, že jestliže dítě odmítalo chodit do školy, zůstalo doma a začalo chodit do psychoterapie. Tak zanechávalo za vrstevníky. Nyní se v rámci rodinné orientace léčí celá situace dítěte /problém může být ve škole, doma nebo obojí/. V tomto věku mnohdy dítě špatně funguje, zčásti proto, co se děje ve složité organizaci rodiny, ale i proto, že je čím dál víc zaangažovanější vně rodiny. Manifestují se konflikty mezi rodiči o výchovu dítěte, když se jejich výtvar ukazuje před ostatními. Školní docházka také pro ně znamená první zkušení skutečnosti, že jejich děti jednou opustí domov a oni budou sami tváří v tvář jeden druhému.

V tomto stádiu se stává struktura rodiny terapeutovi, je-li konzultován kvůli dětskému problému, patrnější. Komunikační vzorce jsou již habituální a určité struktury nevyhovují angažování dítěte mimo rodinu. Tyto problémy se týkají překračování generačních hranic v rodině. Nejběžnější problém: matka stále straní dítěti proti otci a protestuje proti tomu, že je na dítě tvrdý, kdežto on protestuje, že ona je měkká. Každý z obou rodičů usiluje zachovat si dítě pro sebe a obětuje ho v této hře. Existují více možné popisy tohoto trojúhelníku, jeden z těch užitečnějších označuje jednoho rodiče /obyčejně matku/ jako "přehnaně angažovaného" /overinvolved/ ve vztahu k dítěti. Otec je v tomto případě perifernejší, a když chce pomoc, matka ho atakuje a on se stáhne a nechává matku neschopnou účinně se dítětem zabývat. Tento vzorec se opakuje donekonečna a zabraňuje dítěti dospívat a matce vyvázat se z péče a začít vést vlastní produktivní život. Dítě se stává prostředkem komunikace o věcech, o kterých rodiče nekomunikují přímo. /Příklad: Sporným bodem je otcova mužská role a matka se ptá, jestli syn není zženštily. Dítě kooperuje feminním chováním s matkou a maskulinním s otcem. Nevystupuje vyhrazeně jako zástupce určitého pohlaví, vystupuje jako metafora v trojúhelníku. Když dítě opouští rodinu, vzorec je ohrožen a symptomy dítěte signalizují obtíže rodiny při opouštění tohoto stádia./

Rozvod nemusí znamenat konec takového trojúhelníku. Přivede-li rozvedená matka problematické dítě k terapeutovi, ten, je-li bdělý, pátrá po separovaném, ale zaangažovaném manželovi, a chce pomocí rodině projít procesem skutečného zrušení členství.

V rodinách s jedním rodičem je typickým strukturálním problémem tohoto stádia babička, která straní dítěti proti matce. Je-li matka mladá, babička jedná s ní a dítětem jako se sourozenci a dítě je zavlečeno do boje mezi matkou a babičkou, boje přes generační linii /typické pro chudé rodiny/.

Takové mezigenerační boje se často stávají zřejmými, až když dítě dosáhne věku, kdy by se mohlo zaangažovat do komunity mimo rodinu. Vzorce jsou rozbity a hledá se terapeut, aby zasáhl.

Obtíže středního manželství

U zvířat trvá rodinná jednotka složená z rodičů a dětí krátce. Rodiče produkují každoročně potomky a vypouštějí je do světa, aby reprodukovaly druh. Lidští rodiče zůstávají odpovědní za děti po mnoho let, přičemž časem své jednání s nimi pozměňují. Nejdřív s nimi zacházejí jako s dětmi, pak spíš jako s vrstevníky. Nakonec děti pečují o rodiče. Průběžně to vyžaduje extrémní změny ve vzájemných vztazích. I manželský vztah podstupuje neustálou revizi.

Pojem "manželský problém" jako by přehlížel všechny mimo-manželské faktory. Všechny hranice /manželského páru, nukleární rodiny, širší rodiny/ jsou arbitrární. "Manželský problém" může zahrnovat takové věci, jako vliv blahobytu na chudší rodiny, způsob vlády /příspěvky/, tchýně, chování dětí atd. atd. Rodina je trvající skupinový subjekt měnících se vnějších vlivů, s historií a budoucností, stádií vývoje i habituálními vzorci chování mezi členy.

Manželé po deseti či patnácti letech čelí problémům, které lze popsat v termínech individua, páru či celé rodiny. Střední období cyklu rodinného života je většinou jedním z lepších období. Oba partneři se mohou těšit z úspěchů v práci, manželka je svobodnější od nároků dětí a může pracovat na své kariéře. Přístup k životu je možný po předchozích problémech už vyzrály. Manželský vztah se prohloubuje a rozšiřuje, už byly ustaveny vztahy k příbuzným a přátelům. Problemy s malými dětmi vystřídala radost z jejich zrání a vývoje. Jenom, jest spíše jinak a v menším měřítku. Přesto jsou rodiny, pro které ja tato doba těžká. Manžel třeba už dosáhl ve své kariéře bodu, kdy cítí, že nepokračuje v naplnění ambice svého mládí. Jeho nespokojenost může ovlivnit celou rodinu, zejména statús v očích ženy. Anebo je třeba úspěšnější než předvídal, a pak se bude těšit z respektu mimořádnou rodinu, kdežto žena se k němu bude chovat jako dřív. A zde je jedno z nevyhnutelných lidských dilematů: muž ve středních letech, když dosáhl statutu a pozice, je atraktivnější pro mladé ženy, kdežto jeho žena v té době na atraktivností ztrácí. Vzhledem k tomu, Blána č. 137/81 MPP řeší, že žena i hubitel mohou využít možnosti svého dílu.

Worried, you thought it might be. But not about anything, because the time had come to go home. And when you got there, you'd be home.

Když už chodí všechny děti do školy, žena pocítí také nutnost změnit svůj život. Volno přivolává dřívější pomyšlení na kariéru a nejistotu kolem svých vlastních schopností. Nízký status hospodyně a pouhé matky se stává větším problémem. Žena může trpět pocity promrhávání života doma a může mít dojem, že její status klesá tak, jak manželův stoupá.

Pár si za léta konfliktů vypracoval rigidní a repetitivní způsoby vzájemného jednání spolu. Prostřednictvím komplikovaných vzorců výměn udržují oba stabilitu při řešení problémů a jejich obehnání. Při změnách v rodině se mohou vzorce projevit jako nepřiměřené a vzniká krize. Může stoupnout frekvence pití, projevů zloby či násilí. Třeba manželé najednou ucítí, že život je potřeba změnit teď, dokud ještě v bídě nezestárlí.

Někdy se zabývají problémem, zda spolu zůstat. Uvědomují si, že děti budou odcházet a oni zůstanou sami dva.

K rozvodu může dojít, i když pár přežil mnoho předešlých krizí. Jindy stres většinou přichází, když někdo do rodiny vstupuje nebo jí opouští. Nyní se množství členů nemění, ale děti se posouvají od dětství k dospělosti. Adolescentní nepokoj můžeme vidět jako boj v rodinném systému o udržení předešlého hierarchického uspořádání. Matka si například vypracovala způsoby jednání s dcerou a způsoby jednání s konkurenčními ženami. Když dcera dospívá v konkurenční ženu, matka se k ní nedovede pak vztahovat konzistentním způsobem. Otec, který mezi nimi uvízne, může zažívat zmatek. Symptomy se mohou také objevit u dítěte nebo rodiče jako způsob stabilizace systému, avšak v tomto období je častějším problémem přiznání manželských nešťastí.

Vyřešit manželský problém v tomto období je těžší než dříve, když si pár teprve vypracovával vzorce. Dvojice často vyzkoušela různé způsoby urovnávání rozporů a vrací se ke starým vzorcům navzdory obtížím. Jedním z typických vzorců stabilizace je komunikace rodičů skrze děti, takže ve chvíli, kdy děti opouštějí domov, vzniká krize.

Odvykání rodičů od dětí

Každá rodina vstoupí do krizového období, když se stěhuje děti pryč. Zmatek se často uklidní, když děti odejdou a rodiče si vypracují nový partnerský vztah. V rodinách, kde je jen jeden rodič, odchod dítěte snadno vyvolá pocit osiřelosti. Zda rodiče projdou tímto stádiem jako částí přirozeného vývoje, záleží na tom, jak je to pro ně obtížné a jaký pomocník v tomto klíčovém čase intervenuje.

V mnoha kulturách je odpoutávání dětí a rodičů napomoženo ceremoniálem, který definuje dítě jako nově vytvořeného dospělého. Tyto iniciační rituály udělují dítěti nový status a vyžadují nadále od rodičů nové jednání s dítětem. V naší kultuře demarkace není tak jasná, nemá způsob, jak prohlásit adolescenta za dospělého. Maturita ve škole zčasti slouží tomuto účelu, ale je mnohdy jen krokem na cestě na vysokou školu s další podporou rodičů. Tam, kde rodiče děti dále podporují, není separace jasně definována.

Někdy nastane vřava, když opouští domov nejstarší dítě, jinde rozruch vrůstá s každým dalším odcházejícím dítětem a někde vypukne zmatek, když se chystá odejít nejmladší. V mnoha případech rodiče nesou těžce odchod určitého dítěte, které mělo pro manželství speciální význam. Potíž pochází mnohdy z toho, že rodiče si najednou nemají co říct a nemají co sdílet. Někdy se začnou hádat o tytéž věci jako před narozením dětí, o věci, které tak byly jen odloženy. Někdy z toho může být rozvod, který vnější pozorovatel vidí jako tragedii po tolika letech manželství. Setkáváme se i s vražednými a suicidálními pokusy.

Z lidí se stávají schizofrenici nejčastěji kolem dvacítky, když se čeká odchod dětí z rodiny, a ta propadá zmatku. Adolescentní schizofrenie se zdá být extrémním pokusem vyřešit to, co se v tomto stádiu života v rodině děje. Hrozící separaci může zabránit, když se děje s dítětem něco nedobrého. Sociálně zneschopné dítě zůstane v rodinném systému a rodiče se mohou o ně dál starat a být s ním nespokojeni /místo se sebou/. Jeho "duševní choroba" je omluvou pro všechny obtíže.

Když rodiče přivedou k terapeutovi jako problém adolescenta, terapeut ho může léčit a hospitalizovat. Rodiče se pak jeví jako normálnější a zaangažovanější a dítě manifestuje extrémnější formy chování. Expert označoval dítě jako pacienta, a tak rodina zmrzlá v tomto stádiu. Rodiče nemusí řešit vzájemné problémy a postupovat do dalšího manželského stádia a dítě nemusí budovat důvěrné vztahy mimo rodinu. Situace je stabilní, dokud dítě se nezlepší. Jestliže se stává normálnějším a vypadá to, že by se mohlo i oženit či vdát, rodina se opět octne ve stádiu odcházení dítěte z domova. A konflikty a rozkol jsou opět na scéně. Rodiče pak dítě většinou stáhnou z léčby nebo ho nechají rehospitalizovat a rodina se opět stabilizuje. Tento postup se opakuje a z dítěte se stává "chronikF". Straní-li terapeut obětovanému dítěti, zhoršuje stav rodiny /např. navede dítě, aby odešlo od rodiny a už se nikdy nevrácelo/. Tento přístup selže, dítě se hroutí a pokračuje v kariéře "chronika".

Ukazuje se, že strátové jsou dva extrémní způsoby opuštění rodiny: dítě odejde se slibem, že se nikdy nepřijde podívat, anebo zůstává s rodiči a nechává si utéct život. Musí hledat rovnováhu: odloučit se, ale zůstat angažované.

Rodinní terapeuti, kteří léčí případ s adolescentem, vidí jako problém celou rodinnou situaci. Nesnaží se navozovat větší pochopení a pospolitost mezi dítětem a rodinou, nýbrž fungují jako iniciační ceremoniáři. Posouvají dítě ke spojení s dospělým světem a rodiče učí jednat s dítětem jinak, aby se dítě mohlo symptomů vzdát.

Když dítě založí vlastní rodinu, rodiče musí projít velkou proměnou k prarodičovství. Mnohdy jsou matky příliš silně svázány s nejmladším dítětem a mají těžkosti při odpoutávání. Když má starší dítě potomka, může to matku osvobodit od vlastního benjamínka a pomoci jí přejít do stádia prarodičovství. Tak se tu ukazuje význam mezigenerační spjatosti. Odtrhnou-li se mladí lidé od rodičů zcela, okrádají své děti o dědečky a babičky a také ztěžují život prarodičům. Generace jsou na sobě složitě závislé.

Odloučenost a stáří

Vyřeší-li pář úkoly předešlého stádia, vchází do období relativní harmonie. Někdy však odchod do penze může komplikovat problémy páru / 24 hodin tváří v tvář/. Ne vzácně se u manželky v době manželova odchodu do penze objeví symptom, který ji zneschopňuje. Terapeut se pak snaží pomoci páru k příjemnějšímu vztahu a neřeší problém jako pouze manželčin.

Jednou z příčin emočních problémů starých lidí může být ochrana někoho druhého. Tak například vyvinula manželka hysterický symptom /neschopnost otevřít oči/, když odešel manžel do penze. Teď se musí starat o ni a zaplňuje prázdnotu, která nastávala po jeho odchodu z aktivního zaměstnání. Vodí ženu od doktora k doktorovi, představuje ji jako neschopnou a je stále protektivnější. Když se manželčin stav zlepší, on upadne do deprese a vzmůží se, až když žena relapsuje. Stejnou funkci mohou mít problémy ve fázi společného sklonku života.

Po smrti partnera hledá žijící druh užitečnou funkci. Mnohdy vidí mladí lidé staré z hlediska aktivity jako irelevantní. Před rodinou stojí obtížný problém péče o starého člověka. Jak se s tím mladí vypořádají, je modelem pro to, jak jednou bude postaráno o ně, až budou staří. Tak pokračuje rodinný cyklus bez konce.

8. Sňatek a jeho důsledky
/JAY HALEY - MILTON ERICKSON/

Problémy, které vyvstávají jako důsledek sňatku, zahrnují obyčejně sexuální potíže, symptomy, které hendikepují nebo zneschopňují jednoho z dvojice, nebo zjevně neřešitelný rozkol záhy po vzniku manželství. Z hlediska rodinného cyklu je cílem léčby pomoc mladému páru, aby se vztah stabilizoval, a aby se dvojice posunula do stadia plození a odchovávání dětí.

Povaha obtíží lidí, kteří se nedávno vzali, může vypadat různě z různých možných pohledů. Například se na mne obrátila mladá žena, u které se objevil mimovolní třes a chvění pravé ruky. Rok předtím absolvovala rozsáhlé neurologické testy a třes byl označen za hysterický. Pak absolvovala půlroční tradiční psychoterapii a třes se zhoršil. Neudělá-li se něco rychle, ztratí zaměstnání. Byl jsem požádán o krátkou terapii v naději, že odstraním symptom. Několik minut ericksonovského hypnotického přístupu ukázalo, že třes lze přesouvat z ruky do ruky. Potvrzovala se hysterie, problém "kúry" zůstával.

Terapeut, který ji léčil měl za to, že se ocitla v téže situaci jako jiné mladé ženy a že sní tedy musí být něco v nepořádku. Z jiného pohledu však lze vidět, že tato žena byla krátce vdaná a symptom se rozvinul krátce po svatbě.

Při rozhovoru s párem se ukázalo, že manžel je jakýsi mladý ztracenec a manželka je vůči němu velmi protektivní. Vzali se, když on byl u námořnictva, kde měl imponující pozici a status. Po propuštění se z něj ovšem stal civil bez zaměstnání. Nemožl se rozhodnout mezi návratem do školy a zaměstnáním a v žádném směru nepodnikal nic. Manželka ho podporovala. Z výhodného hlediska by mohl být symptom postižen tak, že má nějakou funkci v manželství. To se ozřejmilo když jsem se zeptal, zda by byla šťastná, kdyby se symptom zhoršil.

Řekla, že by ztratila zaměstnání. Na mou otázku, co by se stalo pak, odpověděla, že by asi její muž musel jít do práce. Symptom tedy sloužil pozitivní funkci, posouval pár do normálního stavu. Ohniskem terapie by tedy měl být manžel a manželství.

Přijetí ženy do terapie má pro manželství vždy důsledky. Manžel je postaven tváří v tvář situaci, že jeho žena je nejen v nesnázích, ale že několikrát týdně mluví s jiným mužem, patrně o něm. Podle podstaty individuální terapie manžel participuje v trojúhelníku s terapeutem. V tomto případě manžel cítil, že jeho neschopnost manželka nepochybně probírá s druhým úspěšným mužem a znejistěl v otázce loajality vůči ní. A manželka byla chycena mezi terapeutem, který ji pomáhal, aby vyjádřila svou nespokojenost a manžela, který se choval tak, jako by byla věrohodná, kdyby to udělala.

Při dlouhodobé individuální terapii vstupují do manželství další faktory. Žena stále více atakovaná terapeutem se zříká prostého souhlasu se svým manželem, který byl částí manželského kontraktu. Často partner dostává odpadky, každý nápad je předkládán terapeutovi a teprve později, jestli vůbec, druhovi. Léčba muže mezi partnery vytvořit bariéru. Jestliže má dojít k rozvodu, může mít individuální terapeut pocit, že jeho pacient "přerostl" druhu a rozvod je natrny a nemusí si vůbec uvědomovat, že sama jeho intervence je hlavní součástí rozvratu, nezávisle na "růstu". Někdy odejde druh do terapie k jinému terapeutovi a manželství se stává hrou mezi dvěma páry. Manželství je po tu dobu "abnormální" v tom smyslu, že to není obvyklé. Je-li druh v individuální terapii 8 či 10 let, další stádia manželství probíhají se zátěží, která ovlivňuje další vývoj. Tak například manželka předvírá narození dítěte, sdělí to terapeutovi stejně jako manželovi a terapeut se stává vlastně platným členem rozšířené rodiny.

Jiný pohled může vidět tuto mladou ženu s třesoucí se rukou v ještě širším kontextu zahrnujícím nejen manžela, ale i její původní rodinu. Její rodiče se stavěli proti jejímu manželství a vlastně jí ho zakázali. Přesto se vdala a počítala s tím, že až bude vdaná, rodiče to budou muset akceptovat. Když se však mladý pár zařídil ve svém bytě, matka telefonovala a žádala ji, aby se hned vrátila domů. Když dcera řekla, že její místo je teď v jejím vlastním manželství, řekla matka, že volala naposled. Nazítří ji matka opět žádala, aby přišla, a ujistila ji, že její pokoj je pro ni pořád připraven. S vytrvalou pravidelností matka dívce volala a komentovala mladíkovu neschopnost v naději, že se dcera vrátí. Matka ustavičně zhoršovala ženiny pochyby a mladý manžel žil v kontextu hostilních příbuzných. Jeho nerozhodnost stran zaměstnání byla částečně postavena na jeho nadměrném zájmu o to, co by se zamlouvalo ženině rodině, jeho životní rozhodnutí byla nevyhnutelně ovlivňována širší rodinnou sítí /jeho nejistota měla sociální pramen/.

V tomto širším kontextu jsou ženiny symptomy částí konfliktu mezi částmi rodiny a zahrnují obtíže při oprošťování se od rodičů a ustavování odděleného a stabilního teritoria pro ni a muže. Předchozí léčbu lze také vidět v tomto širším kontextu: obsáhlé neurologické testy a individuální terapie znamenaly pro její rodinu výdaje. Tak dívka kalkulovala s penězi rodičů za obtíže, které zapříčinili a také ospravedlňovala jejich názor, že manželství bylo omylem, když vytvořilo takové problémy. Terapie se stala, jak to často bývá, munici v rodinném boji, což si terapeut neuvědomoval, nebo se o to nezajímal.

Tak jako zde, je často terapeutům svěřováno řešení problémů, které by mohly být vyřešeny bez jejich asistence. Jak řekl Montaigne: "Zatímco příroda léčí, medicína přejímá zásluhy." "Mladá manželka otěhotněla, což zcela transformovalo kontext."

Bylo nezbytné, aby se vzdala zaměstnání a její manžel si musel práci najít. Rodiče chtěli, aby se dcera vrátila k nim, ale nechtěli, aby se vrátila s děckem. Změnili svůj postoj a přestali manželství kazit. "Příroda" vyřešila problém a posunula pár do dalšího stadia rodinného vývoje. Symptom zmizel a mladá žena i její muž se jevili jako dospělejší a sebevědomější.

Mnozí terapeuti začínají teprve chápout, že individuální symptomy pro mladý pár mají funkci ve vztahu k jejich příbuzným. Jedním z typických problémů mladých páru je jejich neschopnost držet spolu, když se zabývají svými orientačními rodinami. Manželka např. nechce, aby se manželova rodina tolik pletla do jejich rodinného života, ale manžel není schopen stavět se svým rodičům na odpor. Žena v této situaci často vyvine nějaký symptom.

" Přišla za mnou žena s žaludečním vředem, bolest ji zneschopňovala doma, v práci i ve všech sociálních situacích. Nikdy nemohla vydržet při návštěvě příbuzných, což bylo třikrát nebo čtařikrát týdně. Přicházeli bez ohlášení a zůstávali dokud chtěli. Rekl jsem jí, že příbuzné by neměla snášet, ale měla by vydržet mši, karetní hry se sousedy a práci. "Skutečně své příbuzné nemějte ráda. Máte bolesti v břiše pokaždé, když přijdou. Mělo by se to znamenitě vyvinout, určitě nebudou čekat, že budete vy vytírat podlahu, když se pozvracíte, až přijdou." Osvojila si tu proceduru, zvracela, pak se litostivě omlouvala a oni to utírali. Uslyšela je vjíždět do dvora, hnala se do ledničky pro mléko. Když vešli, přivítala je a najednou ji rozbolel žaludek a zvracela.

Příbuzní jí začali volat, jestli je jí už dobре, aby ji mohli navštívit. Odmitala, až je konečně jednoho dne pozvala. Naneštěstí se zmýlila a oni museli uklízet.

Potřebovala být bezmocná a tímto způsobem si strádala všechnu svou bolest v břiše pro návštěvy příbuzných. Mohla být na svůj žaludek pyšná. Příbuzní měsíce nepřišli a potom je "na odpoledne" pozvala. Přišli opatrн se slovy: "Snad abychom radši odešli". Když chtěla, aby odešli, objevila se jí ve tváři únava a začala si třít břicho. Hned byli pryč. Změnila se z bezmocné v Blána č. 151/81 MPP

člověka, který může záměrně určovat konec. Nebylo se třeba otevřeně hádat. Připomíná mi to příběh o hostu, který chodíval na nedělní návštěvy a vždycky mu nabídli piškotový koláč. To potěšení, s jakým kladli otázku: "Dáte si piškotový koláč?" Tak dlouho dokud to konečně nepochopil."

Konzervativní terapie lidí, kteří se právě vzali a začali mít potíže, se nyní definuje jako vnucovaní změny, aniž by se situace považovala za vestavěnou do systému. Během líbánek se často rozvinou a často se rozreší sexuální problémy jako impotence a frigidita. V mnoha případech, kdy pár vyhledal pomoc, je pro experta moudřejší vyhnout se tomu, že by považoval sporý bod za patologický; poukáže na jeho běžný výskyt a nadějnost, pokud jde o řešení. K léčbě se lze nakonec uchýlit vždy. Mnohdy stačí s autoritou pohovořit o sexu a problém je vyřešen, ne snad díky novým informacím, ale protože jim autorita povolí radost ze sexu, zatímco předechozí autority dělaly opak.

Když potěšení ze sexuálních vztahů nepřichází přirozeně, terapeutická intervence směřuje k aranžování vztahů tak, aby byly radostné, aby se stabilizovaly, a pomáhá páru v přechodu do stádia odchovávání dítěte. Občas se stává, že pár nerealizuje sexuální vztahy vůbec a pak mu schází nejen požitek, ale také možnost posunout se do dalšího stádia. Erickson nabízí příklad, kdy si přišel stěžovat manžel.

- " Mladý 95-kilový muž se oženil se sličnou a rozkošnou dívkou. Jeho přátelé žertovali na téma: hrozící úbytek na váze. O devět měsíců později si tento muž ke mně přišel pro psychiatrickou radu ve dvou problémech. Jednak nemohl vystát své spolupracovníky tropící si žerty z toho, že zhulbl o 20 kg, hlavně však manželství zůstávalo nekonzumované.

Vysvětloval, že žena slibuje každou noc sexuální styk, ale po jeho prvním pohybu propadne bouřlivé panice a vyděšeně a lítostivě ho přemlouvá, aby počkali do zítřka. On noc co noc spí neklidně, cítí se žádostivě a beznadějně frustrován. Nakonec začal mít obavy, že nebude míterekci, navzdory sexuálnímu hladu.
Blána č. 153/81 MPP

Když mě požádal, zda bych nemohl pomoci jemu nebo jeho ženě, uklidnil jsem ho a stanovil schůzku s jeho ženou. Měl ji říct důvod konzultace a požádat ji, aby se připravila na diskusi o jejím popubertálním a sexuálním vývoji.

Přišli hned na večerní schůzku a manžela jsem z místnosti propustil. Žena vyprávěla svůj příběh volně, přes značné rozlinky. Vysvětlovala své chování jako důsledek nekontrolovatelného, přemocného zděšení, ke které se nejasně vztahovalo k morálním a náboženským naučením. Ukázala zápisník, ve kterém byla úhledně vyznačena data a hodiny začátků každé menstruační periody. Tento ohromující dokument prozrazoval, že po 10 let menstruovala každých třiatřicet dní a vždy začínala v 10 nebo v 11 hod. dopoledne. Jem málo period nezapadal do schématu a žádná nezačínala dřív. Avšak vyskytovaly se tu příležitostně opožděné periody zaznamenané s příslušným datem a opatřené poznámkou, např.: "Nemocná, v posteli, nastydlá". Všiml jsem si, že následující perioda se nedostavila po sedmnácti dnech jak měla.

Na otázku, jestli by chtěla pomocí se současným manželským problémem, prohlásila hned, že ano. Vzápětí však se polekala, začala štkát a žadonila, abych jí dovolil "počkat do zítřka". Utíšil jsem ji opakováním ujišťováním, že se musí sama rozhodnout. Pak jsem jí nabídl dlouhou, všeobecnou rozpravu o manželských vztazích, do níž jsem pak stále častěji roztrhušoval sugesce o únavě, nezájmu a ospalosti, až byl navozen dobrý tranz. Poté s důraznými příkazy zajišťujícími kontinuitu tranzu dával jsem jí celou řadu stále intenzivnějších segescí v tom smyslu, co by mohla, dokonce snad bude sama překvapena, jak pozbyde svého strachu jednou provždy, náhle a nečekaně, přičemž dodrží svůj slib, že zítra, dřív, než si myslela. Pořád by měla být doma zcela pohlcena uspokojující, ale nesmyslnou myšlenkou, že se věci budou odehrávat příliš překotně, dokonce i pokud se týká strachu.

Jejímu muži jsem odděleně zaručil úspěšný výsledek, pokud jde o dnešní noc. Příštího rána sděloval smutně, že na půlcestě domů, sedmnáctý den, příliš brzy, začala ženina menstruační perioda. Ulehčilo se mu po mé tvrzení, že to značí intenzitu její touhy a její bezvýhradný záměr konzumovat manželství. Stanovil jsem pro ni další schůzku, až perioda skončí.

Příští sobotu jsem ji opět uviděl a vyvolal jsem trnz. Tentokrát jsem vykládal, že ke konzumaci musí dojít a že cítím, že by se to mělo stát během následujících deseti dní. Měla by se rozhodnout, kdy. Řekl jsem jí, že by to mohlo být už ^{tu} dnešní sobotní noc nebo v pondělí, ačkoliv já bych dával přednost páteční noci, nebo by to mohlo být v pondělí a nebo v úterý v noci, ačkoli pátek preferuji, a zase by to mohlo být ve čtvrtek v noci, jenže já definitivně upřednostňuji pátek. Tento výčet všech dní v týdnu s důrazem na mé preferování pátku jsem systematicky opakoval, dokud nedala najevo zřetelnou otrávenost. Vzbudil jsem ji a opakoval tytéž výroky. Výraz její tváře prozrazoval silný odpor při každé zmínce o mé preferenci. Manželovi jsem oddeleně oznamil, že by neměl nic uspišovat, aby se zdržel rychlých reakcí, aby byl pasivní a že úspěch je zaručen.

Příští pátek sděloval: "Řekla mi, abych vám řekl, co se stalo včera v noci. Šlo to tak rychle, že jsem neměl šanci. Prakticky mě znásilnila, a před půlnocí mě probudila, abychom to dělali znova. Pak se dneska ráno smála a když jsem se jí ptal proč, řekla mi, abych vám vyřídil, že to nebude pátek. Řekl jsem jí, že je pátek a ona se zase smála a říkala, že mi vysvětlíte, proč to nebude pátek".

Nedal jsem mu žádné vysvětlení. Dalšími výsledky bylo pokračující šťastné manželské přizpůsobování, získání domova a narození tří chtěných dětí ve dvouletých intervalech.

Racionále desetidenního období, vyjmenovávání dnů v týdnu a důrazu na mou preferenci bylo takovéto: deset dní, to bylo dostatečně dlouhé období, aby se během něj rozhodla, a toto časové rozpětí bylo v podstatě redukováno na sedm vyjmenovaných dní. Důraz kladený na mou preferenci jí vnucoval nepříjemný

emoční problém: protože byly vyjmenovány všechny dny v týdnu, minutí každého dne ji vedlo blíž a blíž k nepřijatelnému dni. Takže po čtvrtku zbýval už jen pátek, sobotu, neděli, pondělí, úterý a středu, ty všechny zamítala. Tudíž se konzumace musela udít buď ve čtvrtek podle její volby, nebo v pátek podle mé volby.

Postup použitý při prvním rozhovoru byl samozřejmě falešný. Pacientka ho nádherně využila, aby mě trestala a frustrovala za nekompetentnost. Druhý rozhovor byl šťastnější. Vytvořil jsem pro ni dilema mezi dvěma alternativami, které nemohla připustit—den podle její volby nebo podle mé preference. Opakováný důraz na můj výběr evokoval silnou opravnou emoční odpověď: neodkladná potřeba trestat a frustrovat mě dočasně transendovala její emoční potřeby. Ke konzumaci došlo, mohla se mi pak pošklebovat s prohlášením, že včerejší noc nebyla páteční, aniž by si dělala jakoukoli starost jestli tomu rozumím".

Obtížemi při konzumaci manželství může trpět i mladý muž. Nejčastěji jde o neschopnost dosáhnout erekce. Při líbánkách to může překvapit. Muž třeba prožíval zdárné sexuální vztahy, ale manželský akt vytvoří vztah, který ho činí nezpůsobilým tento akt plnit.

Někdy se vyřeší problém sám, jindy obtíže zmírní a manželství zachovává krátké intervence.

" Jeden můj međík se oženil s velmi překrásnou dívkou a o svatební noci nedosáhl erekce. Přitom byl světák a spal s kdejakou lehkou ženskou ve městě. Dva týdny po svatbě nebyl s to vyvolat erekci. Zkusil všecko a nedostavila se ani při masturbaci. Po dvou týdnech ponurých líbánek manželka konzultovala s advokátem o rozvodu.

Mladý muž za mnou s tímto problémem přišel. Řekl jsem mu, aby zavolal několika přátelům, kteří znali jeho nevěstu, aby ji přemluvili, aby mě navštívila. Přišla do pracovny a já jsem nechal mladého muže čekat venku a mluvil jsem s ní. Byla krajně zatrpklá a já jsem ji nechal vyprávět celou historii jejího zklamání. Považovala se za atraktivní a navíc byla nahá úplně Blána č. 156/81 MPP

a on nebyl s to se s ní milovat. Svatební noc by mohla být pro dívku takovou událostí ! Je to významná záležitost, která znamená přeměnu dívky v ženu, a každá žena chce být chtěna a být tou jedinou. Byla to ohromující situace a tak jsem ji jí tak definoval.

Požádal jsem ji, aby zauvažovala o komplimentu, který jí její muž poskytl. To ji uvedlo do rozpaků, poněvadž se zdálo, že je to v rozporu s tím, co ona říkala. Řekl jsem: "No, považoval jistě vaše tělo za tak nádherné, že ho to ohromilo. Na - prosto ohromilo. A vy jste si to mylně vyložila a měla jste pocit, že je nekompetentní. A on byl kompetentní, protože si uvědomoval, jak malé schopnosti má, aby skutečně ocenil krásu vašeho těla. Teď půjdete do vedlejší místnosti a budete o tom přemýšlet".

Zavolal jsem manžela a nechal ho výprávět celý smutný příběh líbánek. Pak jsem mu řekl totéž. Ukázal jsem mu, jak ohromný kompliment udělil své ženě. Měl mnoho pocitů viny kvůli předchozím pletkám, ale tady mu jeho neschopnost dokazovala, že skutečně našel pravou dívku, ohromující dívku.

Odjeli domů do svého apartmá spolu, málem zastavili auto cestou, aby se oddali styku a od té doby se jim dařil".-

Toto představuje v podstatě krizovou léčbu v manželství a část její efektivnosti spočívá v načasování intervence. Proměnné akce v danou chvíli může často rychle vyřešit problémy, které byly řešeny jen s obtížemi, pokud se sexuální problém nechal zchromičet. Občas se jeví intervence jako povolení k úspěchu dané autoritativní postavou v kombinaci s příjemným východiskem z obtíží. Teď jiná variace na ericksonovské téma:

"Čtyřiaadvacetiletý ženich, absolvent vysoké školy se vrátil z dvoutýdenních líbánek pln nejmrzutější malomyslnosti, protože byl neochopen erekce. Jeho nevěsta se ihned odebrala k advokátovi žádat o rozvod, zatímco on se pídal po psychiatrické pomoci.

Nechal se přemluvit, aby přivedl svou ženu do mé pracovny a bez obtíží jsem ji pak přemluvil, aby spolupracovala při hypnoterapii svého muže. Dálo se to následujícím způsobem. Řekl jsem mu, aby se díval na svou ženu a zakoušel znaova a plně svůj pocit absolutní ostudy, pokoření a beznadějně bezmocnosti. Jak to prováděl, měl cítit, jako by se něco dělo, prostě něco, čím by se dostal z onoho dokonale trapného pocitu. Jak to pokračovalo, cítil, že se stává neschopným vidět něco jiného vyjma své ženy, dokonce byl neschopen vidět mě, přestože byl schopen slyšet můj hlas. Jak se tohle všechno dělo, uvědomoval si, že vchází do hlubokého hypnotického tranzu, ve kterém neměl vůbec žádnou kontrolu nad svým celým tělem. Pak začal halucinovat svou manželku, jak je nahá, a pak sebe nahého. To ho vedlo k zjištění, že nemůže pohybovat svým tělem a že nad ním nemá kontrolu. To ovšem na druhé straně vedlo k překvapivému pro něj objevu, že vnímá fyzický kontakt se svou ženou, který se stával stále důvěrnější a vzrušivější, a že tu není nic, co by mohlo kontrolovat jeho fyzické reakce. Nemohlo zde ovšem dojít k úplnému dovršení jeho nekontrolovaných reakcí, dokud o to jeho žena nepožádala.

Stav tranzu se rozvíjel snadno a v jeho závěru jsem muže instruoval: "Teď víte, co dovedete. Opravdu jste měl úspěch a není tu nic, co byste nemohl dělat, abyste si opět a opět zabráňoval v úspěchu".

Konzumace se té noci uskutečnila. Náhodou jsem oba potom viděl jako rodinný poradce, a nevyskytovaly se v jejich manželství žádné sexuální potíže". -

"Žena byla rok vdaná a byla krajně zahořklá vůči svému muži. Vysvětlovala mi, že během večera je mezi nimi všechno v pořádku, ale v okamžiku, kdy odcházejí do ložnice, začínají obtíže. Sdělovala: "V tu vteřinu, kdy vykročíme k ložnici, u něj se dostaví erekce. Ráno se probudí a zase se mu to postaví. Tak mě to rozvztekluje, že se furt hádám."

Zeptal jsem se jí: "Co chcete?" Řekla: "Aby jednou, jen jednou,, lezl do postele a nebyl s to mít automaticky erekci. Kdyby mě jen jedinkrát nechal pocítit mou ženskou sílu. "To vypadalo jako přiměřený požadavek, poněvadž každá žena má právo vyvolat erekci a přemoci ji. Právě z toho, že je erekce viditelná a že se projevuje nebo že se dostavuje ve vztahu k jejímu podněcování, může být neuspokojivá. Pozval jsem tedy manžela a vyložil mu ohromnou důležitost této věci pro jeho ženu. Zapřísahal jsem ho, aby to podržel v tajnosti. Masturboval ten večer třikrát a když odcházel do ložnice, jeho penis byl skutečně ochablý. Ona prožila podivuhodnou chvíli vykrucování a dotykání. Žasl, že dokázal mít erekci. Jak byla potěšena, že to bylo právě díky jejímu pohybu, nikdy se ho nedotýkala ani ho nelíbala, když měl erekci. Opravdu měla svou ženskou sílu. O několik měsíců později, když jsem navštívil jejich město, pozvali mě na oběd. Získala skutečně ženskou moc a těší se z ní, což jsem mohl vidět u tabule".-

Některé ženy chtějí užívat ženskou moc, jiné hledají během líbánek dobu, kdy se prostě nemohou zúčastňovat sexuálního aktu. Erickson referuje o případu nevěsty, jež byla týden vdaná a nebyla s to mít sexuální styk se svým mužem, i když si to přála. Propadala krajní panice a křížila nohy jako nůžky při každém pokusu nebo nabídce ke konzumaci manželství. Šla s mužem za Ericksonem, přerývaně vyličila svou historii a řekla, že musí něco udělat, poněvadž se leká rozvođu. Její muž potvrdil její příběh a dodal další detaily.

—"Technika, kterou jsem použil, byla v podstatě táz, jakou užívám v šestině podobných případů. Zeptal jsem se té ženy, zda by byla ochotna věnovat se nějakému přiměřenému postupu, který by napravil její problém. Její odpověď zněla: "Ano, všecko kromě toho, že by se mě musel dotýkat, protože začínám bláznit, když se mě dotýká". To její manžel potvrdil.

Instruoval jsem ji, že použiju hypnózu a ona váhavě svolila, opět si zakazovala dotyky na svém těle.

Řekl jsem jí, že její manžel bude nepřetržitě sedět na židli
Mlána č. 159/81 MPP.

na druhé straně pracovny a já si sednu vedle manžela. Ona sama si však bude muset posunout svou židli k vzdálenější stěně místnosti, usednout na ni a pořád pozorovat manžela. Kdyby kdo-koli z nás v kterékoli chvíli opustil židli, měla ihned odejít z místnosti, poněvadž seděla blízko dveří z pracovny.

Požádal jsem ji, aby se na židli rozvalila, opřela se daleko vzadu s nohami nataženýma a zkříženýma a aby všechny svaly měla úplně napjaty. Musela koukat upřeně na manžela, dokud nebude on tím jediným, co bude s to vidět, přičemž mě může vidět koutkem oka. Její paže budou zkříženy na prsou a prsty pevně zaťaty.

Poslušně začala plnit úložu, načež jsem jí řekl, aby spala hlouběji a hlouběji a že nevidí nic než manžela a mne. Jak víc a víc usínala, byla stále víc polekanější a zpaničtělá, neschopna pohnout se či udělat cokoli vyjma toho, že nás oba sledovala a pořád hlouběji usínala do tranzu, přímo úměrně svému panickému stavu. Podle instrukce panický stav prohluboval její tranz a zároveň jí udržoval strnule nehybnou na židli.

Pak postupně, jak jsem jí to říkal, začínala cítit, jak se jí manžel důvěrně, mazlivě dotýká, a to přesto, že ona ho vidí pořád na opačné straně pokoje. Zeptal jsem se jí, zda by byla ochotna zakoušet takové pocity a řekl jí, že její tělesná strnulost se uvolní právě vhodně tak, aby si umožnila pokývnout hlavou nebo jí zatřást v odpověď. Řekl jsem, že upřímná odpověď by byla dána pomalu a promyšleně.

Pomalu pokývala souhlasně hlavou. Požádal jsem ji, aby si všimala jak svého manžela, tak toho, jak budeme odvracet naše hlavy od ní, protože nyní začne pocíťovat postupně stále důvěrnější laskání svého těla, manžel ji bude laskat, až se konečně bude cítit naprosto potěšená, šťastná a uvolněná. Přibližně po pěti minutách řekla: "Prosím vás, nepokukujte. Jsem tak zmatená. Můžeme teď jít domů, protože jsem v pořádku."

Propustil jsem ji z pracovny a jejího manžela jsem instruoval, aby ji dovedl domů a pasivně vyčkal, jak se co vyvine.

O dvě hodiny později mi volali telefonem a sdělovali prostě: "Všecko je v pořádku."

Kontrolní telefonát po týdnu potvrdil, že vše je v pořádku. Přibližně za patnáct měsíců přivezli s velkou pýchou svého prvořozence.-"

Někdy, i když si novomanželský pár počiná přiměřeně, v sexuálním aktu cosi chybí. Tak tomu bylo v následujícím případě.

" Navštívil mě univerzitní profesor. Nikdy neměl orgasmus, nikdy neměl ejakulaci. Vyhledal si slovo "ejakulace" ve slovníku. Přišel za mnou a zeptal se, proč se slovo "ejakulace" používá ve vztahu k mužskému sexuálnímu chování. Položil jsem mu otázku: "Jak je to dávno, co jste močil do postele?" Pravil: "Až do jedenácti nebo dvanácti let."

Mluvil o tom, že jeho žena je vdaná šťastně, mají styk, mají dvě děti, zeptal jsem se tedy: "Co děláte místo ejakulování?" Řekl: "Máte styk, potěšíte se z něj a za chvíliku, jako byste močil, semeno vám teče z penisu."

Naučil se, že penis je dobrý, protože je čurací, a tak si navykł užívat svůj penis manželsky k čurání do vagíny své ženy. Zeptal se: "To nedělá každý muž?" Pověděl jsem mu, co by měl udělat. Každý den nebo každý druhý den by měl rezervovat hodinu pro sebe. Jít do koupelny a masturbovat. V průběhu masturbace by měl oznamoval jsem mu, identifikovat všecky pocity. Měl by zkoušet nečurat semeno, dokud to půjde, aby viděl, jak by se dokázal vtrrušit. Jaké různé dotyky a záhvěvy by mohl přidávat. Měl by se zabývat napětím, teplem, frikci, ale ne čuráním semene. Měl by ho zadržovat. Pozbytí semene neznamená pozbytí fyziologické schopnosti pokračovat v mastrubaci. Domníval se, že bude dětinský a pošetilý, ale plnil to asi měsíc. Jednou v noci v jedenáct hodin mi volal a oznamoval: "Bylo to". Řekl jsem: "Co myslíte?" Řekl: "No dneska jsem místo mastrubace šel se ženou do postele a sexuálně jsem se vtrrušil. A ejakuloval jsem. Myslel jsem si, že budete rád, když vám zavolám a povím vám to." Řekl jsem: "Jsem velice šťasten, že jste měl ejakulaci. "V jednu hodinu volal zas, měl druhou.

Jeho žena chtěla vědět, proč mi volal, aby mi řekl, že s ní měl styk. Ptal se mě, jestli by jí to měl říct. Pověděl jsem mu, že to nebyla její záležitost. Ale později jsem stou ženou mluvil a zeptal jsem se jí: "Máte potěšení ve svém manželství?" "Řekla, že má. "Je váš sexuální život dobrý?" Řekla: "Ano". Pak dodala: "Od té doby, co vám můj muž volal v noci, aby vám řekl, že mě miloval, můj sexuální život s ním se zlepšil, ale já nevím proč".-

Jedním z nejrozšířenějších problémů v novém manželství je neschopnost kopulovat se společnou vzájemnou radostí kvůli prudérním myšlenkám. Někdy může krátká intervence posunout vztah tak, že manželství se pro mladé lidi stane i příležitostí k radosti. Zde je příklad Ericksonova postupu v jednom takovém případě.

"Přišli za mnou nevěsta a ženich po necelém měsíci manželského života. Ženich mi sdělil, že podle jeho mínění je vše rozhodnuto, dá se rozvést. Nemůže tolerovat nemravné chování své manželky.

Vyjádřil, spíš empaticky, své záporné mínění o psychiatrech. Konečně jsem řekl: "Teď jste vyjádřil svůj názor a já vám to povím se stejnou otevřeností. Oženil jste se sotva před měsícem a mluvte o rozvodu. Nevím, o jaký druh zbabělosti u vás jde, ale měl byste projít aspoň jedním měsícem svého manželství, než přijde trpký konec. Tak laskavě mlčte a poslouchejte, co mi poví vaše novomanželka. "Udělal, co jsem řekl - založil si ruce, zatnul zuby a poslouchal.

Jeho nevěsta říkala tohle: "Jindra nevěří v milování v právě podobě. Chce, aby byla všechna světla zhasnutá, chce mít zatažené záclony a chce se svlékat potajmu, v koupelně. Nevkročil by do ložnice, dokud nejsou světla úplně pozhasinána. Očekává se ode mne, že budu nosit noční čepec a nebudu ho odkládat. Všecko, co chce, je mít sexuální poměr v nejjednodušší možné podobě. Ani políbit mě nechce."

Zeptal jsem se jeho: "Je to pravda?" a on řekl: "Považuji sexuální styk za slušný, když je bez sentimentálnosti".

Žena pokračovala: "Zdá se, že se vyhýbá i tomu dotknout se mě. Nechce mě políbit na prsa a hrát si s nima. Dokonce se jich nechce vůbec dotknout."

Manžel na to reagoval: "Prsa jsou užitková, jsou určena pro kojence."

Řekl jsem mu, že inklinuji k tomu sympatizovat s jeho ženou a jemu se asi nebude líbit, co mu musím říct. "Tak tedy," řekl jsem, "sedíte tu a máte založené ruce a zaťaté zuby. Budte tak rozlobený, jak si přejete, protože hodlám říct vaší ženě několik věcí, o nichž si myslím, žeby je měla vědět."

Načež jsem řekl nevěstě, jakým způsobem si myslím, že by měl její manžel líbat její prsa a hýčkat její prsní bradavky. Ustanovil jsem, jak by ji měl líbat a kde by ji měl líbat a že by z toho měl mít požitek. Jeho zdravá žena by se z toho měla těšit. Pak jsem poukázal na to, že lidé mají tendenci antropomorfizovat. Nazývají své pušky "Stará Betsy", své lodě "Nespi /Stay-Up/" a své chaty "Vejdi /Do-Come-In/". Mají nepřeberné množství přezdivek pro své statky nejrůznějšího druhu. Řekl jsem jí, že si myslím, že její manžel, jelikož řekl, že miluje, měl by mít nějakou důvěrnou přezdívku pro její dvojčata. Vypadala poněkud zmatená, a tak jsem řekl: "Víte, co jsou dvojčata," a náznakem jsem ukázal na její prsa. "Dvojčata by ovšem měla mít jména, která by se rýmovala," pravil jsem a obrátil jsem se na mladého muže a předložil mu odhadlaně tuto záležitost. Řekl jsem: "Tak zítra k našemu dalšímu rozhovoru přijdete s dvěma jmény pro prsa vaši ženy. Jestli je nepokřtíte, dá m sám jméno jednomu z nich a vy budete omezen při hledání druhého jména, které vám ihned přijde na mysl". Vypochoďoval z pracovny.

Nazítří přišli a žena sdělovala: "No, Jindra se snažil milovat mnohem lepším způsobem. Zdá se, že má víc pochopení, ale říká, že dvojčatům jména nikdy nedá".

Obrátil jsem se k němu a řekl: "Nedáte dvojčatům jména? Vzpomeňte si, že jestli nebudete ochoten to udělat, nazvu jedno rýmujícím se jménem a vy budete omezem při pojmenování druhého".
Blána č. 169/82 MPP

Navrhl jsem mu, že by si možná nad tím chtěl půl hodinky zapřemýšlet, a my zatím probereme některé jiné otázky. Tak jsme rozprávěli o ostatních aspektech jejich sexuálního přizpůsobení, jak si žena přála.

Konečně, když půlhodina dospěla ke konci, řekl jsem muži: "Teď už máte připravena jména pro dvojčata? Já připraven jsem, ale doufám, že i vy."

Řekl: "Jenže já vás neposlechnu." Vysvětlil jsem mu opět, že řeknu jedno jméno a s ním se rýmující jméno mu přijde ihned na mysl. Když zase odmítl, řekl jsem ženě: "Takže jste připravena?" Řekla, že je. Já jsem řekl: "Křtím vás pravý prs jménem Kitty." Na mysl přišlo mladému prudérnímu muži rýmující se slovo "titty /cecek/."

Nevěsta byla potěšena. Byli z toho venku a o šest měsíců později jsem od nich dostal vánoční pohlednici. Byla podepsána jejich jmény a "K.aT." Žena mi napsala, že její manžel se proměnil v uspokojujícího milence a přijal velký kus hodnoty dvojčat a uspokojení z nich. Pár jsem po letech navštívil v jejich městě a poobědval jsem s přítelem, který je znal. Řekl mi: "Jaký je to milý pár. Vzpomínám si, jaký Jindra byl těsně po svatbě, ale stal se z něj opravdu člověk." Obdržel jsem od nich lístek ještě později, s doplňkem "K.aT.", kde byly ještě některé další dodatky o rodině. Muž se opravdu naučil, na co je cecek.

V terapii můžete často využít komplizi terapeuticky tak, jak tomu bylo v tomto případě. Manžel se komplizivně vyhýbal ženiným prsům. Vytvořil jsem komplizivní rým a on mu nemohl uniknout. Všechna komplize byla centrována na něžné jméno pro prsa místo vyhýbání, takže mužova komplize byla jednoduše obrácena."-

Podivuhodná schopnost lidských bytostí uvědomovat si své chování, které by se mělo prostě dít, způsobuje často jeho přeměnu v záměrné úsilí a tím mění jeho povahu. Vědomé rozhodnutí vyvinout erekci či mít orgasmus spadá do této kategorie.

Jde o pokus vyvolat mimovolní chování volním chtěním, člověk se tak chytí do sebeporážejícího kruhu. Sexuální výchova je tak často přednášena vědeckým, ne-li přímo ponurým způsobem, takže se pro přeučené lidí mohou stát sexuální vztahy technikou. Dobře to myslícími vzdělavateli může být dokonce i potěšení ze sexu prezentováno jako povinnost. Přimět pár, aby reagoval sexuálně lidštěji, je jako terapeutické úsilí cenné a zde je ilustrace Ericksonova způsobu vypořádávání se s tímto problémem.

"Třicetiletý univerzitní profesor navštěvoval tanecní kurz a uviděl na opačné straně sálu třicetiletou samotnou ženu. Ona viděla jeho a jeden k druhému byl silně přitahován. Během měsíce si naplánovali svou budoucnost a vzali se. O tři roky později se objevili v mé pracovně a vypověděli mi svou truchlivou historii. Během vyprávění byli krajně zdráhaví a rozpačtí a vyjadřovali se ve spoustách nabubřelých a formálních stylizací. V podstatě jejich potíže byly tytéž jako ještě před manželstvím, kdy plánovali rodinu, a protože byli oba třicetiletí, měli dojem, že by to neměli nijak odkládat. Ale i po třech letech zůstali bezdětní vzdor lékařským testům a radám. Byli oba přitomni v mé pracovně a během vyprávění o problému mi muž řekl: "V mých úvahách a v úvahách mé ženy jsme došli k závěru, že bude vhodnější, když se vyslovím o našich potížích ve všeobecnosti a uvedu je stručně. Náš problém nás nanejvýš souží a destruuje naše manželství. Kvůli naší touze po dětech se angažujeme v manželském spojení se všemi fyziologickými průvodními jevy každou noc a ráno pro účely prokreace. O nedělích a svátcích se angažujeme v manželském spojení se všemi fyziologickými průvodními jevy pro účely prokreace círka čtyřikrát denně. Nepřipoúštěli jsme žádnou fyzickou nezpůsobilost, jež by mohla interferovat. V důsledku frustrace našich filoprogenetivních tužeb se pro nás stalo manželské spojení progresivně nepříjemným, avšak neinterferuje to s naším úsilím o prokreaci; avšak působí to utrpení nám oběma, když shledáváme svou vznášťající vzájemnou netrpělivost. Z těchto důvodů jsme vyhledali vaši pomoc, ježto jiná lékařská pomoc selhala."

V tomto místě jsem muže přerušil a řekl mu: "Uvedl jste problém. Byl bych rád, kdybyste teď zůstal potichu a kdyby uvedla vaše žena své mínění svými vlastními slovy." Vyjadřovala se skoro přesně stejně pedanticky a dokonce s většími rozpaky než její manžel, když vyslovovala svou reklamací. Řekl jsem: "Můžu to u vás napravit, ale bude v tom zahrnuta šoková terapie. Nejdříve o elektrický šok ani o fyzický šok, nýbrž bude to záležitost psychologického šoku. Nechám vás o samotě v pracovně patnáct minut, vrátím se do pracovny a vyžádám si od vás vaše rozhodnutí a budu se jím řídit."

Opustil jsem pracovnu, vrátil se po patnácti minutách a řekl: "Dejte mi svou odpověď." Muž odvětil: "Prodiskutovali jsme tu záležitost jednak objektivně, jednak subjektivně a dospěli jsme k závěru, že podstoupíme cokoli, co by mohlo nabídnout satisfakci našim filoprogenetivním tužbám." Zeptal jsem se ženy: "Souhlasíte naprosto?" Odpověděla: "Tak, doktore." Vysvětlil jsem jí, že šok bude psychologický, zasáhne jejich emoce a bude to představovat určitý nápor na ně. "Dojde k tomu poměrně snadno, ale vy cba budete nadmíru psychologicky šokováni. Dávám vám pokyn, abyste, jak si sedáte na židli, sáhli dolů pod sedadla svých židlí a naklonili se převisle přes sedadlo židle a poslouchali dobré, co říkám. Až vám budu poskytovat šok, chci od vás obou, abyste zůstali absolutně potichu. Během pěti minut budete schopni opustit pracovnu a vrátit se domů. Chci od vás obou, abyste vydrželi být absolutně potichu celou cestu domů a během toho ticha objevíte spousty myšlenek, které vám budou vířit hlavami. Až dorazíte domů, vydržíte být potichu, dokud nevezjdete do domu a nezavřete dveře. Pak budete svobodni! Nyní se předkláňte přiléhavě přes sedadla židlí, protože se vám teď chystám dát psychologický šok. Tady je: Po tři dlouhé roky se angažujete v manželských spojeních se všemi fyziologickými průvodními jevy pro účely prokreace aspoň dvakrát denně a někdy cirka čtyřikrát za čtyřiadvacet hodin a dostalo se vám porážky vašich filoprogenetivních tužeb. Tak proč k čertu nesouložíte pro zábavu a nemodlíte se k ďáblu, aby se nevyčerpala přinejmenším do tří měsíců. Teď prosím odejděte."

Blána č. I72/82MPP

Dozvěděl jsem se později, že vydrželi být potichu celou cestu domů a přemýšleli o "mnoha věcech". Když se konečně octli v domě za zavřenými dveřmi, podle manžela: "Zjistili jsme, že se nemůžeme dočkat, abychom už byli v ležnici. Já jsem poklesával v kolenou. Neangažovali jsme se v manželském spojení; pobavili jsme se. Teď uplynuly sotva tři měsíce a moje žena je těhotná." Po devíti měsících se narodilo děvčátko. Když jsem se u nich zastavil, abych se podíval na škvírně, dověděl jsem se, že formalistická řeč a mnohoslabičná slova i ty nejúhlednější fráze už nebyly v jejich konverzacích nezbytné. Mohli dokonce i vyprávět pikantní historky.

Pětašedesátikilometrová jízda do města, kde bydleli, v absolutním tichu umožnila, podle sugescí, které obdrželi, veliké bohatství potlačených úvah, které přivolaly do jejich myslí prostopášnost. Ta vyústila do jejich sexuální aktivity hned, jakmile zavřeli dveře, když se dostali domů. V to jsem doufal. Když jsem se na to obou ptal, uvedli, že měli dojem, že záplava jejich erotických úvah se stále více rozrůstala, jak se přibližovali k domovu, ale řekli, že si na to bezpečně nezpomínají.

Tato kazuistika byla přednesena v plném znění před auditorem více než sedmdesáti praktických psychiatrů na Kolumbijské univerzitě. Než jsem se pustil do vyličení historie tohoto případu, otázal jsem se publika, jestli si myslí, že by strpělo vyslechnutí několika takzvaných anglosaských slov ve spojitosti s psychiatrickým problémem. Publikum mě ujistilo, že to strpí, a i já jsem měl pocit, že to tak bude. Jenže k mému úžasu při vyslovení klíčového slova posluchačstvo doslova zmrzlo na několik okamžiků v nehybnosti. Všiml jsem si, že i můj vlastní tón hlasu se nepochybně mění. Většinou to bylo v souvislosti s dlouhotrvajícími účinky naučených inhibicí z dětství a s jejich pokračováním v dospělém životě."-

I když u některých lidí Erickson vychází z jejich způsobu používání šokujících slov, u jiných si dává záležet na tom, aby řekl některé věci takovým způsobem, že pacient si teprve později uvědomí, co řekl. Nebo je nanejvýš obezřelý u někoho, kdo se děsí diskuse o něčem nezminitelném. Má za to, že to, co je třeba udělat, se musí hodit ke konkrétní osobě, která přichází, a snaží se, aby u všech pacientů trefil na úrodnou půdu. Může diskutovat o sexu otevřeně a šokujícím způsobem jako v předešlém případě, kdežto jindy může jít oklikou a nechat pacienta, aby sám přišel na to, že tématem rozmluvy je sex. Příklad:

—"Vdaná žena mě přišla seznámit s množstvím strachů a zvláště úzkostí týkajících se jejich vlasů. Nemohla najít ve městě solidní salón krásy. Ležela na pravém boku, na levém, na zádech, a všecky ty polohy jí kazily účes. Když jsem s ní chtěl mluvit o jiných věcech, vrácela se a mluvila o problémech s vlasy. Když vyplýtvala dvě hodiny, řekl jsem jí: "Během této dvou hodin jste mi povídala všechno o svých vlasech a mluvila jste nepřetržitě. Protože ke konci hodiny hodlám říct něco, co je zcela nesmyslné, budu poslouchat, co říkáte, a až řeknete něčeho, co mi poskytne příležitost říct to nesmyslné, řeknu to. Jakmile to řeknu, otevřu dveře a propustím vás."

Povídala o svých vlasech, o vlnách, kadeřích, dlouhých vlnách, vymývacích roztocích, šampónech a tak dále. Ke konci hodiny se přihodilo, že se zmínila o obtížích s rozčesáváním svých vlasů. Řekl jsem: "Podívejte, vy máte opravdu za to, že by se vám líbilo uspokojivě si rozčesávat vlasy jednozubým hřebenem." Propustil jsem ji z pracovny, při tom na mě bezvýrazně coukala.

Dal jsem jí tři dny, aby si to promyslela. Povíděla mi pak, že celou cestu domů a příští den jí to vůbec nedávalo smysl. Pak nabývala přesvědčení, že problém je právě v tom. Dohodli jsme se pak, že budeme pracovat terapeuticky."-

V jiných případech Erickson diskutuje o určitém tématu bez jeho explicitního uvedení. Bude například mluvit o požitcích z jídla jako metafoře sexu - "Máte rád maso vzácné, nebo vzácně?" Má často dojem, že sexuální problémy mohou být řešeny, aniž by se o nich diskutovalo přímo. Někdy také, když je osoba zvlášt plachá či podezírává a nesdílná stran problému, bude mluvit o jiných záležitostech takovým způsobem, že taková osoba nakonec předloží to, o čem se nemohla zmínit. Například:

- "Jedna žena mi napsala, že má problém, o kterém nemůže hovořit, a jestli bych s tím nemohl něco udělat. Navrhl jsem, že nejlíp bych jí mohl pomoci, kdyby mě navštívila. Tvrdila, že by to zabralo několik měsíců, než by našla dost odvahy, ale že to udělá. Konečně přišla. Zmínila se o tom, že má slabou sebekontrolu. Její sexuální styky s jejím mužem byly velmi svízelné kvůli tomu, co by se mohlo stát. Její matka považovala za nepříjemné starat se o ni a příčinou byl zápach. Z důrazu na slovo "zápach" jsem poznal, že její starost se týká pouštění větrů. O tom opravdu nemohla mluvit, takže jsem se pustil do diskuse o atletických soutěžích. Vykládal jsem o tom, jak je to vskutku panečku něco umět odpálit golfový míček na tři sta metrů. Nebo trefit se na cestu u domu přes plot. Plavání na dlouhé vzdálenosti, to je pane taky něco. Pak jsem se zmínil o vzpěrači, který dokáže zvednout 90 kilo, a chrochtal jsem ve snaze ilustrovat vzepření takové váhy. Dala mi při tom úsilí za pravdu.

Pak jsem jí povídal, že svaly v těle mají tu přednost, že cítí, že se pevně a silně a účinně smrštily. A tak existuje skutečné fyzické uspokojení z rozkousávání tvrdého cukrkandlu. Každé dítě, říkal jsem jí, se naučilo dokonalé rozkoší z polykání celých třešní a z toho, jak postupují jícenem. Mohla by se mnou poznávat všechny ty pocity a soudila, že to, co jí nabízím, je opravdu příjemná rozmluva. Poté, co jsem se zmínil o polykání třešní, rozpovídalala se o věcech, které polyká s obzvláštní rozkoší. Potom jsem vykládal o tom, že správné boty mají respaktovat člověkovy nohy, a ona souhlasila, že by se měl uznávat respekt k nohám a očím a uším a zubům.

Řekl jsem: "Vy ovšem víte, jaké je to ohromné uspokojení, když se po dobrém jídle cítíte opravdu pořádně napasaná." Byla spíš kyprá a ráda jedla, řekl by člověk. Pědotkl jsem, že žaludek si zaslouhuje, aby se potěšil, a zeptal jsem se, jestli si nemyslí, že by bylo správné a čestné uznat, že konečník by měl být opravdu také potěšen tím, že by měl dobrý střevní pohyb. A jaký by měl dobrý střevní pohyb být? Za parného dne v létě na pláži vyběhněte z vody a střevní pohyb bude spíš hrubý a nepřetržitý v důsledku dehydratace. Po klystýru by střevní pohyb měl být spíš vodnatý, protože střevo ví, co právě dělá. Žaludek si prohlíží potravu, kterou přijímá, a vybírá, co stráví, a dvanácterník si také prohlíží potravu a vybírá, co může strávit, a tak dále po celé délce střeva. A střeva by měla uvidět klystýr a poznat: "Tohle potřebuje prechavou látku a odstranění." Nato přišla s otázkou: "Ale plyn, co je to?" Naznačil jsem, že je to záležitost symbiozy; byktérie v zažívacím traktu pomáhají trávení a dělají to pomocí svého vlastního trávení. Takže tu musí docházet k nějakému tlení, a tedy uvolňování plynaté substance. Aby se rozbily proteiny, musíte podstoupit nějakou chemickou změnu. A konečník by měl získat potěšení z velkého stálého střevního pohybu, velkého měkkého, velkého plynulého nebo plynatého pohybu. Také jsem uvedl, že existuje určitý čas a místo pro různé věci. Můžete jíst u stolu, ale jaksi - i když to není protizákonné - si u stolu nečistíte zuby. U stolu nemýjete nádobí, avšak v kuchyni na venkově, kde nemáte k dispozici mycí dřez, položíte škopek na stůl a umyjete to tam. To je naprostě v pořádku. Ale když je to možné, myjete nádobí v dřezu. Právě tak existuje správný čas a místo pro funkce střev. Ale musí se připustit, že potřeby střev odsouvají potřebu času a místa na druhé místo. Řídíte třeba auto a potřebujete dojet na určité místo, ale když vám vletí do oka zrnko písku, radši zastavíte a soustředíte se na potřeby očí. Nebente se jako osoba, staráte se o potřeby svých očí. A člověk se stará o potřeby různých částí těla a opakuje svou starost, dokud nedosáhne nezbytného množství kontroly.

Blána č, 9/82 MPP

Promyslela si to sama. Šla domů a uvařila si velikou porci fazolí. Později vyprávěla: "Víte, bylo to zábavné. Strávila jsem celý den vyráběním těch malých, velkých, hlasitých i měkkých." Zjistila, že sexuální styky nejsou nijak narušovány zájmem o to, že by mohla pouštět větry.

Teď má děcko."-

I když je "normální" oženit se nebo vdát a mít děti, mnozí lidé dávají přednost jinému způsobu života a neožení se, nevdají, nebo se ožení či vdají pro jiné cíle. Další případ ilustruje Ericksonův způsob, jak uspořádat manželství, aby dvojice měla pohodlí.

"Psychiatr-stážista ve výcviku u mě léčil nemocničního zaměstnance a v nesnázích přišel za mnou. Sdělil mi, že jeho pacient je homosexuál, ale chce se oženit. Ptal se jak najít dívku, která by se za něj provdala jen naoko, aby se mohl uplatnit ve společnosti a mít dobrou pověst v okolí.

Stážista nevěděl, ale já jsem věděl o dívce, která pracovala v nemocnici a byla lesbička. Měla podobnou tužbu mít manžela jen naoko.

Řekl jsem stážistovi: "Představte si, že řeknete svému pacientovi, aby se procházel po chodníku za nemocnicí ve čtyři hodiny odpoledne. Povězte mu, že tam někde na tom chodníku potká to, co potřebuje."

Potom jsem řekl té ženě, aby se v tentýž den ve čtyři hodiny procházela za nemocnicí v jiném směru. Pověděl jsem jí, že by měla vědět, co dělat.

Museli něco vyhlížet při tom procházení, ale nevěděli co. Vypadalo to prostě tak, že ^{ne}existuje nic než oni navzájem. Tak jim nebylo nic vnucovalo. Měli svobodu minout jeden druhého, kdyby si to zvolili.

Dívka byla ráznější než muž. Přišla ke mně a řekla: "Vy jste to zařídil, že jo?" Řekl jsem: "Ano!" Pokračovala: "Poznala jsem, když jsem ho viděla, že je to homosexuál, a přímo jsem mu to řekla. Byl tak hrdý. Měla bych mu říct, že to víte?" Řekl jsem: "To by bylo možná dobře v případě, že chcete oba další poradu."

Blána č. 10/82 MPP

Vzali se a žili váženě. On často odcházel do karetního klubu na poker, ona často chodila do bridžového spolku. Asi po roce dostali nabídku míst v nemocnici v jiném státě. Přišli ke mně a žádali mě o radu, zda to vzít, a já jsem měl za to, že je to dobrý nápad. Znal jsem tam lékaře a napsal jsem mu a sdělil: "Pan ten a ten a jeho žena jsou na cestě. Poznáte, proč jsem na ně obrátil vaši pozornost. Budou potřebovat ochranu a vedení a krytí."

Zašli k němu, když dorazili, a on jim pověděl, že má dopis ode mě, který mu oznamuje, že přijíždí, ale nevysvětluje proč. "Myslím, že očekává, že mi povíte proč." Vydechli úlevou - měli možnost mu to povědět.

Získali domek s ložnicemi. Často hostili přátele. On spal ve své ložnici ona ve své a další byly někdy obsazeny přáteli."

Během manželství se vyskytne mnoho křiklavých psychiatrických problémů a psychiatrie v minulosti se přikláněla k tomu, přemýšlet o symptomu jakoby byl oddělen od manželského kontextu. Takový problém jako hysterická slepota byl například nazírána jako reakce na úzkost a strachy v individuu bez uvědomění současného sociálního kontextu, ve kterém se člověk přizpůsobuje. Tento kontext býval buď ignorován, anebo se mu přeuzoval sekundární význam vzhledem k "průmární" - příčině symptomu, který byl pojímán jako dynamika intrapsychického života osoby. Modernější pohled je takový, že symptomy se vývíjejí jako způsob adaptace v netolerovaných, situacích, a když je situace rozřešena, symptom ztratí svou funkci a zmizí. Obecně v manželství vzniká netolerovatelná situace, když se mezi manželskými partnery vyskytnou události, o kterých se nemůže diskutovat. I když sporný bod nemusí být obsahem diskuse, musí se s ním počítat a symptom pohání k pomoci týkající se problému. Dost i typický příklad hysterické slepoty ukazuje Ericksonovy předpoklady o příčině obtíží i jeho způsob přípravy na to, jak z obtíží graciézně vyjít.

"Byl na mě odkázán zaměstnanec psychiatrické léčebny pro náhlou akutní slepotu, která vznikla cestou do práce. Přivedli ho do pracovny vyděšeného. Váhavě a bojácně mi pověděl, že ráno snědl smídati, a jak se potom smál a žertoval se svou ženou, najednou ho velice rozrušila nějaká pikantní historka, kterou žena vypávěla. Odešel z domu rozhněvaně a rozhodl se jít do práce pěšky, místo aby jel autobusem jako obvykle. Když míjel jedno nároží, náhle oslepl. Ukrutně zpanikařil a přítel, který jeho zrovna kolem po silnici v autě, ho sebral a přivezl do nemocnice. Oční lékař ho ihned vyšetřil a svěřil ho mně. Ten muž byl přespříliš vyděšen, než aby mohl poskytnout náležitou anamnézu. Ale uvedl, že on a jeho žena se v poslední době velice mnoho hádali; ona doma pila a on hledal schované láhve likérů. Pití rozhodně popírala.

Když jsem se zeptal, co si myslí o tom, jak odešel z domu, povídal, že byl úplně ponořen do své zlosti na ženu, měl pocit, že by mu neměla vykládat moc barvitě příhody. Měl neurčitou předtuchu, domněnku, že by to mohlo vést k rozvodovému řízení.

Požádal jsem ho, aby v díchu sledoval své kroky od vyděšení z domu do okamžiku náhlého oslepnutí. Psychicky to blokovat. Požádal jsem ho, aby popsal to nároží, a on odpověděl, že ačkoli procházel kolem mockrát a mockrát, nedokáže si na nic vzpomenout, protože má v mysli úplnou prázdnou.

Jelikož ono nároží, o které šlo, bylo mi dobré známo, kladl jsem různě zacílené otázky, anež bych od onoho muže vylákal nějaký materiál. Potom jsem ho požádal, aby přesně popsal, jak slepota začala. Uvedl, že přišel náhlý záblesk intenzívni červeň, jako by se upřeně zadíval do horkého, rudého slunce. Ta červeň ještě přetrvávala. Místo aby viděl temnotu nebo černotu, neviděl nic než zářivou, oslepující sytu červenou barvu. Byl zdržen děsným pocitem, že možná už nikdy po zbytek svého života nebude s to vidět nic jiného, než intenzívni oslňující červeň. Během této komunikace se pacient stával tak hystericky exitovaným, že bylo nezbytné uklidnit ho a uložit do postele.

ukázáno moje ex libris a dostal instrukci důkladně si je zapamatovat. To se stalo, byl probuzen, opět slepý s pražádnou vědomou vědomostí o tom, že by byl viděl ex libris. Přesto je měl po posthypnotické narážce popisovat přiměřeně k svému vlastnímu zmatku. Jakmile pochopil, probudil jsem ho a zahájil těkavou konverzaci. Na posthypnotický signál podal dokonalý popis ex libris. Byl tím strašně popletený, poněvadž věděl, že ho nikdy neviděl. Schválení jeho popisu druhými posloužilo k tomu, aby mu poskytlo velikou, ale zmatenou důvěru v terapeutickou situaci.

Při následující opětovné hypnóze dával najevo naprosté uspokojení z toho, co se dělo, a bezvýhradnou ochotu spolupracovat jakýmkoli způsobem. Byl dotázán, jestli to znamená, že mi plně důvěruje, váhal a pak odhodlaně prohlásil že ano.

Dotazováním mezi jeho spolupracovníky na předchozí den vyšlo najevo, že projevoval speciální zájem o rudovlasou zaměstnankyni. Byla jemně nadhozena otázka, co tento zájem vzbudilo. Po určitém váhání konečně nabídl úplné vysvětlení. Když byl dotázán, co by si o tom myslela jeho žena, defenzivně tvrdil, že nemí nijak lepší než on, a požádal, aby byla ta věc zachována v tajnosti.

Hned poté se dotazování přesunulo na popis nároží. Popisoval ho pomalu a pečlivě, ale nechával zmínku o benzínové pumpě na konec. Útržkovitě ji popsal, konečně se zmínil o svých podezřeních týkajících se jeho manželky a rudovlasého pumpaře.

Otákal jsem se, jestli jeho dohadu nezačly v době, kdy měl zájem o rudovlasou dívku, a co si myslí, že bude s celou touto situací dělat. Zamyšleně prohlásil, že ať se stalo co se stalo, jak on, tak jeho žena jsou vinni stejně, neboť ani jeden z nich se nesnažil vybudovat společenství společného zájmu.

Otákal jsem se pak, co chcete dělat se svým viděním. Vyjádřil škared strach pokud jde o zotavení. Byl dotázán, jestli ta "děsná, zářivá červeň" by se nemohla zmírnit na méně oslnivou bez ohledu na to, jaká je teď, a jestli by se pak nemohly vytvářet krátké záblesky vidění, které by byly postupně stále častější a delší, až by nakonec došlo k úplnému uzdravení. Ujistil jsem ho, že všechno by se dělo, jak by si přál, a byla dána celá řada vhodných suggescí.

Byl poslán domů na zdravotní dovolenou, ale vracel se deně na hypnózu doprovázen svou ženou. Tyto rozhovory se omezovaly na posilování terapeutických sugescí pomalého, progresívního zlepšování vidění. Asi o týden později sdělil, že jeho vidění se dostatečně zlepšilo, aby se odhodlal k návratu do práce.

Po šesti měsících se vrátil, aby oznamil, že on a jeho žena dospěli k přátelské dohodě o rozvodu. Odjela do svého domovského státu a neměla žádné okamžité plány do budoucna. Jeho zájem o rudovlasou dívku pominul. Pokračoval ve své práci, nebohaté na události, další dva roky a pak si našel zaměstnání jinde."-

V některých případech, jako v tomto z počátku jeho práce, bude Erickson řešit symptom a nechá dvojici, aby ^{si} své manželství vypracovala podle sebe. Jindy, zejména když to dvojice vyžaduje, bude intervenovat a pokusí se vyřešit manželské problémy. Někdy se symptom objevuje jako způsob jak se vyhnout přiznání nevěry, ale často přijde manželský pár s nevěrou jako explicitním problémem. V následujícím případě Erickson použil jeden ze svých mnoha způsobů pomocí mladému páru, aby prošel těmito těžkostmi.

"Mladý muž ke mně přivedl svoji ženu a řekl: "Já svou ženu mám rád; nechci ji ztratit. Byla mi nevěrná s mým přítelem. Zjistil jsem to před týdnem. Miluju ji navzdory těm pletkám. Nechci ztratit naše dvě děti. Jsem si jist, že se k sobě hodíme, jsem i dost přesvědčen, že si ona uvědomuje pošetilost svého jednání."

Potřeboval jsem hodinu na to, abych si ověřil, že manžel je ve svých prohlášeních upřímný. Odpustil jí a chtěl si ji udržet. Udělal si svůj názor na své manželství a děti a odhadl situaci.

Takže jsem tomu muži řekl: "Dobrá, půjdete do vedlejší místnosti. Zavřete úplně dveře, najděte si tam nějaké knihy a čtěte si."

Když zůstala žena se mnou sama, řekla: "Chci, abyste pochopil, že můj manžel ve skutečnosti neví všechno. Trvalo to dýl než týden před tím, než na to přišel."

Řekl jsem: "Máte tím, že bylo více mužů? Kolik?"

Řekla: "To jsem neřekla,"

"Chcete, abych pochopil více, než chápe váš manžel. Kolik mužů?"

Řekla: "Aspoň dva,"

Nevybídlo jsem jí, když to řekla, aby mě potvrdila, že to znamená, že byli aspoň tři. Zeptal jsem se jí, jestli muž, s kterým byla poprvé nevěrná, byl ženatý, a ona řekla, že byl."

Řekl jsem tedy: "Buďme v našem rozhovoru otevření a upřímní a přímí. Když se váš první poměr přerušil, jak vám ten muž řekl, že už mulezete krkem?"

Řekla: "To je řečeno velmi vulgárně."

Já jsem řekl: "Chcete ode mě, abych mluvil v zaobalených větách, jaké použil on, a vyhýbal se výrazům, které si myslíte?"

"On jenom řek, že má dojem, že pro něj bude lepší, když se vrátí ke svojí ženě." Pak dodala: "Druhý mě nazval balvanem po třech měsících."

Já jsem řekl: "Teď si rozumíme, teď můžeme používat zaobalené výrazy."

Pověděl jsem jí o tom, že její manžel si myslí, že ty pletky s posledním ~~praktikem~~ mužem trvaly jen týden. Ve skutečnosti se ukázalo, že to bylo čtrnáct dní. Řekl jsem: "Domnívám se, že jste se rozhodla nechat svého manžela, aby se toho dopátral; takže ve skutečnosti jste vy ta, která chee tu vše skončit. Musela jste být z celé té záležitosti opravdu špatná, když jste to zařídila tak, aby to váš manžel tak rychle odhalil."

Když jsem to postavil takhle, dostalo se jí veškeré cti - ale musela podle této cti žít. Postavil jsem tuto čest přední a strkal ji ze zadu a ona tomu měla napomáhat. Ale nevěděla, že to takhle dělám. Šlo o prostou volbu slov. Rozhodla se vrátit k manželovi."

Jako většina rodinně orientovaných terapeutů dává i Erickson přednost tomu, aby pomáhal manželské dvojici projít těžkostmi a zůstat spolu. Jestliže si však myslí, že manželství byla chyba, bude pravděpodobně souhlasit s rozchodem manželů. Když zhodnotí situaci jako nebezpečnou, bude aktivně intervenovat, aby uspíšil rozvod, jak jen je to možné.

" Přijela za mnou dvojice z Kalifornie, a když si spolu sedli do mé pracovny, muž řekl: "Chci vám říct určitý názor o své manželce. Vzali jsme se před měsícem a velmi pečlivě jsem jí vysvětlil, že naše první dítě bude chlapec a bude se jmenovat po mně. Když se mě zeptala, co by se stalo, kdyby to byla holka, poučil jsem ji. Vysvětlil jsem jí, že kdyby naše první dítě nebyl kluk, zastřelil bych ji a potom bych zastřelil dítě."

Podíval jsem se na ženu, která byla polekaná, a pak jsem se obrátil na toho rozhněvaného muže a zeptal jsem se ho, jaké má vzdělání. Pravil: "Já jsem právník. Získal jsem dobrou praxi. A moje první dítě bude kluk. Teď povězte něco rozumného jí."

Pronesl tuto výhružku tímhle způsobem jako nepochybné prohlášení a navíc to byl vzdělaný muž, praktický advokát.

Řekl jsem: "Teď mě oba vyslechnete. Neznám žádný lékařský způsob jak určit pohlaví dítěte. Musíte čekat, dokud se nenařodí. Rozhodnutí o jeho pohlaví se odehraje v prvních třech měsících života. Potom neexistuje nic, co byste mohli stran pohlaví podnikat. Vaše žena je obětí padesátiprocentní pravděpodobnosti, že bude mít chlapce. Nemyslím si, že by se měla těšit na těhotenství, protože by mohlo skončit v devátém měsíci narozením děvčátka a smrtí podle vaší reakce. Nemyslím si, že byste měl podstupovat po devět dlouhých měsíců tchle riziko, že budete vrahem. To mi prostě nedává smysl. Budu s vámi o tom diskutovat taklik hodin, kolik chcete, abe poradím vaši ženě, aby žádala o rozvod. Myslím si, že by měla jet nazpátek do Kalifornie a přestěhovat se do jiného města a měla by i přijmout nové jméno. Měla by zažádat o rozvod a uchovávat svou adresu v tajnosti. Pokud jde o vás, proč nejedete na Východní pobřeží? Georgie by pro vás byla krásné místo. Snad tam máte nějaké přátele. Uložil jsem Georgii ze vzduchu, částečně proto, že jsem se tam zrovna nedostal na výlet/ On řekl: " Ach ano, mám nějaké přátele v Georgii. Taky je rád uvidím." Řekl jsem: "Dobře, vy pojedete do Georgie rovnou odsud a jsem si jist, že tam asi zažijete příjemnou návštěvu. Vaše žena bude velmi ráda, když opustí byt, zatímco budete na cestách."

Přišli příští den, což byla neděle, a požádali mě, abychom tu rozmluvu znova proběhli. Vyhověl jsem jim a získal jsem od nich souhlas, že se zařídí podle mé rady. Ona jela nazpět do Kalifornie a později mi telefonovala z města, kam se přestěhovala, aby zažádala o rozvod. On mi telefonoval z Georgie a říkal, že tráví hodně času se svými přáteli. Po rozvodu mi volal, aby mi poděkoval za mou inteligentní poradu. Řekl, že bude nad tou záležitostí uvažovat, než se znova cíení; možná že nebyl rozumný. Naznačil jsem mu, že by v budoucnu měl všechna témata s každou dívkou prodiskutovat před formálním závazkem.

Když mi telefonovala jeho žena, že rozvod se už uskutečnil, řekla, že se nepřel. Také mi sdělila, že neprozradila svou adresu ani své rodině. Vzala jeho výhružku vážně a já si myslím, že jednala správně."-

Protože problémy, s kterými se terapeuti setkávají, jsou rozmanité, je samozřejmé, že žádná určitá metoda nebo přístup nebudou moci být aplikovány na všechny situace. Pro Ericksona je charakteristické, že rozsah jeho odpovědí na problémové situace je tak široký jako typy problémů, které se objevují. Dovede být pevný a požadovat od mladé dvojice určité chování, anebo doveď být přívětivý a ovlivňovat pár nepřímo. Nejtypičtější je, že preferuje přístup, který "akceptuje" osobní způsoby chování, ale takovým způsobem, který je může změnit. Když manželé spolu bojují, nežádá je, aby s tím přestali, nýbrž je podněcuje k boji. Ale zaranžuje to tak, že boj dospěje k rozřešení přetrvávajícího problému. Například manželé, kteří vždycky u oběda bojovali s tchýní, byli požádáni, aby ji vzali na vyjížďku do luk a utkali se s ní. Bojovat v jiném prostředí a proto, že se musí, to posunulo povahu sporu a znesnadnilo jeho pokračování.

Někdy Erickson zaranžuje boj tak, aby se symptom dál nedal používat jako součást boje, takže zmizí. V následujícím případě trpěl muž strachem, že by kdykoli mohl zemřít na srdeční záchvat, i když ho mnoho doktorů ujistilo, že má srdce v pořádku. Tady žena neuví jak s mužem jednat. Je podrážděna jeho bezmocností a strachem, ale také nejistá, jestli by opravdu nemohl mít problémy se srdcem. Obyčejně ve svém jednání s ním osciluje a on zase ovládá všechno, co se děje v domácnosti, protože všemu vládne stav strachu o jeho srdce.

V takové situaci se nejčastěji stává, že manžel se zlepšuje, když se žena stává depresivní. Jakmile ona začne upadat do deprese, zaktivizuje on opět svůj strach o srdce a ona reaguje pomocí a také podrážděním. V krizi se cítí žena užitečná a má cíl, ale když je její manžel v pořádku, má ona pocit, že přišla o svou užitečnost. Jde mezi nimi tedy o tichou dohodu, která vyžaduje, aby strach o srdce trval. Léčba samotného muže se může často táhnout celé roky bez efektu.

"V takovém případě tíhnu k tomu, začít něčím, co byste možná nazvali pomstychtiwou zlobou. Přijmu muže i ženu a obyčejně zjistím, že žena je velmi zlostná. Její manžel opanoval její život svou hrozbou srdečního záchvatu a běduje a bezmocně heká. Ženin život je ubohý, a tak má motivaci, jakmile si je jista, že s mužovým srdcem je vše v pořádku." *fágzovou*

Sjednal jsem s jednou ženou, aby vždycky, když její manžel stěžuje na svůj strach ze smrti při srdečním záchvatu, byla připravena. Opatřila si inzertní materiál od všech pohřebních ústavů. Měla letáčky o všelijakých typech pohřbů, reklamy na doživotní péči a tak dále. Když se její manžel zmínil o svém strachu ze srdečního záchvatu, řekla: "Musíme uklidit pokoj a všechno tam srovnat." Potom se měla probírat reklamami majitelů pohřebních ústavů. Její manžel je zlostně zahazoval, ale ona měla další a mohla je troustit po domě. On dospěl k momentu, kdy se nedvažoval ani zmínit o strachu o srdce a ten odešel. Jde tu tedy o uvedení pomstychtivého chování - ty mě zraňuješ a nebudeme měřit dvojím metrem. Žena se ve svém postupu občas odchýlila - sčítala jeho pojistky.

Tímto přístupem byl manžel donucen jednat se svou ženou bez symptomu. Ona byla rovněž nucena jednat s ním jinak, a to už je pak záležitost další práce na skutečných sporných bodech v manželství."-

V Ericksonově přístupu je vždycky důraz na uvedení problému, který přivádí někoho do terapie. Když je symptomem něco, z čeho se člověk snaží vyléčit, Erickson pracuje přímo na symptomu a skrze tuto práce vyvolává všechny změny ve vztazích, které jsou nezbytné. Argumentuje tak, že symptomatická oblast je pro člověka nejdůležitější a nejintenzívnejší, a tedy právě v této oblasti má nejmocnější páku změny. Jestliže prezentuje jeden člen manželského páru symptom, proráží tím cestu, která může změnit manželství.+

* Čas od času člověk narazí na případ, kdy oba manželští partneři mají tentýž symptom. V onom klasickém Ericksonově případu se manžel i žena pomáčovali do postele a on tento problém léčil tak, že je vedl k tomu, aby oba záměrně a současně močili do postele.

Erickson považuje problém raného manželství často za vyřešený, když pár překoná přítomný symptom a zplodí dítě. V tom momentě vstupuje manželský pár do nové fáze vývoje s novými problémy vyžadujícími nová řešení.

9. Manželská a rodinná dilemata /JAY HALEY - MILTON ERICKSON/

Když manželský pár dospěje do středních let manželství, z potíží se už často staly habituální vzorce. Někdy jsou v bojích partnerů zahrnutы děti, ale často předložená stížnost představuje čistě manželský problém. Typickým sporným bodem, který bývá v té době předkládán, je mocenský boj mezi mužem a ženou o to, kdo by měl druhému v manželství dominovat. V povaze všech učících se zvírat je zakotveno, že se organizují do hierarchie, a manželství se může stát trvalou otázkou, kdo je v hierarchii manželského vztahu první a kdo druhý. Některé páry tento problém zvládají pružně; někdy a v některých oblastech dominuje manželka, jindy nebo v jiné oblasti manžel a v mnoha situacích oba fungují jako osoby stejného stavu. Do těžkostí se dostává takové manželství, kde je pár schopen fungovat jen jedním způsobem, a pokud jde o tento způsob, existuje tu nespokojenosť. Někdy také jeden z partnerů vznáší paradoxní požadavky na druhého. Často chce žena, aby její manžel byl dominantnější - ale líbilo by se jí, kdyby dominoval tak, jak mu to ona řekla.

Když manželská dvojice uvízne v mocenském boji takového typu, může pak boj trvat roky, ač si to ani jeden z partnerů nepřeje. V rámci tohoto boje budou jako munice používat široký rejstřík chování včetně symptomů. Erickson rozvinul rozmanité postupy při řešení manželských konfliktů, které se usadily jako habituální cyklické chování. Dvě kazuistiky ilustrují dva zcela rozdílné přístupy k záležitosti, která v podstatě znamená totéž dilema. Manželští partneři v restauračním podniku spolu žijí v nevyřešeném boji o moc, který v jejich manželství nabývá podobu boje o to, kdo má vést restauraci. V prvním případě řešil Erickson problém rozhovorem jen se ženou; manžel nebyl přímo zaangažován.

"Tento muž, říkejme mu pan Šmid, byl v létech 60. abrahamových a celý svůj život se pohyboval po restauracích. Začínal ve stánku s párkou na vysoké škole. Po všechna ta léta, co řídil restaurant, ho jeho žena provázela každý den po restauraci jako katechetka.

Začlo to, když byli zasnoubeni, a pokračovalo po celé manželství. Podle jejích vlastních slov se ona cítila nucena kontrolovat ho každý den tak, že sešla dolů, aby určila, jestli vede restaurant správně. Její revize ho rozrušovaly, ale přesto ji nechával, aby je prováděla. Trávila tak dvě hodiny denně kontrolovaním všeho a přijímáním jeho raportů o tom, co inkasoval a jaké smlouvy sjednal.

Tvrdošila, že nechce takhle svému muži dominovat a že by udělala cokoli, aby dokázala tohle počinání zarazit. Jelikož se cítila bezmocná proti tomu a nucená to dělat, rozhodl jsem se využít ten pocit komplize, aby ji spotřebovala vůči sobě, a odvrátit ho tak z manžela. Uložil jsem jí úkol, aby dál přezkušovala svého manžela otázkami, jak to dosud dělala, ale zhotoví si na to psaný seznam otázek, které vždycky klade. Pak sestaví paralelní seznam podobných otázek týkajících se jejích vlastních činností. Po prověření svého manžela odejde a prověří sebe, pokud se týká toho, jak vykonala vlastní činnosti. Měla klást otázky jakoby byla vlastní manžel a pak na ně odpovídat. Jakmile se ho zeptá na zásoby toho a onoho v restauraci, bude se muset zeptat sama sebe na domácí zásoby. Odpoví: "Objednala jsem osm litrů mléka, přinášla domů dva bochníky chleba," atd.

Manžel byl nadále prověrován dotazy, ale pak vždycky žena převzala manželovu roli - až na to, že si své otázky kladla písemně a musela odpovědět na všechny. Patřilo jí všechno vedení, a přece byla jen v roli deklamátorky.

Reagovala, jak se dalo čekat; přesytila se tou procedurou a přestala s každodenními prověrkami svého manžela. Naposledy jsem jí viděl krátce po skončení léčby. Řekla mi, že chodí do restaurace, jenom když je s nějakými přáteli a jdou tam jíst. Nikdy už muže neprověrovala otázkami a nikdy nereferovala o domácnosti. Ale spravovala onen dům, který nebyl levný, k jeho naprosté spokojenosti."-

Na tomto případu je příznačné, jakým způsobem Erickson zařídil, aby člověk trpící nutkáním prováděl nutkové jednání, které překoná potíže. Neobvyklé je tady to, že manžel nebyl do léčby nijak zapojen. Manželka, která řídila svého manžela, je tu řízena úlohou řídit sebe tak, že bude řídit jeho tak, že bude řídit ji, a upustí od postupu mnoha let udržovaného, který roz-
Blána č. 24/82MPP

hněvával jejího manžela a vytvářel v manželství bolest. Pro Ericksona je typické, že vymezí manželovu pravomoc spravovat restauraci dřív, než zprostí ženu úkolu dohlížet na něj.

V jiném velmi podobném případě se Erickson zabýval mužem a ženou současně. Řešil dlouhodobý manželský konflikt jednoduchou instrukcí, která přivodila změnu, což vyvěralo z povahy situace. —" Tento manžel a manželka spravovali restauraci mnoho let společně a byli v neustálém sporu o její řízení. Žena trvala na tom, že by ji měl vést manžel, a on protestoval, že ona ho nikdy nenechá, aby to dělal. Vyjádřil to takto: "Ano, ustavičně mi říká, že bych měl restauraci řídit. Celou dobu ji řídí a říká mi, že bych to měl dělat já. Já jsem číšníček, já jsem vrátný, já drhnu podlahy. Hledá na mě chyby ohledně nákupů, hledá na mě chyby v účetnictví, nadává mi, protože je potřeba vydrhnout podlahu. Měl bych fakt najmout někoho na to drhnutí podlahy, ale moje žena nemůže počkat, až někdo přijde a bude se ucházet o práci. Tak se dožeru a udělám to sám a pak už není potřeba nikoho najímat, aby to udělal."

Žena zaujímala rozumný postoj, když chtěla na svém muži, aby se staral o restauraci, protože byla radší doma. Ráda by šila. A ráda by přeložila aspoň jednou denně svému manželovi jedno ze speciálních jídel, které měl rád. K tomu se vyjádřil její manžel: "Tak tohle říká. Slyšíte to vy, slyším to já. Jenže zejtra ráno bude v restauraci!"

Dozvěděl jsem se od nich, že zavírají restauraci večer kolem desáté hodiny a otvírají ji v sedm ráno. Pustil jsem se do problému tak, že jsem položil manželce otázku, kdo by měl nosit klíče od restaurace. Řekla: "Klíče nosíme oba. Já se tam vždycky dostanu první a edemku, zatímco manžel zaparkovává vůz."

Uložil jsem jí, aby se postarala o to, aby ^{se}tam její manžel dostal o půl hodiny dřív než ona. Měli jen jedno auto, ale restaurace byla jenom pár bloků od jejich domu. Mohla tam o tu půlhodinu později dorazit pěšky. Když s tím souhlasila, toto uspářadání vyřešilo konflikt.

Když o tomto páru Erickson diskutoval s několika kolegy, vyskládal věc jednoduše tak, jak byla. Problém vyřešili to, že manželka měla přijít o půl hodiny později než její manžel. Poněvadž jemu toto řešení připadal samozřejmější něž posluchačům, pokračoval pak v objasňování.

Když manžel přijel půl hodiny před svou ženou, on dovezl klíče, On otevřel dveře. On všechno odemkl. On připravil restauraci, aby se mohla otevřít. Když dorazila jeho žena, zůstala už mimo běh událostí v pozadí. Tak on uvedl mnoho věcí do pohybu a řídil je.

Ovšem když ona zůstávala tu půlhodinu ráno doma, zůstala tam s nádobím od snídaně a s prací, kterou by bylo třeba udělat dřív, než odejde. A když se mohla zpozdit o půl hodiny, mohla se zpozdit i o třicet pět minut. Ve skutečnosti, a to nepochopila, když souhlasila s takovým uspořádáním, mohla se klidně zpozdit o čtyřicet minut nebo o hodinu. Tak přišla na to, že by manžel mohl zvládnout restauraci bez ní. Její muž zase přišel na to, že by mohl restauraci řídit sám.

Jakmile žena vzala za svou tu půlhodinku ráno, souhlasila i s odchodem domů brzo večer a s tím, že připraví něco pro manžela před spaním na zakousnutí. To znamenalo, že on převzal úlohu připravit restauraci na noc a zavřít ji.

Žena se současně učila spravovat dům, což pro ni byla důležitější činnost. Nakonec zůstávala doma, ale byla po ruce do pokladny nebo na jiné místo, když onemocněla zaměstnankyně nebo měla dovolenou. Jindy v restauraci nepotřebovala být a nebyla.

Během diskuse o tomto případu kolegové mínili, že tady nešlo o individuální problém ženy; manžel měl svůj podíl, když skrytě vybízel svou ženu, aby na sebe brala břímě v restauraci, a šlo tu tedy o hru, ve které se angažovali oba. Erickson s tím souhlasil, ale řekl, že pomoc, která by odhalila mužovu zaangažovanost, nebyla nutná k tomu, aby se přivodila změna. Vyjádřil to takto: "Nemám pocit, že bych k něčemu pohnul manžela tím, že bych mu povídal, že láká svou ženu, aby ho řídila při vytírání podlahy a tak podobně. Nepochopil by to. Ale začal chápát, že má na starost celou půlhodinu. A byl s tím břemenem spokojený."-

Často je těžké přimět manželku, aby provedla změnu takového druhu a věrně u ní vytrvala, zvlášť když je to žena, která ráda řídí. V komentáři Erickson poukazoval na to, že žena byla ochotná přijmout návrh a respektovat ho díky způsobu, jakým byl předložen. Ona byla požádána, aby se postarala o to, aby její manžel dorazil o půl hodiny dřív než ona. Břemeno celého aranžmá spočívalo na ní, a tak to byla ochotna akceptovat.

Když se zabývá terapeut dvojicí, často zjistí, že partneři mají mezi sebou tichou dohodu, že žena určí všechno, co se má říkat v místnosti. Získat manželův názor na problém je těžké, poněvadž žena ho nenechá mluvit a snaživě za něj mluví vždycky, když je mu položena otázka. Žádost, aby žena byla zticha, aby manžel mohl říci svoje, je mnohdy úspěšná, jenže někdy se žena takovým požadavkem zarazit nedá. Erickson zvládá takovéto "dominantní" ženy různým způsobem.

"Když se ptám manžela na jeho názor a žena přeruší, i když jí říkám, aby to nedělala, pak obyčejně hledám nějaký postup, který by ji umlčel. Udělám to například takhle. Řeknu ženě: "Ještě chci slyšet názor vašeho manžela a vy nepřestáváte povídat. Vím, že to děláte z velké dychtivosti, abyste mi pomohla porozumět. Ale rtěnku náhodou nemáte?" Většinou ovšem rtěnku má a já ji požádám, aby si ji vydala z kabelky. Potom řeknu: "Teď se vám to bude zdát směšné, ale představte si, že držíte tu rtěnku takhle" - ukazuju jí, že chci, aby ji držela u špičky a sotva znatelně se jí dotýkala svých rtů. "Teď přesně takhle vydržte, sotva se dotýkejte. Hodlám položit vašemu manželovi několik otázek a od vás chci, abyste si všimala, jak se vaše rty touží pohybují. Myslím si, že přijdete na to, že je to velmi zajímavé." Žena tím může být úplně fascinovaná, když sleduje chvění svých rtů na rtěnce. Dal jsem jí takto oprávnění používat rty. Určitě tomu nerozumí, ale zjišťuje, že je to zábavné."

Když je žena natolik dominantní, že vylučuje manžela z výchovy svých dětí, Erickson se snaží spojí tak, že ji přemluví, aby se postarala o to, aby se její manžel víc angažoval.

" Když se octnu tváří v tvář ženě, která je v manželství vskutku příliš dominantní, skládám jí poklony a projevují své uznání její kompetenci, Když jsem s tím hotov, vzbudím tázavou nejistotu. Prohlásím, že jsem neschopen porozumět tomu, jak by žena její inteligence mohla opomíjet využívat kompetenci svého manžela. Potom jí naznačuji, že muž je bytost biologicky zcela jiného rádu než žena. Jeho životní filozofie je jiná a jeho psychologické fungování ve vztahu k dětem se liší.

Zabere to asi osmnáct let, než se dokončí sexuální akt ženy. Musí přijmout sperma, nosit před narozením dítě devět měsíců a po narození ho kojit a to všechno si vyžaduje změny v ženině těle. Musí o děcko pečovat, učit je, vychovávat, vzdělávat a vést a chránit během dlouhých dětských let. Biologicky je žena orientována na tento úkol. Když to moje dominantní žena vyslechne, má právoplatnou omluvu pro svou dominanci při péči o dítě. Jenže stejně rozhodně, jak přijímá tento legitimní důvod, ukládá si veřejně za povinost využít každého příznivého vlivu v prostředí. Mezi příznivé vlivy patří její manžel, který reprezentuje jiný řád biologické zkušenosti, biologického učení. Její dítě musí žít ve světě mužů i žen a vyrovnávat se s oběma pohlavími. Takže dítě musí mít přiměřené povědomí o biologickém charakteru obou pohlaví. Dominantní žena je doslova přinucena uvědomit si, že musí zužitkovat ony vrozené, inherentní věci v biologické struktuře svého manžela kvůli dítěti."-

Jednou Erickson hovořil o ženě, která tak dominovala svému manželovi, že když pro něj zvedla telefon a volající osoba jí neřekla, kdo je, prostě zavésila. Počínala si tak, jako by veškerá komunikace s manželem musela být osvětlována přes ni. Když byl dotázán, jak by zacházel s mužem, který dovoluje, aby se takové věci děly, Erickson řekl, že by dal přednost tomu, zabývat se manželkou.

" Přijal bych ženu samotnou a začal bych s ní pracovat oklikou, rozhovorem o významu její vlastní integrity. Jsou jisté věci, které člověk musí držet v tajnosti před druhými lidmi, dokonce i před známými. Poukázal bych na to, že neexistuje žádný důvod, proč by žena měla oznamovat manželovi, že jí začla menstruace. Je to pro něj důležité, nicméně je to privátní, osobní věc.

Pak bych mluvil o kontaktech, které člověk navazuje a které by měl uchovávat v tajnosti. Žádná žena by neměla trénovat manžela, aby před ní nechoval v tajnosti dárek, který pro ni má na vánoce nebo k narozeninám. Mělo by zůstat v tajnosti, že jí kupuje dárek švagrová. Nebo by mělo zůstat asi před sousedovou manželkou jistě tajemstvím, že muž chce ženu nechat na církevním shromáždění zvolit za hlavu spolku. Existuje spousta tajemství, která jsou důležitá pro integritu člověkova života. Zachováváme dokonce tajemství sami před sebou. Kolik mužů opravdu ví, kterou nohavici kalhot si oblékají dřív?

Nechal bych tu ženu, aby pochopila, že lze získat úplné vědomosti o všem, ale že to nemusí být vědomosti příjemné. To ji přiměje k odpovědnosti pro ni příjemné a zjedná oblast důležitého soukromí pro jejího manžela.

I když jedním z nejběžnějších problémů je boj mezi mužem a ženou kvůli tomu, že žena je příliš dominantní, stává se také, že konflikt vzniká, když dominantní je příliš manžel. Problém ovšem netkví v tom, jaké "by mělo" manželství být, nýbrž jde o konflikt určitého páru. Partneri často sjednají simultánně dvojí dohodu; že manžel se o něco stará, zatímco ve skutečnosti má většinu oblastí rodinného života na starosti manželka. Každý manželský pár trpí mýtem, že se partneri dvě generace předtím lišili. Představujeme si například, že otcové za viktoriánské éry byli silnějšími a dominantnějšími postavami. Jenže naše informace o struktuře rodiny té doby nejsou většinou nic jiného než pověsti. Můžeme si tento druh mytologie přiblížit anekdotou. Onehdy jsem se vyptával mezi stárnoucími lidmi, kteří vyrůstali na přelomu století ve Vídni, na to, jak vypadaly jejich rodiny. Zajímal jsem se o ráz rodinného klimatu, jaký byl evidentní za časů Sigmunda Freuda, když on viděl otce jak takovou mocnou, kastrující figuru. Jedna Vídeňačka mě informovala, že v její rodině byl otec velice mocnou postavou, když byla ona mladá. Dodala: "Nesměli jsme dokonce ani sedět na otcově židli." Všechně jsem se jí zeptal, jak to její otec ^{za}řídil, aby ochránil svou židli před dětmi. Odvětila: "Ach, otec se o to nestaral. O to dbala matka. Říkala nám, že kdybychom si sedli na otcovu židli, udělaly by se nám pupínky na zadku." Vypadá to tak, že otec byla aspoň prokazována čest, aby zosobňoval moc v rodině."

V těchto středních letech se občas uchází žena o terapii a stěžuje si, že manželský problém je zapříčiněn tím, že její manžel je příliš dominantní a nikdy jí nedovolí, aby v nějaké záležitosti měla slovo. Dva z Ericksonových případů ilustrují způsob, jakým se vypořádává s takovým problémem; v prvním případě jde o masivní a explicitní dominanci, v druhém případě na sebe bere dominance jemnější podobu.

"Jedna žena mě seznámila se svým závažným manželským problémem. Byla s manželem mnoho let a strádali spolu peníze na koupi domku, což měla být v jejich životě významná událost. Ale teď, když už se chystali k výběru domku, ženin manžel trval na tom, že ona by do toho neměla mluvit. Výběr domku a volba nábytku měly být jeho doménou. Sdělovala mi, že on byl vždycky tyran, ale v téhle sporné záležitosti týkající se domku cítila, že musí něco udělat, protože bylo pro ni důležité, aby uplatnila své slovo v tom, jaký typ domku vyberou."-

Existuje mnoho možných terapeutických intervencí do problému takto postaveného, počínajíc léčbou ženy v souvislosti s její citovou bezmocností a konče zapojením muže i ženy do terapie a pomocí oběma partnerům, aby si pročistili svou vzájemnou komunikaci. Erickson má tendenci soustředit se na určitou prezenci problému a jeho řešení nejúčinnějším a nejekonomičtějším způsobem:

"Zařídil jsem to tak, aby manžel přišel k rozhovoru a navštívil mě bez ženy. Diskutoval jsem s ním o tom, kdy by měl být v rodině šéfem, a dokonale jsme se shodli na tom, že šéfem by měl být muž. Také jsme se shodli, že když jde o koupi domu, manžel by měl mít konečné slovo, co se týče toho, jaký by ten domek měl být a jak by měl vypadat nábytek. Během rozhovoru jsem posouval diskusi směrem k tématu, jak vypadá muž, který je skutečně v rodině šéfem. Když jsem podnítil jeho všetečnost a zájem o tenhle námět, nadhodil jsem myšlenku, že muž, který je skutečným šéfem, je muž, který je dost silný, aby dovolil svým podřízeným mluvit do menších záležitostí. Tímto způsobem jsem ho přemlouval, aby převzal starost na vyšší úrovni, přičemž by dovolil své ženě, a se starala o detaily. Zaranžovali jsme to tak, že vybral dvacet plánů domků a dvacet prospektů na nábytek do domku a ponechal n.

své ženě, aby mezi nimi vybrala jeho plány a prospekty. Výsledek potěšil manželku a potěšil i manžela, poněvadž on se ve skutečnosti postaral o celkové uspořádání."-

Když přistupuje Erickson k problému tímto způsobem, rozšiřuje vztah mezi mužem a ženou tak, aby oba měli více prostoru, kde by navzájem jeden s druhým jednali přívětivě.

V druhém případě tyranského manžela šlo o problém jiného druhu, protože manžel byl nanějvýš benevolentní.

"Manžel a jeho žena žili už dlouho v manželství a byli v neuštálém boji, který zůstával pořád ne plně vyjádřen. On vyrostl v zámožné rodině novoanglické, kde se všechno točilo kolem něj. Byl to extrémně puntičkařský muž, který musel všechno dělat naprosto přesně, a jeho život byl neúprosně ovládán přísným kodexem etikety. Jeho žena vyrostla na farmě a byla zvyklá na nedbalý život s pikniky, tábořením a spontánní aktivitou.

Manžel blahosklonně a ochranitelsky zařizoval v jejich životě všechno za oba a v ženě rostl veliký odpor, který nemohla vyjádřit, protože to, co on dělal, bylo vždycky náležité a benevolentní.

Odpor vycházel v nešťastné podobě na povrch v jejich sexuálním životě. Ona byla vůči němu chladná a on míval předčasnou ejakulaci. Její sexuální hlad rostl, a on měl předčasnou ejakulaci a nechával ji neuspokojenou. Když byl schopen ovládat své ejakulování, definitivně se o sex přestala zajímat a podvolovala se neochotně a během styku zívala.

Přistoupil jsem k problému tak, že jsem se zabýval různými oblastmi jejich společného života. Vybral jsem takové sporné body, jako byl jejich problém s večeřemi v restauraci, problém s květinami, které jí mosil, a problém s jejich oslavami výročí svatby.

Žena ráda večeřela mimo dům a manžel měl radost z toho, že ji bere s sebou, ale výlet do restaurace se vždycky zvrhl v absurdní úsilí, které končilo ve vzájemné nespokojenosti. Tak dejme tomu on našel nějaké místo, kam ona chtěla jet, nechal ji, aby si vybrala, co chce jíst a tak dále. Nějak se to vždycky vyvinulo, že nikdy nešli do restaurace, do které chtěla, nikdy.

nikdy neseděla u stolu, který se jí zamlouval, a nikdy nedostala jídlo, které si přálá. Jenže vždycky musela připustit, že to byla hezká restaurace a dobrý oběd a všechno bylo krásné. Jenže domů se vracívala plná zlosti a zachvácená pocitem bezmocnosti. Její manžel jí vždycky poskytoval příležitosti, aby ho opravovala, jenže takovým způsobem, že nemohla.

Problém se ozřejmil při společném rozhovoru, který jsem s nimi uskutečnil. Na její naznačování, že si nemůže vybrat restauraci, do které by chtěla, muž reagoval protestem: "Věřte mi, nic takového bych nepřipustil. Určitě bych nechtěl své ženě takhle škodit." Potom manželce vysvětloval, že situace ve skutečnosti nebyla taková, jak ji popisovala, dokud konečně nesouhlasila v mé přítomnosti s tím, že se opravdu tak nechoval.

Zeptal jsem se ho, jestli by byl ochoten vzít ženu na večeři takovým způsobem, aby ho při tom nemohla zaskočit výběrem restaurace. Souhlasil, protože samozřejmě chtěl dělat správné věci. Takže když přišli příště, měl jsem už pro ně připravenu řadu instrukcí. Muž měl řídit a jeho žena mu měla předčítat instrukce. Vzal jsem mapu města a napsal seznam ulic, jimiž by měli projet. Až vyjedou z domova, měli minout toliko a toliko bloků jedné ulice, zatočit doleva, zabočit doprava po tolika a tolika bloků, pak projet podle určitého počtu bloků severně a tak dále. Pak měli zahnout k první restauraci napravo, která se objeví a bude se jmenovat Zelená laguna. Předešle se žena zmínila, že mezi tolika restauracemi, které poznala, v téhle ještě nebyla. Vlastně cesta, kterou jsem jim vytyčil, vedla sem tam městem a zpátky k několika blokům jejich domu, kde se restaurace nacházela. Měl jsem všechno uvedeno, abych mohl všechno vyslovit. Mě, instrukce nepředpisovaly jen jízdu k restauraci, ale i to, co máj dělat, až do restaurace vejdu. Měli minout telefonní budku, minout stůl po pravé straně, projít řadou stolů proti stěně a nakonec se u určeného stolu posadit. Číšnice přiměje jídelní lístek a pro jeden okamžik jsem dal ženě pečlivé instrukce. Určil jsem, aby číšnice dala jídelní lístek nejdřív jí a pak jemu. Zatímco muž bude zkoumat svůj jídelní lístek, který

vždycky důkladně pročítal, měla říct: "Dejme si tradiční menu." Vypadalo to jako prostá věc, a přece to změnilo celou jeho orientaci. Ona vybrala z jeho jídelního lístku. Když se jí zeptal, co chce, řekla mu, aby objednal středně syrový "filet mignon", salát šéfkuchaře s rokfórovou oblohou a tak dále. On se pořád díval do svého jídelního lístku a pak ho zavřel a při tom se jí zeptal, co by jí měl objednat. Tento krajně puntičkářský muž měl pocit, že jeho jídelní lístek je v ženiných rakách, takže musí myslet na to, aby objednal podle toho, co vybrala ona.

Ukázalo se, že se večeře docela pěkně vydařila. Mysleli si, že byla tak příjemná proto, že byly tak precízně vypracovány směrnice, které je zavedly do Zelené laguny. Puntičkářský muž je ocenil jako uměleckou práci. Když jeli na večeři příště, muž vzal situaci do svých rukou a řekl, že posledně se měli tak příjemně, protože jeli takovou směšnou cestou. "Pojeďme tou samou cestou a uvidíme, na jakou restauraci natrefíme tentokrát. "Potom jel velký kus stejnou cestou jako pošledně, až řekl: "Pojedeme o deset bloků dál a zastavíme u první restaurace, kterou uvidíme a která bude dobré vypadat." /Zakázal jsem jim použít stejnou restauraci./ Jeho žena jednu zhlédla a prohlásila, že vypadá hezky, a tak k ní zahnuli. Byl tam velký prostor, on neměl žádný připravený vzorec a jeho žena hned ohlásila své přání jako v Zelené laguně a strávili spolu večeří zas příjemně. Nechápal, jak tyranizoval svou ženu, ani nechápal, že poprvé se skutečně z něčeho těší s ním, a ona mu to pověděla. Nikdy se mu ještě nedostalo takovéto vděčnosti a to ho podnítilo, aby pokračovali v tomto novém stylu, jakým společně večeřeli.

Jedna z velkých změn se mezi těmito partnery udála, když se chystali na výročí svatby. Vždycky předtím manžel zařizoval přípravy na výroční večírek, který žena neměla ráda, ale neopponovala. Řekla mi, co muž dělává. Obstará zdobený dort, stará se o to, aby tam byli vhodní lidé, dohlíží, aby byly správné toasty k správnému šampaňskému a tak dále.

Pozval jsem manžela k individuální návštěvě a povíděl mu, že jejich výročí svatby, které se blíží, by mělo být milé, jestli chce svou ženu překvapit. Měl by jí přichystat nějaké překvapení, které bude absolutně nezapomenutelné. Načrtával jsem to překvapení, zatímco on na mě vyděšeně koukal. Řekl jsem mu, aby vypůjčil obnošené šatstvo a kupil spací pytle a další táborské Bláma č. 42/82MPP

potřeby, slaminu a vajíčka, buřty a páry a podobné potraviny. Dále měl koupit manželce džínsy a hrubé boty, které vybere podle rozměrů získaných od švagrové. Řekl jsem mu, aby zajel ve výroční den odpoledne na dvůr a řekl své ženě: "Tady máš šaty, obleč se do nich. Budeš překvapená. "Udělal to přesně tak, a tak svou výroční snídani spořádali u táboráku po noci, kterou strávili s veteší pod hlavou a uprostřed pustiny. Také jsem tomu muži řekl, aby si udělali druhý den nějakou horskou túru, aby upekli nějaké maso a pak se navlíkli do té veteše a odjeli.

Zase to tak udělal. Řekl své ženě, že místo návratu do města hodlá jet nazdařbůh, i když vůbec nemá tušení, kudy pojedou. Užili si při té projížďce a od té doby spolu po celé léto o víkendech táboreli. Žena měla z takhle stráveného výročí nesmírné potěšení. Stýskalo se jí po všech těch piknicích a táborení z dětství.

Ted mě manžel asi třikrát do roka navštěvuje, aby posoudil své přizpůsobení ^{a přizpůsobení} své ženy. Ona přichází tak dvakrát za rok, aby ty věci posoudila. Znám několik terapeutických škol, které by doporučovaly, aby si partneři s takto zastřenými odpory ty odpory vyjadřovali vzájemně a propracovávali se jimi. Já mám na to ten názor, že je nejlepší sporný bod obejít, když je to možné. Když se dům nedá vyčistit, nesnaž se ho čistit; přestěhuj se do nového."-

V případě mocenského boje mezi manželem a ženou je Erickson v akci rychlý, jestliže cítí, že situace obsahuje nebezpečí. Nevěří, že by člověk neměl intervenovat do života druhých lidí nebo že by měl nabízet jenom rady, zejména když je v sázce život. Například jedné matce, která k němu přišla se svým dítětem a mluvila o svém manželovi; Erickson řekl, aby odjela z města a aby ani nechodila domů zapakovat. Udělala to tak a její manžel později dorazil k Ericksonovi, rozčilený, že Erickson zavinil, že jeho žena je tam, kde nechtěl, aby byla. Jenže manžel doznal, že si koupil pušku, aby ji zastřelil. Později svedl Erickson oba manžele dohromady, aby v jeho pracovně řešili svůj problém.

Součástí Ericksonový odvahy v jeho přístupu k pacientům je jeho jistota týkající se jeho vlastního morálního postoje. Má jasné představy o tom, jak by se lidé měli chovat, a přece je zároveň tolerantní k různým způsobům žití, které v této kultuře existují. Jeho morální pozice není strnulá; přesto se nevyptává tak nepřetržitě, jako to dělá mnoho liberálních intelektuálních terapeutů.

Obyčejně Ericksonova morální pozice nespočívá v abstraktní ideji, nýbrž v tom, co způsobí, že život bude radostnější. Když se zdá, že se jeden partner zvýhodňuje na úkor druhého, jedná někdy tak, aby přivodil změnu.

"Jeden z mých pacientů měl manželku, která byla předtím čtrnáctkrát vdaná. On si myslel, že byla vdáhá dvakrát. Ten chlapík se mi líbil. Byl to pěkný, silný charakter. Cítil svou sílu, ale nechtěl ji používat proti své hezké, sladké, pomýlené, neurotické ženě, která nemohla být obviňována, neboť za sebou měla dvě nešťastná manželství.

Přijal jsem ženu samotnou, nechtěla mi povídат o svých čtrnácti předchozích manželstvích, ale jaksi "spontánně" se to stalo. Přimutila mě, abych jí slíbil, že to nepovím jejímu manželovi. Poukázal jsem na to, že její manžel je velice trpělivý a vůči ní laskavý. Dovoloval, aby falšovala šeky a hradil je. Když byla rozrušená, rozbila auto a on to zaplatil. Vyrážela si opakovaně s jinými muži. Řekl jsem té ženě, že se manžel teď rozhoduje, jestli s ní má žústat. Zeptal jsem se jí: "Nemyslíte, že byste mu měla říct o ostatních dvanácti manželstvích, o kterých jste se nezmínila?" Řekla: "Ne!" Řekl jsem: "Ano, tak to je vaše odpověď a zůstaňte jí věrná."

Ovšemže to manželovi řekla. Nemohla brát příkazy mužů a já jsem jí dal příkaz "zůstaňte věrná svému rozhodnutí". Ukázala mi tím, že mu to řekne.

Když se dozvěděl o všech jejích předešlých manželstvích, zaujal muž jiný postoj. Zeptal se jí: "Kolikrát jsi v těch předešlých manželstvích předložila padělaný šek?" Pověděla mu to. "Kolikrát sis vyrazila s jiným chlapem?" Pověděla mu to. Řekl: "Dobře, vzal jsem si tě a mám tě rád, i když jsi veš. Žádné další padělky, žádná další povyražení a mám v úmyslu se rozvést. Budu

mít dobré důvody, protožes přede mnou zatajovala zásadní informace."-

Žena se polepšila. Obávala se, že ztratí tohohle patnáctého manžela."-

Když se Erickson zabývá manželským párem, obvykle se vyhýbá tomu, aby stranil jednomu partnerovi proti druhému. Pokládá to za podstatné obecné pravidlo vyjma těch případů, kdy je ve hře násilí nebo naprostá nekooperativnost. Někdy přijímá partnery individuálně a někdy společně. Často se rozhoduje v čekárně. Říká: "Když přijde manželský pár, jdu se podívat a skoro vždycky stejně se ptám: "Kdo z vás chce jít ke mně první, nebo chcete jít spolu?" Potom pozoruju, jak se tváří a pohybují hlavami.

Když vidím, že na sebe koukají, jako by říkali: "Nechceš prosím tě jít se mnou?" - pak je pozvu oba. Když se na mě manžel dívá skoro úplně vyděšen a ukazuje na manželku nějakým gestem, které naznačuje, aby šla ona, podívám se na ni, abych zjistil, jestli ona na muže neukazuje stejně, Když ano, pozvu je oba. Když ale on ukazuje na ni, a ona vypadá, jako že na to čeká, vezmu ji dřív.

Tu a tam manžel řekne: "Dřív než si odvedete mou ženu, checi s vámi mluvit já," Nebo by mohla totéž říct jeho žena, kdybych vyzýval dřív jejího muže. Vždycky se jejich přáním neřídím. Někdy řeknu: "Dobře, ale dovolte mi, abych vás líp poznal, abych vás nejdřív přijmul oba společně na pět nebo šest minut. Potom vezmu jednoho z vás." To dělám proto, že když si příliš diktují, koho bych měl vzít prvního, pokoušeji se převzít režii - takže se režírování chopím já. Pak, když je příjmu společně, mohu prodloužit ten čas na patnáct nebo dvacet minut, ale skoro vždycky dodržím pět šest minut. Nato pošlu jednoho z nich ven a řeknu třeba: "Teď vezmu jednoho z vás na pět nebo šest minut." Vždycky to limituju a nechávám si možnost k obměně celého postupu."-

Občas jeden z partnerů odmítne vstoupit do pracovny a zabývat se manželským problémem; častěji to bývá manžel. Různí terapeuti se potýkají s tímto problémem různě. Obyčejně přinese přímý požadavek předložený neochotnému partnerovi výsledek,

když to však nefunguje, Erickson má jeden, zdá se, unikátní způsob, jak toho druhého získat.

" Manžel ke mně přivedl svou ženu a stěžoval si, že je unavený z placení honorářů třokrát týdně psychoanalytikovi už pátý rok, když jeho žena je na tom hůř, než když léčení začlo. Oznámil mi, že se mnou on nehodlá hovořit, jenom ode mě chtěl, abych se zabýval jeho ženou a něco s ní udělal.

Strávil jsem s manželkou asi tak sedm hodin, než se mi podařilo zařídit to tak, aby byl nucen mě navštívit. Použil jsem postup, k němuž se v takových případech uchyluji často. Povídal jsem si s jeho ženou a při každém sezení jsem prohodil něco, s čím její manžel nemohl souhlasit, například jsem řekl: "Tak si říkám, jak by se asi dotklo vašeho manžela tohle téma." Často šlo o něco, o čem se manžel zmínil, a já jsem to nepochopil správně. Po každém rozhovoru se mnou doloval manžel ze své ženy, co se dělo při sezení, a ona se vždycky zmínila o té nadhozené otázce, která se týkala nějakého méně významného bodu. Po sedmi sezeních jí poručil, aby mu sjednala schůzku. Musel přijít, aby si to se mnou vyřídil, a pak jsem se mohl zabývat oběma."

Existují okamžiky, jak Erickson cítí, kdy je důležité přijmout oba manžele společně, a popisuje tuto situaci takto:

" Když máte muže a ženu, kteří jsou krajně podezíráví a k tomu jeden na druhého rozzlobený, je potřeba je přijmout společně. Svou roli definujete okamžitě. Jestliže manžel předkládá hromadu podezřívavé nádivky, přičemž to může dělat velmi jemně, obrátím se na ženu a říkám: "A on tomu opravdu věří a jeho tvrzení jsou upřímná, že ano?" Manželka si myslí: "On je na mé straně," a manžel si taky myslí, že jsem na jeho straně. A potom manželovi řeknu: "Teď si ze zdvořilosti poslechněte pář slov od vaší ženy." Ta pak oplatí méně subtilními podezřeními a obviněními, protože byla zahnána do defenzívy. Pak se obrátím na manžela a řeknu přesně tu samou poznámku o tom, že ona tomu skutečně věří a je ve svých tvrzeních upřímná. Pak ženě dojde, že straním jí, jenže na straně jejího manžela, a ten

reaguje týmž způsobem. Nechám jim jen taklik času, aby to mohli strávit, a řeknu: "Takže, přišli jste si ke mně pro pomoc. Určitě mě chcete vidět, jak soudím s oběma stranami, abychom mohli dojít ke skutečné pravdě. Jsem si jist, že ani jeden z vás se nebojí skutečné pravdy." Takovýmto způsobem definuji skutečnou pravdu jako můj pohled na věc. Oba si myslí, že jsem na jeho či její straně, a pak zjistí, že jsem na straně skutečné pravdy s jejich spoluprací a z celého srdce.

Všeobecně mám dojem, že bych to měl vždycky zařídit tak, abych byl na straně obou manželských stran, ale tu a tam zaujmou zcela odlišný postoj. Jestliže stížnost přichází od toho hlučnějšího v páru a já vidím, jak ten člověk chce být nerozumný, obrátím se na toho druhého a řeknu: "On tomu všemu opravdu upřímně věří. Je o tom přesvědčen. No, víte, velká část toho, co řekl, možná všecko, ale pravděpodobně spíš ta velká část, není spolehlivě podložena. Chcete na něm, aby věděl úplně všecko to, co je spolehlivě podloženo, a chcete na něm, aby se vzdal toho, co není. Zrovna tak on se chce vzdát všeho, co neodpovídá skutečnosti."

Takovýmto způsobem jsem se vyrovnal s tím hlučnějším a otázel jsem se na absolutně objektivní postoj obou. Protože ten hlučnější prohlásil, že má v úmyslu odmítat všechno, co objektivní není, bude nuten podle tohoto uspořádání se vším souhlasit. Vypadá to tedy tak, jako bych byl záměrně direktivní a vedoucí. Ve skutečnosti všechno, co dělám, je to, že člověku umožňuji svoje vlastní uvažování a vlastní názory. Jen naznačuji: "Je tu ještě nějaký tucet jiných cest k cestování, které nemáte zaneseny na mapě."-

Když působí nějakému páru potíže mluvit o něčem, kolem čeho cítí vinu, Erickson bude omezovat komunikaci dvojice takovým způsobem, až se hovor o materiálu spojeném s vinou stane přirozeným.

" Když přijmu společně manžela a ženu, někdy bráním ženě, aby se koukala na muže, a muži, aby se koukal na ženu. Prožívají takové omezování jako ne zrovna zanedbatelné. Mají sklon

pokradmu na sebe pokukovat, aby viděli, jak to ten druhý přijímá. Dělat však takovou věc, to je podle jejich mínění neposlušnost. A tak předkládají více materiálu, než by si kdy byli pomysleli, že vydají. Vidíte, potřebují něco dělat, nemohou to dělat, a přece jsou nuteni to dělat. Protože nemohou pokradmu pokukovat, musí komunikovat verbálně. Poněvadž se cítí vinni za příležitostná pokradmá kouknutí, vyjadřují nápady a myšlenky obtížené břemenem viny. Je to situace, která vyvolává vinu, a tak komunikují o vinách. Musíte se však v takovéto situaci mít na pozoru, aby ji nevyužili k pomstě nebo nezačali se vzájemným obviňováním. "On by mě nevzal do města na večeři." Takovou věc nechcete. To by bylo štouralství."

Erickson je ochoten omezovat komunikaci v místnosti rozmanitými způsoby a v místnosti i mimo ni je zcela bez zábran, pokud jde o požadavky na podivné a nepřiměřené chování, má-li se dospat k nějakému cíli. Občas možná jeho přístup připomene terapii absurdního. Třeba řekne pacientovi, aby zajel pětапadesát mil do pouště a hledal důvod, proč tam je. Také v manželském páru doveďe podněcovat absurdní chování.

Jednou jsem za ním přišel s problémem mladého páru, který se potýkal s běžným problémem exponovaným v extrémní podobě. Manžel nebyl schopen iniciovat jednání; očekával od své ženy, že ho povede ve všem, co dělá. Pro ilustraci, v sobotu, když žena smýčila dům, manžel jí následoval z pokoje do pokoje a sledoval, jak utírá prach a luxuje. To ženu iritovalo, ale nevěděla, co s tím dělat; kamkoli v domě přišla, stál její muž opodál a sledoval její práci. Manžel říká, že její práci rád sleduje. Erickson mi vysvětloval, jak by se s tímhle problémem vypořádal. Přijal by ženu samotnou a instruoval ji, aby příští sobotu dělala svou práci jako obvykle. Až by skončila s luxováním v určité místnosti a on by šel za ní, měla by říct: "No, tak to je hotovo," a pokračovat v další místnosti. Až by dokončila celý úklid, měla by vyndat vak na prach z vysavače a rozházet prach po pokojích. V každé místnosti ^{by měla} udělat tu a tam na čistou podlahu hromádku prachu. Až by nakupila nečistotu ve všech místnostech, měla by říct: "Tak, to je na příští sobotu. Potom by měla o tom s manželem odmítnout diskutovat. Podle Ericksona by měl její manžel být neschopen opět ji následovat

a mělo by mezi nimi během týdne dojít ke srážce kvůli podstatnému manželskému spornému bodu.

Když si Erickson přeje vyvolat boj v manželském páru, ve kterém jsou partneři na sebe přespříliš milí, může k takovému problému přistupovat jemně, anebo může uvést do chodu něco absurdního. V prvním případě třeba řekne: "Kdybyste vy byla méně tolerantní žena a vy kdybyste byl méně tolerantní muž, o jaké věci byste předpokládali, že byste se o ni s druhým nepohodli?" Takto je dvojice postrčena o krok blíž k vyjádření neshod.

Když hovoří o způsobu, jak lze vyvolat boj extrémnějším způsobem, říká Erickson: "Boj se dá vyvolat uvedením čehokoli, co je nepochopitelné. Požádejte dítě, aby vám vyleštilo boty, a když je s tím hotovo, rozvážně je pocákejte vodou. Pak žertovně řekněte: "To se to potečovalo, co?" Takový pocit "být v rozpacích" je protivný pocit a vede k akci. Nebo požádejte o přišití knoflíku, a když tøe ten člověk neochotně vykoná, utrhněte ho a řekněte: "Opravdu te drželo, žejo?" Když anulujete něco vykonaného a uděláte něco nepochopitelného, to je destruktivní."

Někdy Erickson boj v manželském páru neprovokuje, nýbrž místo toho oba partnery podněcuje, aby pokračovali v střetávání navyklým způsobem. Muset bojovat z donucení, to si vynucuje změnu v povaze boje. Tato technika podněcování lidí, aby se chovali svým navyklým způsobem, je pro Ericksona typická a zdá se, že pramení z jeho způsobu, jimiž podněcuje rezistentní chování, když je někdo hypnotizován. Příkladem podněcování partnerů, aby dělali to, co dělají, ale takovým způsobem, že se může udát změna, je jeho způsob, jímž zvládá problém pití v manželském páru. Podává o tom takovouto zprávu:

"Přišli za mnou muž a žena a ta žena byla pěkně ošklivá alkoholička. Pila tajně. Každý den, když její manžel přišel domů z úřadu, byla opilá a noc co noc měli pùtky, jelikož manžel rádil a hledal po domě flašku. A ona byla vzteklá, protože ji hledal. Stala se z toho hra spočívající ve vynálezavém pátrání po flašce a v nočním boji.

Zjistil jsem, že mužova představa o příjemném víkendu spočívá ve spočinutí v proutěném křesle a v četbě týdeníků anebo knížky. Ženina představa o víkendových radovánkách obsahovala práci na dvorku s květinami, a když by se zrovna nikdo nedíval, přihnula by si z láhve visky schované v terénu. Zahradničení ji vskutku působilo potěšení; potěšení jí působila taky viska.

Když byli oba přítomni v pracovně, stanovil jsem pro ně úkol, aby se on každý večer pilně snažil najít schovanou láhev a ona aby si užila radostiplného potěšení z jejího ukrývání. Rekl jsem jim, aby přesně zachovávali tentýž postup. On měl pátrat po flašce a ona ji měla schovávat. Ale kdyby ji nedokázal najít, ona měla právo příští den ji vyprázdnit.

Nechal jsem je, aby chvíli hráli tuhle malou hru. Nebyla to dobrá hra, ale jemu se nelíbilo to pátrání a ona z toho těžila příliš mnoho radosti. Stanovený postup ji však okrádal o privilégium schovávat láhev tajně. Stalo se z toho zámerné schowávání, nebylo to už to provinilé, hanebné, potměšilé schowávání. To ubralo něco z oné radosti. Měli na tvářích ty nej-udivenější výrazy, když jsem navrhl, aby ona láhev schovávala a aby jeho odměnou bylo, že ji najde, a její odměnou, když ji nenajde. Beztak to už dělali dvanáct let.

Další krok spočíval v tom, že měli koupit přívěsný vozík a vyjet si ke Canyon Lake a jít rybařit - bez visky. Vybral jsem k rekreaci rybaření na lodi, protože jsem zjistil, že žena vyrůstala v jezerní oblasti a nenáviděla jezera a rybaření. On taky rybaření nenáviděl.

Stanovil jsem, že mají být venku na vodě sami v malé lodi bez visky, aby vydržela střízlivá, což bude dobré pro její zdraví. Pro jejího manžela bude dobré být venku proto, že se dostane na svěží vzduch, místo aby netečně a ochable ležel v novinách.

Jak se dalo předvídat, začli používat přívěsný vozík, ale nejezdili rybařit. Jezdili o víkendech táborit, což oba těšilo. Oma vystřízlivěla a zůstala střízlivá a oba začli mít sami jeden z druhého navzájem požitek. Táborovali víkend co víkend ve všech přístupných oblastech a vzdali se svých bitek."-

Tento případ ilustroval další techniku, která je pro Ericksona typická. Manželé byli v tomto případě požádáni, aby si opatřili přívěsný vozík a jezdili rybařit na jezero. Erickson chtěl pouze změnit vzorec jejich vikendového chování; místo aby dřepěli doma, při čemž se jeden druhému vyhýbal, a místo pití je vyhnal ven do nové vikendové aktivity. Jenže zvolil rybaření na jezeře - které ani jeden z nich neměl rád. Vybrali si jinou alternativu mimo rámec, který on stanovil, a začali jezdit o vikendech táborařit, což je oba těšilo. Takhle dvojice provedla "spontánní" volbu, co se týče trávení vikendů jinak.

Vedle toho, že podnášuje lidem, aby se chovali, jak se obvykle chovají, bude Erickson také anticipovat nějakou změnu u nich tak, že je na takovou změnu připravuje. Ke změně dojde pravděpodobně tehdy, když budou lidem dělat ty věci, které by dělali jenom tehdy, kdyby se udála změna.

Tento přístup ilustruje jiný způsob, jak se vypořádat s problémem pití. Poněvadž Erickson předpokládá, že tak obtížný problém jako pití zahrnuje víc než jednu osobu, pracuje obyčejně v takových případech s celou rodinou. Jako jiní zjistil, že partner alkoholika může reagovat negativně, když se alkoholik vzdá pití, často si i vynucuje pokračování pití. Erickson bude anticipovat takovou reakci jako cestu ke změně. Riká:

" - " Když se alkoholik zřekne pití, jeho žena pozbyde možnosti nadávat mu. Často se pak cítí ztracená a zbabená životního cíle. Jedna cesta, jak se s tímhle někdy vypořádám, začíná tím, že příjmu společně alkoholického manžela s jeho ženou. Požádám je, aby mi vymezili problémovou situaci. On bude asi říkat něco jako: "Nemyslím si, že bych byl alkoholik, kdyby mně moje žena pořád nadávala." Následuje můj komentář adresovaný ženě: "Pochybují, že byste mu opravdu nadávala; že dáváte na jeho svou oprávněnou lítost, že nadmerně pije. A na to jste v minulosti potřebovala spoustu energie. Když se teď polepšuje, jak tu energii hodláte využít?"

Přemlouvám ji, aby to v ní vzbudilo zvědavost. Ale když to stavím takhle, dávám manželovi možnost sledovat ji, aby poznal, jak využije svou energii v jiných oblastech. Vždycky je svazujete oba dohromady, ale nikdy jim to neřeknete. Když ji zavá-

žete k tomu, aby využívala svůj čas a energii někde jinde, zavazujete jeho k tomu, aby jí dal šanci.

Stanovím: "Každé ráno se probouzíte s určitou dávkou energie. Během dne ji využíváte a tou dobou, kdy chodíte spát, jste unavená. Chcete si lehnout do postele a zase doplnit svou zásobu energie. Když on přestane pít, jak hodláte vynakládat tu energii přes den?"

Někdy uplatňuji tentýž postup v celé rodině, poněvadž vždycky, když se alkoholik polepšuje, objeví se v rodině reakce. Třeba se zeptám dcery zrovna jako manželky: "Když tvůj otec přestává být alkoholikem, co uděláš s tím časem, kterýs dřív trávil vila tím, že sis přála, aby nepil, nebo tím, že ses mu vyhýbala, nebo tím, že na něj útočila, aby se sebral?" Když mám před sebou děti ve školním věku, říkávají: "No, můžu se pustit do té svojí geometrie." Když přede mnou sedí žena, řekne: "Teď budu mít možnost dělat něco pro církevní výbor."-

Dnes se v různých drogových prohřešcích angažují nejen mnozí mladí lidé, nýbrž i jejich rodiče se stávají závislými zase na svých vlastních typech drog. Nejrozšířenější jsou trankvilizéry. Na rozdíl od mnoha psychiatrů, kteří vidí medikaci jako způsob uklidnění a stabilizování lidí, Erickson se na to diví jako na nevhodný způsob života. Někdy je postaven před úkol osvobodit někoho od určitého druhu drogy. O tom říká:

"Trankvilizéry lidem nepředpisuju. Často mívám problém, jak někoho osvobodit od trankvilizérů. Když mě někdo požádá o recept na trankvilizér a já ho jenom odmítну, půjde k nějakému jinému lékaři a dostane, co chce. Takže neodmítnu, ale nějakým způsobem to neposkytnu."

Například ke mně přišla žena a žádala mě značně zoufale, jestli bych jí nedal recept, aby mohla brát dál trankvilizéry. Řekl jsem: "Ano, zajisté," a začal jsem hledat v psacím stole. "Mívám svůj blok s recepty tady vpravo," řekl jsem a prohledával jsem horní zásuvku a nemohl ho najít, prohledal jsem druhou zásuvku, prozkoumal desku stolu. Prošátrával jsem rychle všechno, ale nemohl jsem přijít na to, kde blok s recepty je,

a mezi tím jsme začali povídат. Tak či onak na konci rozhovoru jsme oba zapomněli na předepsání trankvilizéru a ona odešla. Jestli si nějaké střádala, musela pořádně probrat svou nahromaděnou zásobu, protože já jsem i nadále zapomíнал při příštích rozhovorech.

Když zapomínám a i ona zapomíná, pak to, že mě opomněla upomenout, vyvolává takovéto její úvahy mezi sezeními: "Musím mu to připomenout." Místo aby šla k nějakému jinému lékaři. Ale obyčejně jde o nevinné zapomínání z mé strany a o neúmyslné z její. Taktéž ji udržuji v takovém stavu, že její požadavky jsou centrovány na mě.

V některých případech, když je někdo závislý na trankvilizárech a já mu mám nějaké opatřit, nabídnu mu vzorek léku, který mi zaslala určitá firma. Prohlásím, že tohle ho za nemalou cenu zachrání. Takže dostává trankvilizér jenom ode mě a já můžu rozhodovat o tom, jak málo a jak zřídka ho má brát."-

Někdy Erickson použije takzvanou normální léčbu obětí trankvilizéru. V následujícím případě popisuje použití takovéto léčby u dosti těžkého problému.

" Jeden lékař přišel na to, že jistá žena má trankvilizéry už poškozená játra, a telefonoval mi z města, kdežto žije, a požádal mě, jestli bych nebyl ochoten ujmout se jí jako pacientky. Když jí upadl kousek březové kůry nebo útržek papíru na zem, musela si vzít trankvilizér. Když se ke mně dostavila se svým manželem, její vystupování napovídalo, že by byla ráda považována za normální osobu. Mohl jsem si všimnout, že když jsem naznačoval, že je neurotická, začínala být hostilní a rezervovaná bez ohledu na to, jak moc se mnou právě kooperovala. Chtěla, aby se s ní zacházelo jako s normální. Byla v psychiatrické léčbě několikrát týden z důvodů zcela nejasných. Jak jsem si s ní povídal, dozvěděl jsem se, že má hudební vzdělání a její manžel, jenž se jevil jako vyrovnaný, že je doktor věd. Jelikož se zajímal o především o klasickou hudbu, řekl jsem jí, že lék na její problém s trankvilizéry by měl mít každopádně

jemně klasický charakter. Něco takového, co přetrvává po celá léta jejího života.

Poznamenal jsem, že z jejího vzezření, z toho, jak si zaplétá nohy, a z toho, jak se choulí do svých paží, je jasné, že bere příliš mnoho trankvilizérů a že trpí následky. Řekl jsem, že nám různé trankvilizéry, o nichž jsem si jist, že by je měla ráda, a které by její manžel schvaloval. Řekl jsem, že jsou velmi užitečné, ale musela by nejdřív vykonat určitý kus práce, kterou by se připravovala na brani těch trankvilizérů. Pak jsem jí sdělil, o co by šlo. Řekl jsem, že vždycky, když ucítí nutkavou touhu spolknout trankvilizér, musí usednout a slovně a důrazně říkat nahlas všecky obecnosti a sprostárny, které zná. Měla za to, že je to dobrá myšlenka, a stejně smýšlel její manžel. Moje rada v ní vyvolala dojem, že na ní není opravdu špatného nic, co by nemohlo zmizet, jakmile by trankvilizéry byly z těla vyloučeny jako exkrementy. Odešli šťastně a já jsem se s nimi dohodl, kdy je opět uvidím.

Když jsem navrhoval ty obecnosti a sprostárny, vysvětloval jsem jí, že jich celé dětství zadržovala strašná kvanta, a když byla děckem a potom teenagerem, život pro ni musel být učiněné peklo. Souhlasila se mnou. Powídala mi různé detaily o projížďkách své matky na zábavních bárkách v prvním roce manželského života, o matčiných nárocích, matčiných záluiscích na dědictví a svévolných způsobech. Podotkl jsem, že klasická profánnost čili sprostota trvá už od dob jeskynního člověka a spočívá na solidních základech. Měla radost z rozmluvy se mnou a přijala toto řešení. Bylo to normální řešení normálního problému.

Při další návštěvě tohoto páru jsem se zeptal: "Jaké další problémy si myslíte, že potřebujete probrat?" Shodli se se mnou na tom, že mrtvou mimulost je nejlépe pohřbit a uvažovat o ní inteligentně."-

Rozhovory s rodinou jako skupinou

Uznává se všeobecně, že rodinná terapie, definovaná jako rozmlouvání s rodinnými členy pochomadě, započala na začátku 50.let. Mnozí terapeuti tou dobou volili tento postup a Erickson byl jedním z nich, ale jeho rodinná práce není tak dobře známa, poněvadž publikoval o svých rodinně léčebných postupech málo. I když je jeho terapie hodně zaměřena na definování psychopatologie jako rodinného problému, nezve rutinně celou rodinnou skupinu k rozhovoru. Když to udělá, pak pracuje svým vlastním zvláštním stylem, který je zcela odlišný od přístupu jiných rodinných terapeutů. Když je například pozvaná celá rodina hromadně, je někdy matka dominantní a defenzívní a brání ostatním v rodině, aby vyjádřili to, co nají říkat. Mnoho rodinných terapeutů zvládá tento problém tak, že požádají ženu, aby byla zticha, obyčejně bez úspěchu, nebo snášeji její intruze anebo rozčlení rodinu na podskupiny, aby měli i jiní členové rodiny šanci být slyšeni. Erickson k takovému problému přistupuje poněkud jiným způsobem.

" Přišel se mě zeptat jeden otec, jestli bych nepřijal jeho rodinu. Přišel tajně, aniž by o tom řekl svojí ženě. Sděloval mi, že je zoulale nešťastný a jeho synové se dostávají do rozporů se zákonem. Později, když přivedl rodinu, bylo jasné, že matka je oním typem ženy, která si myslí, že není nutné, aby ostatní v rodině mluvili; od toho je tu ona.

Řekl jsem matce, že se musí připravit na naprosto nezvyklou situaci. Umístil jsem jí ruce do klína a požádal ji, aby ty ruce velmi pečlivě vnímala a vydržela se na ně dívat, přičemž má držet palce právě tak asi na čtvrt palce od sebe. Řekl jsem jí, že má důkladně sledovat své palce a neměla by jim dovolit, aby se k sobě přiblížovaly nebo se vzdalovaly. Řekl jsem dále, že by měla zvládnout těžký boj o to, jestli vydrží nechat pusu zavřenou, ale měla by ten souboj vyhrát bez ohledu na to, co bude říkat někdo jiný z rodiny. Chtěl jsem jí nechat poslední slovo na konec, o čemž jsem ji ujistil, ale teď jsem prostě chtěl, aby se soustředila na palce a nemluvila. Potom jsem se

obrátil na manžela a řekl jsem mu, aby vydržel nechat pusu zavřenou, a pověděl jsem prvnímu a druhému synovi, aby vydrželi se zavřenými pusami. Potom jsem řekl dítěti v rodině, nejméně důležitému, tomu, jehož názory byly nejméně závažné, aby začalo vyslovovat svá mínění o každém členu rodiny. Tolerantně mu naslouchali, zvlášť matka, i když ohrozovala ret, poněvadž to povídalo jenom dítě. Jenže když toto matka akceptovala, stvrzovala také právo druhého a prvního syna mluvit a ovšem rovněž i manželovo právo na povídání. Musela poslouchat pozorně, protože měla poslední slovo, jímž by měla reagovat na to, co bylo řečeno. Tu a tam jsem utrousil otázku: "Opravdu posloucháte, matko?" Nemohla promluvit, aniž by zahýbala palci, takže vždycky, když se chystala začít, upozorňoval jsem ji na palce a ona ztichla a zase poslouchala. Držení palců samo o sobě je ovšem nedůležité, jenže dřív, než mohla něco udělat, byla by nucena to porušit, a nebylo tu žádného důvodu, proč by to být porušeno mělo.

Takovýmto způsobem je možné omezovat komunikaci v rodině, aby všichni byli motivováni více komunikovat. Je to jen dočasné omezení. Protože když posloucháte malého Honzíka a pak prostředního Karla a potom velkého Pavla, každý z nich motivuje dalšího, aby více komunikoval, poněvadž je k tomu oprávněn. Když nadešla chvíle matčina povídání, musela vyložit doslova všechno, protože měla poslední slovo. Obyčejně povídala celé hodiny, a nikdy se jí nepodařilo nic říct. Ale v této situaci toho musela říct spousty ke každému bodu, o němž se zmínili druzí. Tímto jednoduchým uspořádáním se podařilo vyvést na světlo ohromující množství informací."-

Uvedený postup je typický Ericksonovou preferencí zaangajzovávat někoho do boje na svém terénu místo na terénu onoho člověka. Tato žena byla expertem v povídání, ale ne v udržování palců v určité vzdálenosti od sebe. Lapena v úsilí dokázat Ericksonovi, že to dokáže, projevila se jako kooperující v tom, že nechala druhé z rodiny vyprávět, což bylo Ericksonovým cílem.

Když Erickson pracuje s kompletní rodinnou skupinou, rád definuje pozici každého geograficky a pak všemi posouvá z jedné židle na druhou.

Má k dispozici ještě další způsoby, jak podněcovat rodinu v povídání, když to považuje za produktivní.

" Když někdo v rodinné skupině nemluví a já cítím, že by měl, začnu ho vábit. Obrátím se na toho člověka a řeknu: "Nevím, kolik se tady řeklo věcí, o kterých si myslíte, že by se měly říct jinak." Potom se zase obrátím k ostatním a nechám je povídат. Později se zase otočím na toho člověka a řeknu: "Už jste se rozholí, co z toho všeho by mělo být uvedeno jíhak jako první?" a dřív než dotyčný může odpovědět, frustruju ho tím, že se obrátím a mluvím s ostatními.

Frustrace řeči je způsob, jak někoho rozkurážit, aby povídal. Někdy, když jde o člověka, který má emoční problémy se svou schopností mluvit, ptám se: "Jak se jmenujete, kolik vám je, z kterého města jste přijel, kterému fotbalovému mužstvu fandíte?" Vždycky, když pacient bojuje s odpovědí a užuž otvírá pusu, aby se chytil příležitosti, dostane další otázku. Takoví lidé mají tendenci mluvit impulzivně. Když jde o pacienta, který chce být nemluvný, položíte otázku, odmlčíte se, a nedáte mu příležitost odpovědět. Při další otázce zase počkáte, ale ne dost dlouho. Jste horliví a to ho frustruje, dokud konečně neřekne: "Budete mlčet? Tady je má odpověď..." Byl nucen zvolit si svůj způsob i nucen setrvat u něčeho nového a to nové je to, co předkládáte vy.

Někdy je při prvním rozhovoru nezbytné někomu při mluvení pomáhat. Lidé přijdou, aby vám vyprávěli o svých problémech, a přece jsou neochotni o nich diskutovat. Lze se s tím vypořádat například tak, že řeknete: "Tohle je váš první rozhovor se mnou. Sdělujete mi, že chcete povídат o jakýchsi velice bolestných věcech. Jinými slovy, soudím, že tu jsou nějaké věci, o kterých byste mi radši nevyprávěl. Myslím si, že byste mi o těch věcech neměl povídat, prostě to vyprávění nemůžete podstoupit. Vyprávějte mi věci, které můžete, s nejmenším množstvím bolesti.

Buďte si jist, že zadržíte věci, jejichž vyprávění byste nesnesl!" Takový člověk se rozgovídá a nakonci hodiny řekne: "No tak jsem vám pověděl všechno, u čeho jsem nemohl smést posouzení, že bych vám to povídal." Dělá to, co si vybral. Uvažuje: "Můžu se odvážit tohle vyprávět nebo ne? Mám možnost to zadržet, ale tuším, že tohle říct nůžu." Vždycky hlasuje ve prospěch vyprávění. Odkládá vyprávění, ale to je právě to zadržování.

Jde-li o manželský pár, můžete se věci zhodit podobně. Řeknete: "Tak, chci slyšet oba vaše příběhy. Ale jsou v nich určitě věci, které máte v úmyslu zadržet. Hodláte je zadržet, protože byste radši nechal svou ženu, aby vyprávěla, než byste vyprávěl sám." Tím ve skutečnosti říkáte: "Budete radši vyprávět vy, anebo byste chtěl, aby to udělal někdo jiný?" To je postavení čelem k realitě. Občas někdo řekne, že tu něco je, co by mi radši neřekl, a že bych po tom neměl slídit. Na to odpovídám, že když mi to poví spontánně, nebude mě muset zatěžovat slíděním. Obyčejně o tom promluví spontánně.

Jiná varianta, jak dodávat lidem odvahu, aby komunikovali, vypadá tak, že ponocí jednoduchých instrukcí chceme po rodinných členech, aby zadržovali svou řeč.

Přijmu společně matku, otce a syna a požádám je, aby si byli naprosto jisti, že mi neřeknou něco, co nechtějí, aby se někdo druhý dozvěděl. Jinými slovy, nutí každého z nich, aby byl velmi ostražitý, pokud jde o to, co říká. Ale při tom, jak je každý z nich ostražitý, pokud jde o něj, začíná být také ostražitý, pokud jde o druhé. Matka bude sledovat své vlastní výroky, ale bude taky koukat, jak se prozrazují syn a otec. Co se prozrazuje, bývají resentimenty, nejen vzájemná obvinění. Tímhle způsobem se postaráte o to, co mají v úmyslu stejně dělat, avšak mimo váš okruh aktivity. Posíláte je na lov tan, kde chcete, aby lovili. Zároveň to zabraňuje alianci proti vám, pokud ji nechcete."

I když Erickson občas přijímá celou rodinu ve skupině po hromadě nebo společně manželský pár, častěji dává přednost tomu, měnit rodinný problém prací s jednotlivcem, přičemž příležitostně sezve ostatní z rodiny. Když nechává problém "propra-

"cowat", děje se tak prostřednictvím pečlivého aranžování událostí. Takové zaranžování je popsáno v následujícím případě, který také ilustruje Ericksonův názor na to, co mají společného porozumění a změna. Není stoupencem "náhledu" a má k tomu následující komentář: "Pomáhat pacientovi, aby se pochopil, aby si sám sebe víc uvědomoval, to má málo co dělat s jeho změnou. Většina psychiatrů vede lidí k většímu sebeuvědomování, jenže nikdy nepohnou pacienta k tomu, aby si uvědomil to, co může dělat. Vědět, proč nějaký člověk dělá to, co dělá, je nepodstatné. Když zkoumáte životy šťastných lidí dobré přizpůsobených, vidíte, že ti se nikdy netrápili analyzováním svého dětíství nebo svých vztahů k rodičům. Netrápili se a nehodlají se trápit."

Nicméně považuje Erickson určitý druh pochopení za užitečný. Mluví o tom takto: "Když můžete lidí dotlačit k tomu, aby se dostali za bezprostřední hranici emocionální konfigurace a uviděli něco objektivně, získají odlišný pohled a neexistuje pak nic, co by mohli udělat proti tomu, aby se toto nové chápání rozvinulo. Musí akceptovat změnu." Následující případ tento moment ilustruje.

—"Přijal jsem ženu, která měla řadu pletek. Její manžel o nich ostentativně nevěděl. Řekla mi, že chce, aby si manžel ty pletky ^{bud} uvědomil, aby mohli své manželství rozbít, anebo ho obnovit na zdravém základě. Řekl jsem jí, že příjmu jejího manžela v jednu hodinu v sobotu odpoledne, a chtěl jsem od ní, aby opustila město a nevracela se dřív než v neděli ráno.

Když její manžel - říkejme mu Gerald - přišel, znova a znova opakoval, jak hezkou, milou ženu má. Jen nemůže pochopit, proč mají spolu konflikty a v čem je svízel.

Vyládal o jejich společném životě a řekl, že vždycky, když musí pryč z města na cesty, jeho žena osíří, a tak ji navštíví jeden z jeho přátel. Měl z toho radost, že se našel přítel, protože nechtěl, aby jeho žena byla sama. Zmínil se o tom, že přítel nechal v koupelně tubu se zubní pastou. Jindy si tam všiml odhozené žiletky, která byla jiná, než jsou jeho.

Povídal o návštěvách přátel, jakoby přijížděli na sobotu, odcházeli na večeři, vraceli se na neděli a odcházeli na večeři. Přítel a žena spolu poslouchali nahrávky a povídali si.

Mluvil o svém přizpůsobování vůči ženě a o jejich neustálých hádkách a třenicích. Pak se zmínil o tom, že jeho žena námuňky, z práce v sociálních službách v zanedbané části města. Vzpomněl si, když se vrátil z jedné cesty, bylo jídlo, připravené k snídaní, dona jiné než obvykle a že tam byly zbytky nádobí, které vypadaly, jakoby jeho žena jedla dvě snídaně.

Začal mluvit v jednu hodinu a konečně v šest hodin podotkl: "Víte, kdyby má žena byla nějaká jiná ženská, řekl bych, že je nevěrná."

Zeptal jsem se: "Čím se Vaše žena liší od jiných žen?"

Řekl: "Bože, moje žena je jako každá jiná ženská!" V tom momentě se rozčilil, začal křičet, mával pažemi a vracel se k týmž detailům. Zubní pasta v koupelně, zahozená žiletka, snídaně. Identifikoval každý detail v tomto novém kontextu.

Celé odpoledne jsem doufal, že řekne něco, co by mi umožnilo položit tu otázku. Proto jsem ho nechával jeho příběh znova a znova opakovat a při tom jsem číhal na nějakou malou poznamáčku, abych ho mohl vytrhnout ven z té stažené konfigurace. Jakmile si uvědomil, že jeho žena je "jiná žena", nebylo nic, co by mohl udělat proti novému pochopení.

Dojednal jsem pro něj a jeho ženu schůzku na zítřek a přijal jsem je společně. Řekl jsem ženě: "Teď vydržíte naprosto zticha. Váš manžel musí něco říct." Poněvadž byla mimo město, nemluvili spolu ještě a já jsem nechtěl, aby spolu hovořili teď. Chtěl jsem, aby jen poslouchala.

Manžel probral celou histérii detail po detailu. Chladně, rozwážně identifikoval tubu se zubní pastou, odhozenou žiletku, nádobí, položky v účtech za nákupy, když vařila něco speciálního pro některého přítele, a tak dále. Manželka tu seděla onemělá, samozřejmě rozčilená a ztrápená. Byla ohromena pronikavostí jeho nevědomého poznání. Gerald se také dopustil ve svých tvrzeních o tom, co se muselo dít, některých omylů, a ona musela tyto omylы akceptovat, protože měla být zticha. Nechtěl jsem,

aby se bránila nebo měnila situaci. Chtěla se bránit, ale její pocity vyústily v myšlenku: "Stejně tak bych mohla přijmout i tuhle hanbu." Trestala se zbraní, kterou jí nabízel její manžel.

Když byl hotov s tím, co chtěl říct, řekl jsem já ženě: "Odejděte do vedlejší místnosti a já se zeptám vašeho manžela, co by se mělo dělat dál." Přomluvil jsem s ním osamotě. Přijal pasivní přiznání v podobě ženina mlčení a věděl, že to všechno byla pravda. Řekl: "Co nám dělat?" Já jsem řekl: "Máte spoustu nápadů, co se dá dělat. Chcete setrvat v manželství, chcete rozvod nebo chcete odložení?" Řekl: "Moč ji miluju. Rád bych to všechno ponechal minulosti." Řekl jsem mu: "To je impulzivní rozhodnutí. Rozvažte si to a přijďte sem znova za týden. Mezi tím se o svou ženu nestarejte. Dělejte všechno podle svého vlastního uvážení."

Šel domů a ona šla na můj podnět do hotelu. Dohodl jsem do týdne schůzku s ní a schůzku s ním. Obě schůzky jsem sjednal na stejnou dobu, ale oni to nevěděli; každý z nich čekal, že uvidí jen mě. Tak přišli nepřipraveni.

Když přišli, položil jsem manželovi otázku, kterou už dostal, aby si ji promyslel. Řekl jsem: "Předtím než začneme hovořit, abychom vytyčili vaši budoucnost, je tu jedna otázka, kterou chci položit vám: Vy jste tenhle týden žila v hotelu. Byla jste v posteli sama?"

Její odpověď zněla: "Byla jsem několikrát v pokušení, ale představila jsem si, že by mě můj manžel mohl chtít vzít zpátky. Věděla jsem, že chci zpátky, a nechtěla jsem hazardovat pro páru minut potěšení."

Trochu diskutovali o těch nevěrách, takže jsem musel klást pravidelní otázky. Položil jsem jich několik jemu a několik jí. Řekl jsem: "Co takhle váš dobrý přítel Artur?" Řekl: "Býval to dobrý přítel, jenže si ho nevšimnu, až ho příště uvidím." Zeptal jsem se jeho ženy: "Co Tom?" Byl tu půltucet kolegů, s nimiž měla pletky, a já jsem je manželovi důrazně uváděl a ptal jsem se ho na ně a ptal jsem se jí na další. Byli na to vyleštěni.

Přál jsem si konfrontaci ve své přítomnosti; protože jsem nechtěl, aby došlo k disputaci, ve které by se vrátili ke starým vzorcům chování. On by si myslел: "Když jsem to řekl..." a ona by si myslała. "Když jsem na to ^{od} pověděla.... To by bylo potvrzování minulých vzorců. Když následovala po konfrontaci separace a opětná konfrontace, nenaskytla se žádná příležitost ke sporu, dokud nebyla tahle žhavá situace zchlazena. Nebylo příliš těžké přimět je, aby se neobírali minulostí - chtěl jsem se dozvědět něco o budoucnosti, ne o minulosti. Je to konec vašeho vztahu nebo začátek nového? Jestli je to koncovka - tečka. Ještě jde o nějaký nový vztah, co z něj chcete udělat?

Oba se k sobě vrátili a problém nevér se už neobjevil. O nějaký rok později, když jsem je viděl, šetřili a plánovali si děti, které pak měli. Po mnoha letech jsem se s nimi setkal při společenské příležitosti. Několik let ^{nato} jsem mluvil s ním a on vzpomínal na manželství. Poznamenal: "To bylo tou dobou, co jsem objevil, že moje žena je jako každá jiná," a říkal to s pobavením v hlase."

I když některé manželské problémy jsou jasně součástí boje v manželství, jiné se mohou vyskytnout jako symptom jednotlivce. Mnohé symptomy jednotlivců jsou zřetelně výsledkem manželské situace a Erickson je zvládá tak, aby rozřešil jak symptom, tak manželský problém. Způsob, jímž pracuje, je často tak jemný, že je tady na místě detailní ilustrace.

" Dostavila se pacientka kvůli záchvatům dušení, záchvatům lapání po dechu, kvůli nepříjemným pocitům po celé hrudi a strachu, že nepřežije další půlhodinu. Kdy se tyhle záchvaty dušení, záchvaty lapání po dechu dostavují? Řekla, že kdykoli ve dne či v noci. Ale netrvalo to dlouho a zjistil jsem, že ty záchvaty mají tendenci objevovat se, když je čas ulehnut do postele. Taky jsem se dopátral, že přicházejí v poledne, večer, v době přesnídávky, když přijdou na návštěvu přátelé, když se vyprávějí pikantní historky. A tak jsem nechal svou pacientku uvažovat takovým způsobem, aby odloučila svou symptomatiku od ložnice tím, že ji uvedla do souvislosti také s příležitostními

návštěvami sousedů, s příležitostními setkáními malých společností. Jenže vždycky jsem to zaonačil tak, aby jí přišla na mysl nějaká pikantní historka, kterou vyprávěl soused odvedle, nějaká pikantní historka, která se vyprávěla v nějaké společnosti. Obyčejně jsem měl námítky proti tomu, aby mi pacientka historku tlumočila. Nechme na vyprávění historky uvaleny zábrany. Mělo by smysl odstranit zábrany a pracovat, ale tím by se inhibovalo něco jiného; ponechme inhibice historce, vyprávění historky, je to lepší než inhibice jejího dýchaní. Nemělo smysl deprivovat její vzorec využívání inhibicí. Dávejte jí tisíce a tisíce příležitostí používat inhibice. A tak jsem ji nechal, aby si bránila ve vyprávění historek, ale instruoval jsem ji, aby si bránila. Neohlala by mi je beztak vyprávět, takže jsem ji jenom zastoupil. Potom jsem jí naznačil, že to dušení a popadání dechu těsně před tím, než jde do postele, je nepochybně příprava na potíže v posteli. Nezhoršují páry ze sprchy její dušení a popadání dechu? Musela o tom uvažovat, ale nevěděla, že vlastně uvažuje o své nahotě. A měl jsem možnost přimět ji touto otázkou, aby o sobě přemýšlela, když je nahá, aniž bych ji žádal, aby se svlékala. Tak to pto mě dělala, když to zkoumala. Potom jsem ji požádal, jestli by nevystoupila ze sprchy na rohožku v koupelně - tedy náhlá změna teploty při přechodu z horkého, mokrého vzduchu do poměrně chladného vzduchu koupelny - nezhoršuje náhlá změna teploty na její kůži nějak její dýchaní, nezesiluje její dušení a lapání po dechu? Jestli ano, dalo by se to ručníkem a třením těla zlepšit, zmenšit, anebo co by se s tím dalo dělat? Tato žena o sobě přemýšlela, spíš extenzivně, obnažená a nechráněná v místnosti, ne za clonou ve sprše, a otevřeně o tom se mnou diskutovala.

Potom další věc, kterou jsem s ní zamýšlel udělat, bylo vyptávání se na to, co by v ložnici mohlo být příčinou, toho dušení, lapání po dechu a bolestivých pocitů na hrudi. Protože se to objevovalo vždycky asi hodinu nebo hodinu a půl před tím, než nadešel čas jít do postele. Tedy to byla psychologická anticipace něčeho v ložnici.

Předpokládám, že její problém má vztah k ložnici, kvůli přemrštěnému, těžkopádnému způsobu, jímž si dole upravuje šaty a zastrkává svoje nohy velmi pečlivě pod židli, její držení těla je strnulé a strojené, obleká si blázu s těsným vysokým líncem, vlasy stahuje rovně dozadu, do nanejvýš upjaté fazóny, je tu fakt, který vím, že porodila jen jedno dítě. Její celkové způsoby jsou způsoby přemrštěné a rigidní, prudké umírněnosti. Celé její chování to našeptává - nevím, jestli to tak je, nebo není. Ale je rigidně, upjatě umírněná a dusí se a lapá po dechu každou noc.

Už v diskusi, kterou jsem uvedl, se vyrovnala s faktem, že je nahá venku uprostřed místnosti a cizí muž s ní diskutuje o její holé kůži. Událo se to tak rychle a tak snadno, ale je fakt, že to už bylo. Bude třeba ji učit, aby se vypořádala s mnoha otázkami, mezi jiným věcmi v ložnici. Teď jsem se velmi, velmi pravděpodobně někde při rozhovoru zmínil o tom, že míívá nepochybně tyhle příznaky, když je na návštěvě u matky nebo otce, když je na návštěvě u přátele - právě tehdy a tam jsem tak první vyznačil, že to není výlučně spjato s její ložnicí, přičemž jsem zastřel fakt, že si uvědomuji, že by to možná mohlo být spjato s jejím manželem. Pomáhám jí zastřít jakékoli vědomí možnosti této spojitosti s manželem. Ale já ponáhám jí zastírat. Které jsou tedy v ložnici věci? No, víte, že tam jsou okna se záclonami, jsou tam křesla a je tam prádelník. S velmi velikým zájmem jsem jí položil otázku: "Máte tam svoji spodní zásuvku?" /Spodní zásuvka = hope chest; hope = naděje, doufání; chest = bečna, truhla, skříňka, hrud./ Vidíte, jak spodní zásuvka ztělesňuje či symbolizuje všecka váhání či nejistoty, které má děvče na vdávání, tykající se sňatku a sexu a všechny možné nejistoty, všechny možné zábrany? Naštěstí tan měla svou spodní zásuvku. Nevěděl jsem to, ale chtěl jsem to pro jistotu vědět.

Když se zmínila o spodní zásuvce, zeptal jsem se jí, jestli je celá zhotovená z cedru nebo je to jedna z těch roztomilých cedr napodobujících zásuvek nebo je to kombinace - udělaná jako cedr, cedrový vnějšek, překližka. Zapomněl jsem, co to bylo. Rozlítostnila se nad tím, jaká roztomilá zásuvka to je, a tak jsem se zeptal: "Jak dlouho jste asi vdaná?" "Asi dvanáct let." Řekl jsem: "Událo se mnoho změn ve vaší spodní zásuvce, Blána č.64/82MPP

zejména potom, co se narodila vaše dcera." "Mnoho změn ve vaší spodní zásuvce" - žádná další specifikace, žádná další analýza. Ale hrozně dlouhé pauzy, zamyšlené pauzy dávající jí všechny příležitosti na vědomé úrovni stejně jako na nevědomé úrovni přenýšlet o všech změnách, poněvadž se tato spodní zásuvka stala první realitou; byla tam celých čtrnáct let hanželského života.

Co dalšího je v té ložnici? Ovšemže tam je nějaká předložka. Ovšemže tam je nějaká předložka. Uvědomujete si, co je to za výrok? Je to nejdůraznější důraz na samozřejmě. Ovšem že tam je nějaká předložka - to je samozřejmě tam, kde je postel. Jenže já jsem se zmínil o té posteli tak důrazně tím, že jsem řekl to: ovšemže tam je nějaká předložka. Takže je ta postel dobrá a pojmenovaná a popsaná. A ovšemže tam jsem i všecky ostatní věci vzpomeňte si, zmínovat jsem se o prádelníku a záclonách a-o křeslech. Moje pacientka má povědomí o jiném nábytku a moje známka o všech nebyla úplná. Je to přerušená, nedokončená úloha a má pacientka to ví. Má pacientka se ve skutečnosti nemíní zabývat mou známkou o posteli. Takže jsem respektoval potřebu své pacientky nezmínovat se o posteli. Ale je tu ještě potřeba zmínovat se o ní; proto za mnou přišla. Teď, když je tu ta nedokončená úloha týkající se vyjmenování nábytku v ložnici, konečně jsem se k tomu dostal tak, že jsem řekl: "Ovšemže tam je nějaká předložka." Tohle "ovšemže" znamená: "No tak je to ložnice, nemusíte všechno v té ložnici vyjmenovávat; "Teď má pacientka ví, že se chystám vyptávat se na chování v ložnici. Co dělají psychiatři? Moje pacientka je vysokoškolsky vzdělaná. Sex se začal vynořovat. Začal jsem se ptát, co děláte v ložnici. A ptám se jí: "Víte, při tom, když odkládáte své šaty na noc, dáváte je na opěradlo křesla, u nějaké určité stěny v místnosti?" Ve skutečnosti ho-vorím o tom, na které straně postele se svléká - vpravo od postele nebo vlevo od postele nebo v nohách postele. Ale ve skutečnosti jsem o tom nemluvil. Mluvil jsem o tom, kam odkládá své šaty. Například, pokládáte své šaty na zadní nebo boční opěradlo křesla /the back of chair or the arm of the chair/? Jako by to byla důležitá otázka, a je to důležitá otázka; slovo "back" /zadní strana, záda, opěradlo/ a slovo "arm" /paže, rameno, opěradlo, rukáv/ se vplížilo do dotazování a nikdo si toho nevšiml, Blána č.65/82MPP

leda nevědomky, díky své senzitivitě. Protože jde o ženu, tuší se sexuální konflikt strachů a úzkosti. A tak se pouštíme do otázky, kam pokládá své šaty, když je sunčá. A tak se náročnostka zase vztahuje zpět k ložnici. Opravdu nevíš, jaký máte metabolismus. Někteří lidé chtějí v noci spát ve velmi teplé posteli; chtějí pyžama a chtějí přikrývky. Jiní lidé spí rádi v mininálním nočním oblečení; některé ženy mají opravdu rády ty zkrácené noční košile, opravdu mají. Někteří mají v oblibě zkrácená pyžana a někteří mají rádi dlouhá pyžama nebo dlouhé noční košile. Obyčejně to záleží na tom, jak reaguje kůže na teplotní změny. Mluvíme stále o uléhání do postele, ve vztahu k tělesné teplotě, požním počítkům, míře zakrytí. Potom můžu komentovat tu skutečnost, že jedním z problémů v manželství bývá často odlišnost ve fyziologické reakci, což je záležitost tělesné teploty ve spánku. Někdy chce manžel mnoho přikrývek a někdy nechce žádnou. Když se manžel a manželka shodují fyziologicky, není nutno dávat jednu přikrývku na jednu stranu postele a dvě přikrývky na druhou stranu. Ale zmínil jsem se o neshodě mezi manželem a ženou a o obtížích v jejich přizpůsobování. Odvětila, že Joe rád spí nahý a ona ráda spí v dlouhé noční košili. Získal jsem informace velmi, velmi bezbolestně – postupným kultivováním každé její jednotlivé inhibice.

Dále jsem s ní hovořil o obtížných vzorcích spánku. Někteří lidé spí velmi hluboce, někteří velmi lehce a někteří velmi klidně. Nevím, jaký účinek tohle dušení, lapání po dechu má na váš spánkový vzorec. Ale rád bych znal vaše postřehy o spánkovém vzorci vaší dcery a vašeho manžela, a potom spekulujte o svém vlastním vzorci spánku. Pověděla mi, že její dcera by dovedla spát při zemětřesení. Dům by mohl shořet a dcera by pořád spala. Poznamenal jsem: "Víte, kdybyste měla druhé nebo třetí dítě, nepochybně by jste si všimla, že mají odlišné spánkové vzorce. Mimochodem, byla vaše dcera plánované dítě a chceste mít jen jedno dítě, nebo byste ve skutečnosti měla radši větší rodinu?" Když se ptám, jestli byla vaše dcera plánované dítě, jestli vám jde o to, mít jediné dítě, jestli byste ve skutečnosti chtěla další děti, na co se opravdu ptám? Plánova-

-li jste pohlavní styk velmi přesně, máte stále naplánovaný systematický pohlavní styk? A přece je to nedbalé vyptávání, jaké byste mohli očekávat od dobrého přítele. Odpověděla, že dítě bylo plánované, že zoufale chtěli víc dětí, ale že se zdálo, že to nefunguje - "zdálo se, že to nefunguje". Tedy se zmíňovalo, o pohlavním styku. Potom jsem přehodil vyhýbku rovnou k té záležitosti s dlouhou noční košili. "Stydnou vám v noci nohy?" Tedy víme, co všechno značenají studené nohy. "A máte dojem, že něco zvlášť zesiluje vaše dušení a vaše lapání po dechu? Třeba když vás váš manžel líbá na dobrou noc. Zesiluje to vaše dušení a vaše lapání po dechu?" Řekla: "My se nelibáme na dobrou noc, protože on mě vždycky chce objímat, když mě líbá na dobrou noc, a já nemůžu snést ten tlak kolem svých prsou." Projevil jsem jí svůj soucit a podotkl jsem, že by to ovšem příliš překáželo při milování, že ano. Ale vidíte, tohle je tangenciální poznámka. O čem ve skutečnosti hovořím, je líbání na dobrou noc, a utrousím tangenciální poznámkou, že obtíže s objímáním by překážely při pohlavním spojení. Když jsem to takhle uvedl, nabídl jsem jí vysvětlení, které jí zachraňuje tvář a ona mohla povídat velmi snažno. Řekl jsem jí, jak se má bránit při vysvětlování sexuálních potíží. Velmi upřednostňuji tuto metodu její sebeobrany v jejích sexuálních potížích přede všemi jinými, které by mohla vymyslet, protože tato vkládá situaci do mých rukou. Kdyby to dopadlo jinak, mohla by říct, že žádné potíže při pohlavním styku nejsou. Tak jsem vylákal tuto záležitost s obtížemi při sexuálním styku. Podstatou mého konstatování je pak takováto: Víte, dříve nebo později bych opravdu měl jít do té záležitosti s vaším sexuálním přizpůsobováním vůči manželovi; předpokládám, že bychom to docela dobře mohli udělat teď. Nejsem si jist, kolik detailů budeme potřebovat, ale řekl bych, že všechno, co je ve vašich myšlenkách zvlášť nezvyklé, by mělo být dostatečně prodiskutováno. Tak já nevím, jestli vás sex těší, nebo máte obtíže s orgasmem. Předpokládám, že stísněnost vaší hrudi dost překáží uspokojení. Ale jsem zvědav, jestli je tu něco takového zvláštního, o čem byste se mohla domnívat, že bych to mohl povážovat za neobvyklé nebo podivné. Řekla: "No, předpokládám, že

seňi budete smát, když vám povím, že se vždycky svlékám potmě."

Nejdřív jsem jí žádal, aby uvažovala v termínech svého vlastního myšlení; pak jsem jí žádal, aby uvažovala ve výrazech svých cílů, s nimiž ke mně přišla. Nuže, zvyká si na své vlastní myšlení, to je zcela, naprosto bezpečné. Tak začíná uvažovat v oněch jistých termínech, a pak ji žádám, aby začala uvažovat v termínech svých cílů, s nimiž za mnou přišla. Byla to ona, kdo přišel za mnou, a to je jistá věc, protože ona se rozhodla přijít za mnou. Tak mi to říká a potom mě žádá, abych se jí nesmál. Zeptal jsem se jí, jestli si myslí, že něco, co ovládalo chování člověka po dvanáct let manželského života, je něco k smíchu. Řekla, že ne. A já jsem vyšlovol slova "ovládalo její chování po dvanáct let manželství". Jaké je její chování po dvanáct let manželství? To je překrásný překlad dvanácti let sexuálních styků. Takže jsem se zeptal: "Soucítí váš manžel s touhle vaší velkou stydlivostí?" Nesoucítil. "Obviňujete svého manžela za to, že je netrpělivý, co se týká téhle vaší krajní stydlivosti, nebo uznáváte, že on je muž? A musí myslet a chovat se jako muž."

Tady jsem se dostal k velice klíčové věci, pokud jde o její chování. Žena, která se musí svlékat potmě - to mi říká, že její manžel by rád měl rozsvíceno, rád by sledoval, jak se jeho žena svléká. Takže jsem dodal: "Ovšem děláte to stejně, i když jste doma sama, že je to tak?" Co jak dělá? Nemůže opravdu připustit, že se tak obává svého manžela, a já nechci, aby se tažena ponížila přiznáním, že je tak neochotná podstupovat manželský vztah. Protože se chystá odsoudit se a už se odsuzuje. Podotýkám tedy, že to ovšem dělá vždycky, když je doma sama.

Zmínil jsem se dříve o záclonách a teď toho vám mnoho o chování při svlékání; vracím se tedy zpátky a vyptávám se na záclony; takže má záclony na oknech, benátské rolety a závěsy, to všechno na týchž oknech, a sehnala velmi speciální nepronikavé závěsy na koupelnové okno, které je z ojíněného skla. Když už jsem měl všechnen tenhle materiál tak přesně, požádal jsem ji: "Uvažujte o nejhroznější věci, která by se mohla stát v

souvislosti s vaší přípravou, když se chystáte ulehknout do postele. Co by bylo, taková nejstrašnější věc, která by se mohla stát? Prostě se nad tím zamyslete, neříkejte mi to, jenom o tom spekulujte. Já myslím, že vám to otevře celý nový pohled na to, co je váš problém, ale nejsen si tím jist. Ale neříkejte mi o tom, protože chci, abyste svobodně uvažovala o nejhroznější věci, která by se mohla stát v souvislosti s vaší přípravou k ulehnutí do postele." Seděla tam a přemýšlela a rudla a bledla, a když se zrovna červenala, řekl jsem: "Nechtěla byste mi to opravdu říct, že ne?" Potom nabyla jistoty v tom, jestli by mi to opravdu chtěla povědět, což není nic více než doslovná instrukce - "Propracovávejte tu fantazii, ať je jakákoli. Vystrojte si ji, protože byste mi ji opravdu nechtěla říct." Konečně vyprskla smíchem a řekla: "Je to hrozně směšné, že bych vám to skoro ráda pověděla." Já jsem řekl: "No, ujistěte se, že byste mi to opravdu ráda pověděla, ale jestli je to tak legrační, tak bych to rád věděl." Řekla: "Joe by padl mrtev, kdybych přišla do ložnice nahá a tancovala." Já jsem řekl: "Neměli bychom mu přisuzovat srdeční kolaps." Neměli bychom mu přisuzovat srdeční kolaps. Vidíte, co se děje? My Joeovi něco přisuzujeme, ale nepřisuzujeme mu srdeční kolaps. To je moje základna vybudovaná velmi rychle, velmi efektivně. Řekl jsem jí, že se chystá něco udělat. Pak jsem jí řekl, že ovšem ví, že Joe by ve skutečnosti nepadl mrtev srdečním selháním, kdyby přišla do pokoje nahá a tancovala, nýbrž že si dokáže myslít spoustu jiných věcí, které by dělal. Řekla: "Ano", chvějivým hlasem. Já jsem řekl: "Ovšem, mohla byste ve fantazii vejít takto do ložnice. Víte, co můžete skutečně dělat - můžete se svlékat potmě, obnažit se a váš manžel má světlá obyčejně zhasnutá, že je to tak? Protože on je ohleduplný muž, že? Můžete vejít do ložnice a tančovat nahá potmě, a on o tom ani nebude vědět." Můžete sledovat, dokážete sledovat /can/, co to dělá s jejím postrojem k sexu? Řekl jsem jí doslova, dokážete uskutečnit tuto směšnou fantazii. Dokážete to uvidět jako zábavné. Dokážete v sobě zakoušet spoustu pocitů, docela, docela bezpečně. Tak jsem jí pohnul, aby pokročila a začala se skutečně zabývat svou vla-

stní realitou, svými vlastními pocity. A tedy ovšem dvojná vazba - řekl jsem jí, že podle mého názoru by to neměla dělat "příliš brzy". Varoval jsem ji velmi přísně, aby to nedělala dnes v noci ani zítra v noci, ba ani příští týden. Ale následující týden - nevím, jestli se to stane v první, nebo v druhé půlce týdne.

Zeptala se mě, jaký smysl ve skutečnosti v sobě skrývá taková dětinská věc. Povíděl jsem jí, že to je jeden ze způsobů objevování. Když je její dcera v mateřské školce a ona je sama doma, proč nezatemnit dům a skutečně neodhalit pro sebe krásu pocitu naprosté nahoty. Pak jsem přešel na diskusi o radosti z plavání, když je člověk nahý. Lidé si zřídka uvědomují, jaké vlastně závaží je koupací oděv, dokud nemohou pocítit vodu, jak klouže ne po koupacím oděvu, ale po nahém těle. Plavání je pak mnohem slastnější. A jestli o tom má jakékoli pochyby, mála by si opravdu vyzkoušet koupel ve škopku oblečená v plavkách. Zjistila by, jaký hndikep je oblečení. Pak jsem se jí zeptal, jaké tance má ráda. Nuže, má ráda kolové tance - prováděla poctivé tancování - byla členkou malého baletu. Těší ji to. Příležitostně hodně plete, vyšívá, háčkuje, šije šaty. Vyrábí ucha k nádobám a šátky na krk jako vánoční dárky. Ráda šije. Požádal jsem ji tedy, když jsem to zjistil, zda by si nezhotovila vlastní košile. Uložil jsem jí, aby si zhodovila své vlastní košile, aspoň "jednu spíchnutou". Použil jsem tu frázi potom víckrát. Je to krejčovský termín - spíchnout si šaty, spíchnout si blúzu. Později během rozhovoru jsem mluvil o tom, jak nechat košile našpendlené na krku, a ještě později našpendlené na hlavu postele. Prováděla to nahaté tancování, těšilo ji to. Povíděla mi o tom. Řekla, že to bylo poprvé v jejím životě, co měla skutečné potěšení ze svého příchodu do ložnice. Řekla, že když si lehala, hihňala se a její manžel chtěl vědět, čemu se hihňá.

Jak malé děti pocítí, kdy udělaly něco, co považují za směšné a smělé? Hihňají se samy pro sebe. Zvlášť když je to něco směšného a smělého, o čem nemohou lidem povědět. Hihňají se

a hihňají se a hihňají se - a ona si lehala a hihňala se a ne-pověděla nic svému manželovi, a nešla spát dusíc se a lapajíc po dechu. Asi by nedokázala anticipovat ulehnutí do postele doprovázené dušením a lapáním po dechu zároveň s tím ohromným vědomím, že ta směšná, smělá, do rozpaků uvádějící věc je dokončena. Měla spoustu zábran týkajících se hovoru s manželem, měla spoustu zábran týkajících se předvádění se manželovi. Měla spoustu zábran a byly všecky směšné. Pak jsem jí naznačil toto: "Víte, když jste se tak nocně hihňala, váš manžel se musel divit. To byla opravdu smůla, že jste se vůbec nemilovali, protože jste na to určitě byli nalaďeni, po tom všem hihňání." Měli jste vidět, jak hrozně ustaraně vypadaly její oči. A přece to byla ode mě jen náhodná poznámka. Potom jsem se ptal, co dalšího by měla dělat. Radovala se opravdu z toho pocitu fyziické volnosti? A kde měla noční košili, když tancovala po pokoji nahá? Řekla: "Použila jsem ji jako šerpu a dřív, než jsem vlezla do postele, hodila jsem ji na sebe."

Zaměřil jsem se přímo na sex tak, že jsem se zeptal: "Jaké máte pocity ze sexuálních styků s ním? Víte, měli bychom opravdu přejít k těm tvrdým, studeným faktům vašeho špatného přizpůsobování. Hned jakmile si budete myslit, že už můžeme diskutovat o vašem špatném sexuálním přizpůsobení, dejte mi vědět. Dejte mi vědět přímo nebo mi dejte vědět nepřímo. Je mi jedno, jak se to stane, a kdybych byl příliš tupý na to, abych poznal nepřímé znanení, buďte si jistá, že vám věnuji pozornost." Hned při příštím rozhovoru řekla: "Byla bych ráda, kdybyste mi pověděl všechno o sexuálních stycích - jak by se muž měl chovat a jak by se měla chovat žena." Potom mi podala velmi výstižný popis své vlastní frigidity, svých vlastních strachů, vlastních úzkostí, toho dusivého a dýchavičného chování. Jak se napínala při pomyšlení na penetraci, při myšlence na defloraci. Popis vlastního dusivého a dýchavičného chování, Joeovy vlastní neohrabnosti a nenotornosti, jeho vlastních nejistot a jeho vlastních strachů. Později mi pak vyprávěla o strnulých, stupidních

poučených, která jí udělovala její matka, a o svém vlastním inhibovaném chování na vysoké škole a v koleji, o vyhýbání se jakémukoli případnému sexuálnímu učení. Skutečně nebyla nikdy schopná to promyslet. Chtěla vědět, co je to orgasmus, a chtěla, aby ho jí ho popsal - jaký by to měl být pocit, ženský orgasmus? Řekl jsem jí, že každá žena má svůj vlastní individuální orgasmus. "Mohu vám jen popsat, co mi o tom povídaly různé ženy - to moc neznanená. To se nusí zakusit a musí se to rozvíjet. Co je to tedy za věci, které po mně chcete, aby zajistily vaše sexuální jednání u vašeho manžela? Užívala jste to dušení, to lapání po dechu dlouhou dobu, abyste se proti sexu zabezpečila. Teď si představte, že na vás naléhám, abyste tohle dusivé a dýchavičné chování použila k něčemu úplně jinému, něčemu odlišnému?" -

Kolik pacientů nese nelibě, když jin berete jejich potíže? Kolik skrývaných chronických slepáků je v rodinných trezorech? Poslouchali jste vždycky, když vám někdo vykládal: "To je slepý střevo, doktor ho vyndal. Víte, kolik jsem měl záchvatů apendicitidy?" Chovají svůj problém jako poklad, ale chtějí, aby byl uložen bezpečně. Tohle jsem jí řekl: "Zavřeme vaše dušení a lapání po dechu do takové speciální láhve - a můžete ji mít, je vaše." Pověděla mi, na co potřebovala své dusivé a dýchavičné chování. Řekla: "Je tu ječna dvojice, jsou to už dlouho naši přátelé, a já je nemám ráda. Vždycky přijdou a vždycky se shánějí po pití a vždycky pijou noc. Vždycky si stěžují, když zrovna nemáme tu nejlepší visku. Joe je má rád. Já je ráda nemám. Joe pořád ignoruje jednu zvláštní věc. Ignoruje to, že ten muž vždycky, když má příležitost, když se žena vzdálí z pokoje, vždycky se znímí, že viděl nedávno blondýnu, která pěkně vypadala. Vím, že pošlapává svou ženu. Já se jich chci zbavit. Nechci, aby to byli naši přátelé." Vždycky, když k nim pár přišel, dostavil se její záchvat dušení a lapání po dechu, a teď se jich zbavila.

Teď je Anna při diskusech o sexu velmi, velmi uvolněná. Chodí si lehat do postele nahá; po sexuálním styku si obleče noční košili. Ráda spí ve své noční košili, ráda se miluje nahá. Sexuální styky mají tříkrát týdně, čtyřikrát týdně, někdy v so-

hotu v noci a v neděli ráno, v neděli v noci. Někdy, když jsou sami a jejich dcera jde navštívit přítelkyni, v neděli odpoledne. Bezvadná uvolněnost. Předváděla noční košile, ty krátké, své matce v manželově přítomnosti. Matka tam seděla zmrzlá hrůzou. Anna řekla: "Víte, cítila jsem s matkou lítost, protože jsem přesně věděla, jak se cítí, a přeju si, aby se takhle necítila."

Tento případ ilustruje pečlivou propracovanost, s jakou někdy Erickson chrání pacienty před tím, aby se ocílili tváří v tvář sporným otázkám dřív, než jsou na to připraveni. Bude pečlivě vést rozhovory tak, aby člověk nebyl konfrontován s myšlenkou, kterou nedokáže tolerovat. Přitom je zároveň natolik flexibilní, že bude pacienty s tlakem, který na ně doléhá, konfrontovat, jestliže cíti, že je to u určité osoby nejlepší přístup.